

Ekonomi ve İhracat Bülteni

Kasım 2024

immib

İstanbul Maden ve Metaller
İhracatçı Birlikleri

İçerik

Küresel Ekonomi ve Ticaret	2
Türkiye Ekonomisi ve Dış Ticareti	7
Küresel Emtia Fiyatları	28
Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası	35
Hindistan'ın Ticaret Anlaşmaları	41
Uluslararası İklim Finansmanı	47
Bakır Sektörünün Bugünü ve Geleceği	50

Bu rapor güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen veriler kullanılarak yalnızca bilgilendirme amacıyla hazırlanmış olup herhangi bir yatırım tavsiyesi olarak yorumlanmamalıdır. Bu raporda yer alan görüş ve değerlendirmeler İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğinin kurumsal yaklaşımını yansıtmamaktadır. İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği bu raporda yer alan görüş, değerlendirme ve bilgilerin doğru, değişmez ve eksiksiz olması konusunda herhangi bir şekilde garanti vermemektedir. İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği bu raporda yer alan bilgilerde herhangi bir bildirimde bulunmaksızın değişiklik yapma hakkına sahiptir. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle oluşabilecek doğrudan veya dolaylı zararlardan İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği sorumluluk kabul etmemektedir.

Küresel Ekonomi ve Ticaret

Küresel Ekonomi

IMF'nin Ekim ayında yayınladığı son Dünya Ekonomik Görünüm¹ raporuna göre geçtiğimiz son dört yıl küresel ekonominin dayanıklılığını oldukça zorladı. Nadir görülen bir pandemi, jeopolitik çatışmaların ortaya çıkması ve aşırı hava olayları tedarik zincirinde bozulmalara sebep olarak enerji ve gıda krizlerine neden olmuştur. İnsanların hayatının ve geçim kaynaklarının korunabilmesi için hükümetler sık rastlanmayan önlemler almak durumunda kalmıştır. Küresel ekonomi genel olarak dayanıklı kalabilse de bölgeler arasında değişen performans ve kırılganlıklar devam etmektedir. 2020 yılından bugüne kadar küresel ekonomideki olumsuz arz şokları, üretim ve enflasyon üzerinde kalıcı etkiler yaratmıştır. Ülkeler ve ülke grupları arasında da değişen çeşitli etkilere sebep olmuştur. En net fark ise gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında görülmektedir. Gelişmiş ekonomiler pandemi öncesi öngörülen faaliyetlere enflasyona yetişebilse de gelişmekte olan ekonomiler büyük üretim açıkları ve kalıcı enflasyona dair izler taşımaktadır. Ayrıca emtia fiyat artışlarına karşı da savunmasız kalmaya devam etmektedirler.

2024 yılının başından itibaren dengesizlikler kademeli olarak azalmış ve büyük ekonomilerdeki faaliyetlerin potansiyellerine yaklaşmıştır. Söz konusu gelişmelere göre ülkeler genelindeki enflasyon oranlarının birbirine yaklaşmasına yardımcı olsa da küresel enflasyondaki düşüş ivmesinin yavaşladığı belirtilmektedir. Mal fiyatlarının istikrar kavuştuğu hatta bazılarının düşmeye başladığı değerlendirilmektedir. Hizmet fiyat enflasyonunun ise yüksek kalmaya devam ettiği ifade edilmektedir. Bu durumun bazı merkez bankalarının politikalarını gevşetme planlarını ertelemesine neden olduğu belirtilmektedir.

Küresel görünümün büyük ölçüde maliye ve para politikası tercihleri ile bunların uluslararası yansımaları, jeoekonomik parçalanmanın yoğunluğu ve hükümetlerin yapısal reformları uygulama becerisi şekillendirecektir. Enflasyonun merkez bankası hedeflerine yaklaşması ve hükümetlerin borç dinamiklerini yönetmesiyle politika karmasının parasal sıkılaştırmadan mali sıkılaştırmaya kayması beklenmektedir. Bu tür değişimlerin/kaymaların ülkelerdeki gerçekleşme hızı sermaye akışları ve döviz kurları üzerine etkili olacak.

Küresel görünüme yönelik belirsizler devam etmektedir. 2024 yılında seçime giden veya gidecek olan dünya nüfusu toplam nüfusun yaklaşık yarısını temsil etmektedir. Dolayısıyla yeni seçilen hükümetlerin ticaret ve maliye politikasında önemli değişiklikleri de beraberinde getirebileceği değerlendirilmektedir. 2024 yılı yazında finansal oynaklığın gerçekleşmesi nedeniyle gizli kırılganlıklara yönelik endişelerin tekrar ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bu endişenin özellikle enflasyonun kalıcı olduğu ve yavaşlama belirtilerinin ortaya çıktığı ülkelerde uygun para politikası duruşu konusunda daha net hissedildiği ifade edilmektedir.

Jeopolitik parçalanmanın yoğunlaşması ticaret ve yatırım üzerinde baskı yaratabilir. Uzun vadeli büyüme de bu baskıdan etkilenebilir. Tedarik zincirlerinin dayanıklılığını da tehdit edebileceği değerlendirilmektedir.

Küresel büyümenin istikrarlı ancak yetersiz olması beklenmektedir. 2024 ve 2025 için %3,2 olan büyüme tahmininin, IMF'in önceki raporlarına göre neredeyse hiç değişmemektedir. Ancak yine bazı önemli revizyonlar

¹ IMF (Ekim, 2024). World Economic Outlook: Policy Pivots, Rising Threats [2](#)

gerçekleşmiştir. ABD'nin büyümesine yönelik tahminlerde yapılan artışların diğer gelişmiş ekonomiler (özellikle de en büyük Avrupa ülkeleri) için yapılan düşüşleri telafi ettiği değerlendirilmektedir. ABD'ye yönelik 2024 yılı büyüme tahmini 0,2 puan yukarı revize edilerek %2,8 seviyesine yükseltilmiştir. Büyümenin 2025 yılında maliye politikasının kademeli olarak sıkılaşması ve iş gücü piyasasındaki soğumanın tüketimi yavaşlatmasıyla %2,2'ye düşeceği öngörülmektedir. Euro bölgesinde büyümenin 2023 yılında en düşük noktaya ulaştığı belirtilmektedir. Mal ihracatındaki olumlu performansın da etkisiyle bölgenin 2024 yılında %0,8 büyümesi beklenmektedir. 2025 yılında güçlü iç taleple birlikte büyümenin %1,2'ye yükselmesi beklenmektedir. Japonya'da 2024 yılında büyümenin yavaşlaması beklenirken Birleşik Krallık'ta artması öngörülmektedir.

Gelişmekte olan ekonomilerde de büyümenin gelecek iki yıl içinde önemli ölçüde istikrarlı olması ve %4,2 seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir. Gelişmekte olan ekonomilerde, emtiaların (özellikle petrol) üretiminde ve nakliyesinde yaşanan aksaklıklar, çatışmalar, iç karışıklıklar ve aşırı hava olayları, Orta Doğu ve Orta Asya ile Sahra Altı Afrika için görünümde aşağı yönlü revizyonlara yol açmıştır. Bu aşağı yönlü revizyonların Asya için yapılan tahminlerde yapılan artış revizyonlarıyla telafi edildiği belirtilmektedir. Asya'daki revizyonlarda yarı iletkenler ve elektronik cihazlara olan talep artışının büyümeyi desteklemesi etkili olmuştur. Beş yıl sonrası için IMF'in tahmini %3,1. Bu oranın hala pandemi öncesi dönemdeki ortalamaya göre düşük kaldığının altı çizilmektedir. Nüfus yaşlanması ve zayıf üretkenlik gibi kalıcı yapısal zorlukların birçok ekonomide potansiyel büyümeyi engellediği ifade edilmektedir. Hindistan'da, pandemi sırasında biriken bastırılmış talebin tükenmiş olması ve ekonominin potansiyeline yeniden kavuşması nedeniyle, büyümenin 2023'teki %8,2 seviyesinden 2024'te %7'ye ve 2025'te %6,5'e düşmesi beklenmektedir. Çin'de yavaşlamanın daha kademeli olması öngörülmektedir. Gayrimenkul sektöründeki devam eden zayıflığa ve düşük tüketici güvenine rağmen, beklenenden daha iyi net ihracat sayesinde, büyümenin 2024'te %4,8'e yavaşlayacağı tahmin edilmektedir.

2023 yılında %6,7 seviyesinde olan küresel manşet enflasyonun 2024 yılında %5,8'e, 2025 yılında ise %4,3'e gerilemesi beklenmektedir. Enflasyonun gelişmiş ekonomilerde daha hızlı düşmesi beklenmektedir. 2024 yılında %7,9'a, 2025 yılında ise %5,9'a düşeceği tahmin edilmektedir.

Uluslararası kuruluşların büyüme tahminlerine ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

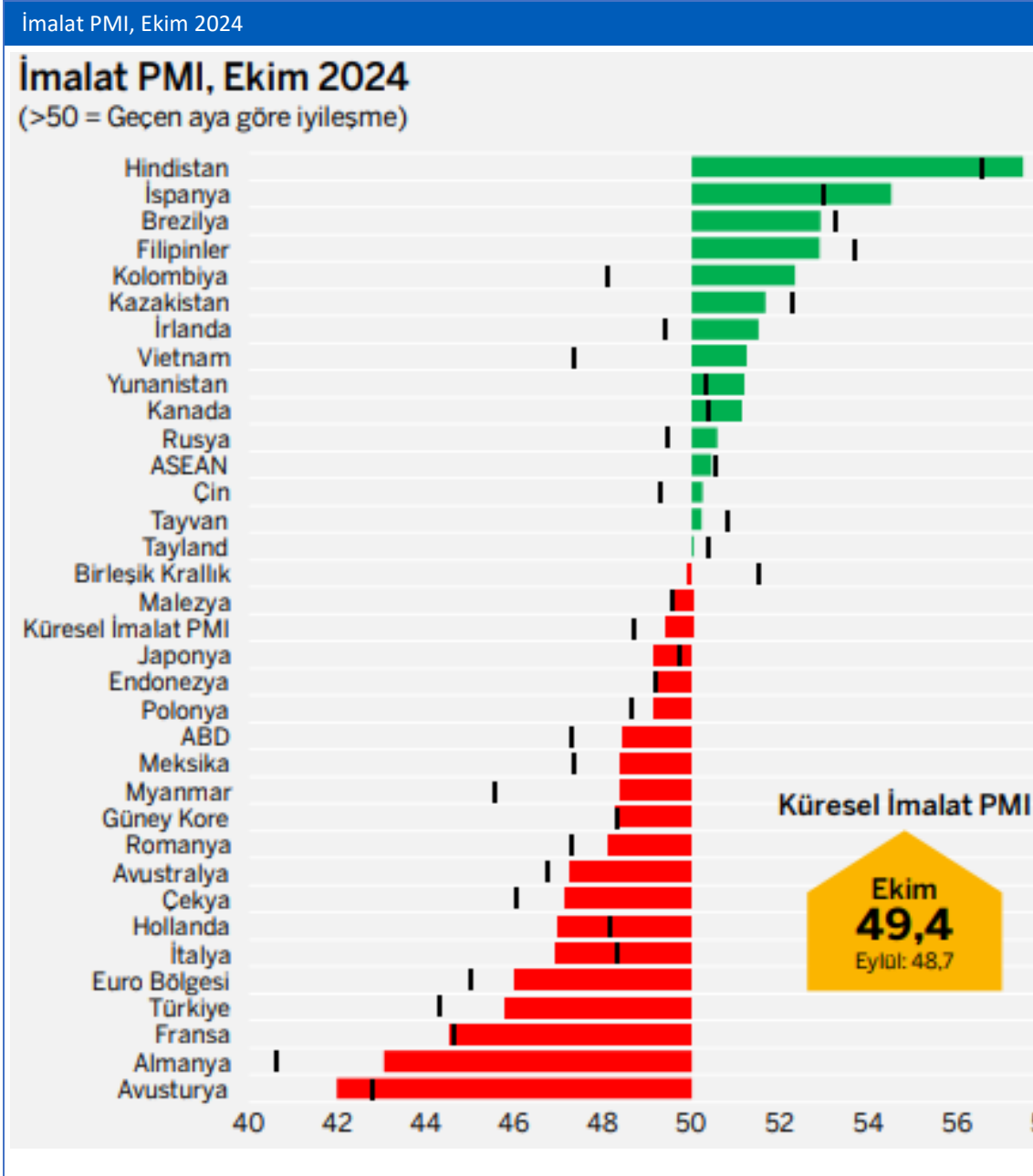
Uluslararası Kuruluşların Büyüme Tahminleri (%)									
		Dünya	Avro Bölgesi	ABD	Brezilya	Rusya	Hindistan	Çin	Japonya
Dünya Bankası	2021	6,3	5,9	5,8	4,8	5,9	9,7	8,4	2,6
	2022	3,0	3,4	1,9	3,0	-1,2	7,0	3,0	1,0
	2023	2,6	0,5	2,5	2,9	3,6	8,2	5,2	1,9
	2024	2,6	0,7	2,5	2,0	2,9	6,6	4,8	0,7
	2025	2,7	1,4	1,8	2,2	1,4	6,7	4,1	1,0
IMF	2021	6,2	5,3	5,9	5,0	4,7	8,7	8,4	2,1
	2022	3,5	3,4	1,9	3,0	-1,2	7,2	3,0	1,0
	2023	3,3	0,5	2,5	2,9	3,6	8,2	5,2	1,9
	2024	3,2	0,8	2,8	3,0	3,6	7,0	4,8	0,3
	2025	3,2	1,2	2,2	2,2	1,3	6,5	4,5	1,1
OECD	2021	6,3	5,8	5,8	5,3	5,6	9,0	8,5	2,2
	2022	3,3	3,4	1,9	3,0	-2,0	7,2	3,0	0,9
	2023	2,9	0,6	2,4	3,0	1,3	6,3	5,2	1,7
	2024	3,2	0,7	2,6	2,9	3,7	6,7	4,9	-0,1
	2025	3,2	1,3	1,6	2,6	1,1	6,8	4,5	1,4

Kaynak: IMF (Ekim 2024), Dünya Bankası (Haziran 2024), OECD (Eylül 2024)

İstanbul Sanayi Odası'nın Kasım ayında açıkladığı Dünyada İmalat PMI Gelişmeleri raporuna² göre Eylül ayında 48,7 ile 11 ayın dip seviyesine gelen olan Küresel İmalat Satınalma Yöneticileri Endeksi Ekim ayında 49,4'e yükselmiştir. Yine de endeksin eşik değer 50'nin altında kaldığı üst üste dördüncü ay oldu. Bu durumun dünya imalat sektörünün son çeyreğe zayıf bir başlangıç yaptığını işaret ettiği belirtilmektedir. Ekim ayı için pozitif gelişmenin üretim endeksinde görüldüğü ifade edilmektedir. Endeks 49,2'den 50,1'e yükselerek düşüşün

² İstanbul Sanayi Odası, Dünyada İmalat PMI Gelişmeleri, Ekim 2024²

durduğuna işaret etmiştir. Yeni siparişler endeksi ise 1,6 puan artmasına rağmen 48,8 değeri ile talepte durağanlığın sürdüğünü göstermektedir. Sektörde genel anlamda görülen zayıflığın, geleceğe yönelik beklentilerin de zayıf kalmasına neden olduğu belirtilmektedir. Enflasyonun hem girdi maliyetlerinde hem de nihai ürün fiyatlarında Eylül ayıyla yaklaşık aynı seviyede kalmıştır.

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası, Dünyada İmalat PMI Gelişmeleri, Eylül 2024
Siyah çizgiler Ağustos 2024'teki Endeks değerini belirtmektedir.

Euro bölgesi imalat PMI değeri, Ekim ayında 1 puan artış kaydederek 46'ya çıktı ve son 5 ayın en yüksek değerine ulaştı. Ancak yine de sektörde zayıflığın devam ettiği belirtilmektedir. Yeni siparişler, üretim ve istihdamda düşüşler bir önceki aya göre hafiflese de belirgin şekilde devam etmiştir. ABD İmalat PMI ise yılın son çeyreğine daralma ile başlangıç yapmıştır. Başkanlık seçimlerine ilişkin belirsizlik ortamına rağmen üretim ve yeni siparişlerdeki düşüş bir önceki aya göre yavaşlamıştır.

Küresel Düzende Orta Gelir Tuzağı

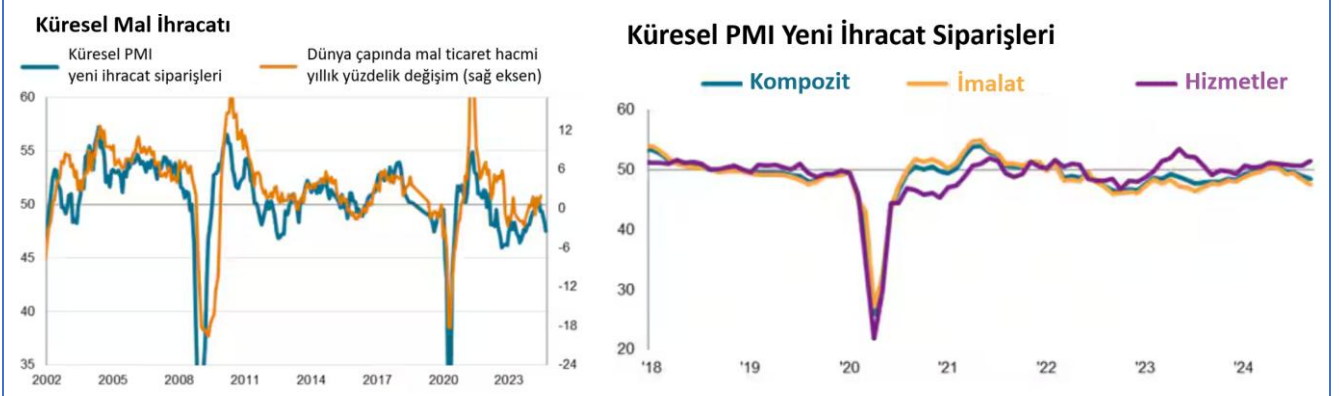
2024 Dünya Kalkınma Raporu (WDR³), orta gelirli ülkelerin (OGÜ) karşılaştığı zorluklar ve fırsatları ele alarak bu ülkelerin sıklıkla "orta gelir tuzağı"na düşme riskine dikkat çekmektedir. Pek çok OGÜ son yıllarda önemli ilerlemeler kaydetmiş olsa da yüksek gelirli ülkelere yetişememe tehlikesiyle karşı karşıyadır. Rapor, OGÜ'lerin yüksek gelir statüsüne ulaşmaları için yalnızca yatırıma dayalı büyümeden yatırım, teknoloji adaptasyonu ve inovasyon olmak üzere üç aşamalı bir stratejiye geçmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Rapor, OGÜ'lerin başarılı olabilmeleri için yatırımın ilk büyüme aşamasında gerekli olduğunu, ardından dış teknolojilerin benimsenmesiyle ikinci aşamaya geçilmesi gerektiğini ve son olarak kendi teknolojilerini geliştirip yaratıcı bir ekonomik yapıya sahip olmaları gerektiğini belirtmektedir. Yapısal reformlar, toplumsal hareketlilik ve ekonomik özgürlüğün teşviki bu süreçte kritik öneme sahiptir. Bu doğrultuda büyük firmaların tekelleşme ve inovasyonu engellemesinin önüne geçilmesi, yaratıcılığı destekleyen, başarılı kurumları koruyan ve eskimiş yapıları ortadan kaldıran bir ekonomik model önerilmektedir. Ayrıca OGÜ'lerin sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda düşük karbonlu teknolojilere geçiş yapmaları önerilmektedir. Eğitim ve yetenek geliştirme ise OGÜ'lerin sosyal gruplar arası ekonomik ilerlemeyi kolaylaştırmaları açısından kritik önemdedir.

³ World Bank (2024). World Development Report 2024. The Middle-Income Trap [2](#)

Küresel Ticaret

S&P Global Market Intelligence tarafından derlenen Küresel Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI) anketleri 2024'ün üçüncü çeyreğinin sonunda küresel ticaretin bir kez daha kötüleştiğini ortaya koymuştur. S&P Global'in mevsimsellikten arındırılmış Küresel PMI Yeni İhracat Siparişleri Endeksi, Eylül'de bir önceki ayki 48,9 seviyesindeki değerinin altında kalarak 48,4 olarak kaydedilmiştir. Eylül ayı değeri ticaret koşullarının art arda dördüncü ayda kötüleştiğine işaret etmektedir. Aralık 2023'ten bu yana yaşanan en belirgin gerilemeyi göstermektedir. Ticari faaliyetlerdeki düşüş bilhassa imalat sektöründeki bozulmalardan kaynaklanırken hizmetler sektöründe ihracat faaliyetleri hızlanarak artış göstermiştir.⁴

Sektörlere Göre Küresel PMI Yeni İhracat Siparişleri ve Küresel Mal İhracatı

Kaynak: S&P Global

Veri Ekim 2024'te derlenmiştir. Satınalma Yöneticileri Endeksi (PMI) 50 ise önceki aya göre değişim olmadığı anlamına gelmektedir. PMI'nın 50'den küçük olması önceki aya göre düşüş gerçekleştiğini göstermektedir.

Eylül ayında imalat sektörü yeni ihracat siparişleri son 13 ayın en hızlı düşüşünü kaydetmiştir. İhracat siparişlerindeki son düşüş imalat sektör koşullarında halihazırda gözlemlenen daha geniş çaplı gerilemeye paralel seyretmektedir. Bu ise yaklaşık son bir yıldır işletme koşullarında yaşanan keskin düşüşe işaret etmektedir. İmalat sektöründeki toplam yeni siparişler art arda üçüncü ay düşerek Aralık 2022'den bu yana yaşanan en belirgin gerile olmuştur. Zira küresel çapta imalatçılar artan belirsizliklerle karşı karşıya kalmış; bu durum talebi olumsuz etkilemiştir. Mal üretim sektöründe ekonomik risklere ilişkin endişeler 2024'ün en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Küresel mal üreticileri yeniden stok yapmaya başlamadığını gösteren emareler saptanmıştır. İmalat sektörünün ihracat siparişlerindeki son düşüş 2024'ün üçüncü çeyreğinin sonunda küresel ticaret hacminin yıllık bazda yaklaşık %3-4 oranında azaldığını göstermektedir.

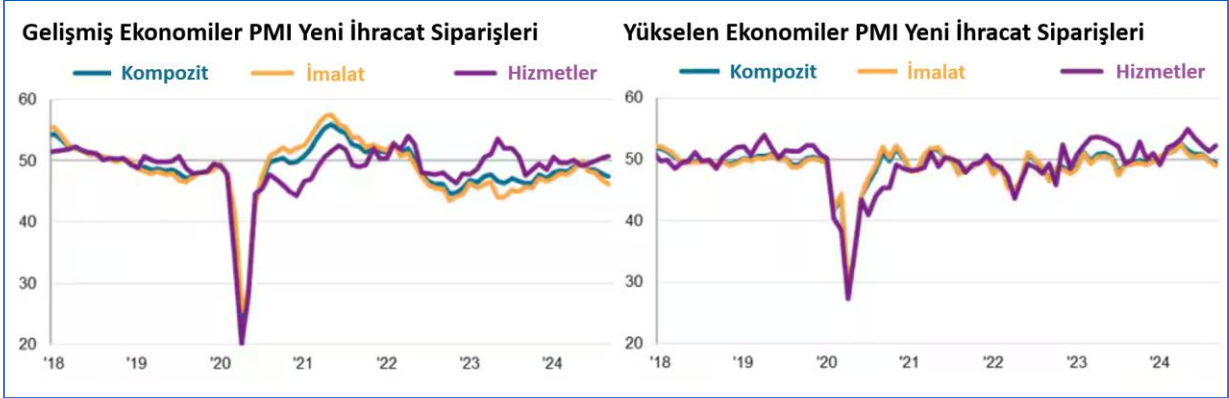
İmalat sektöründeki eğilimin aksine hizmet ihracat faaliyetlerindeki büyüme art arda ikinci ay hızlanarak Temmuz 2023'ten bu yana en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Ayrıntılı sektör PMI verileri hizmet ihracatı büyümesinin kilit alanlarını belirlemeye yardımcı olmuştur. Eylül ayında en iyi performans gösteren ilk beş sektörün dördü hizmet sektöründen oluşmuştur. İlk üç sektör ticari hizmetler, endüstriyel hizmetler, sigortacılık ve yazılımdır. Dördüncü sırada ise ilaç ve biyoteknoloji yer almıştır. Öte yandan en kötü performans gösteren sektörler arasında otomobil ve yedek parçalar, ormancılık ve kâğıt ürünleri ve metal ve madencilik gibi çeşitli imalat sektörlerinin yanı sıra hizmet sektöründen gayrimenkul yer almıştır.

Gelişmiş piyasalar yılın en hızlı düşüşünü yaşayarak Eylül ayı ihracat düşüşünü etkilemiştir. Bu durum 2022 ortasında başlayan gelişmiş ekonomilerin ihracat daralma dönemini daha da uzatmıştır. Küresel trend ile uyumlu olarak ihracattaki yavaşlama ihracat siparişlerinin neredeyse bir yılın en keskin düşüşünü kaydettiği mal üretim sektörüne yoğunlaşmıştır. Buna karşılık hizmet ihracatı ise Ağustos 2023'ten bu yana en büyük artışını kaydetmiştir.

⁴ Jingyi Pan (11 Ekim 2024) Trade conditions deteriorate for fourth straight month in September [↗](#)

Gelişmiş piyasalar Eylül ayı ihracat siparişlerindeki daralmaya öncülük etse de yükselen piyasalarda da benzer bir tesir gözlemlenmiştir. Eylül ayında üst üste ikinci kez ihracat faaliyetlerinde düşüş kaydedilmiştir. Söz konusu düşüş son on ayın en belirgin azalışıdır. Yükselen piyasalarda imalat sektörü ihracatındaki düşüş Ağustos 2023'ten bu yana en yüksek seviyesine ulaşırken hizmetler ihracatındaki artış hızlanmıştır. Yükselen piyasalarda imalat ihracatındaki düşüşün derinleşmesi, mal talebinin kaynağında düşmeye devam ettiğine dair endişeleri daha da pekiştirmiştir.

Gelişmiş ve yükselen ekonomilerde yeni ihracat siparişleri

Kaynak: S&P Global, 2024.

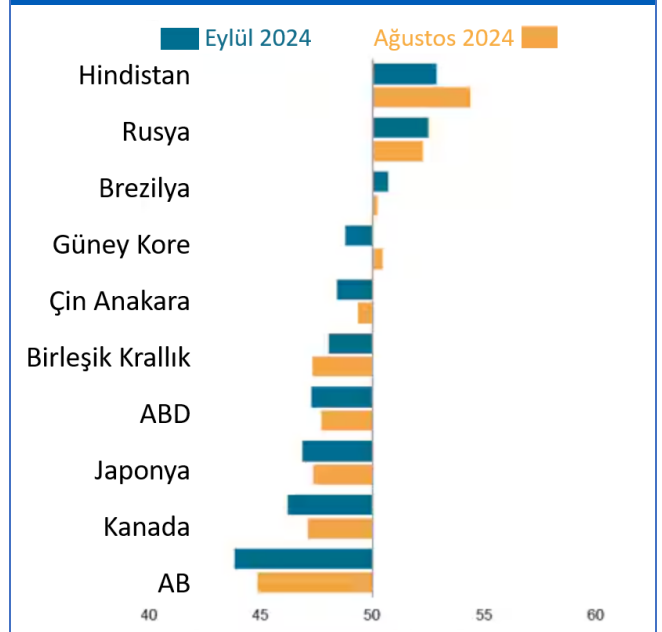
Veri Ekim 2024'te derlenmiştir. Satınalma Yöneticileri Endeksi (PMI) 50 ise önceki aya göre değişim olmadığı anlamına gelmektedir. PMI'nin 50'den küçük olması önceki aya göre düşüş gerçekleştiğini göstermektedir.

En büyük on ticaret aktöründen yalnızca üçü 2024'ün üçüncü çeyreğinin sonunda mal ihracat siparişlerinde artış kaydetmiştir. Söz konusu ekonomilerden Hindistan ve Rusya belirgin iyileşmeler yaşarken, Brezilya mal ihracatında sadece sınırlı bir artış görmüştür. Hindistan üst üste on dokuzuncu ay liderliğini korumuştur. Öte yandan Hindistan'ın ihracat siparişlerindeki büyüme art arda ikinci ay yavaşlayarak Mart 2023'ten bu yana en düşük seviyeye inmiştir. Eylül ayında yoğun rekabetin Hindistan'ın ürettiği mallara yönelik talebin daha fazla artmasını engellediği belirtilmektedir. Buna karşın, Rusya ve Brezilya'da imalat ihracatı siparişlerinde artış hız kazanmıştır.

Dört büyük yükselen ekonomiler arasında mal ihracat siparişlerinde düşüş kaydeden tek ekonomi Çin anakarası olmuştur. Çin 13 ayın en büyük düşüşünü yaşamıştır. Eylül ayı anketinde rekabetin artması, talebin azalması ve durgun piyasa koşulları genel olarak mal siparişlerindeki gerilemenin ana nedenleri olarak öne çıkmıştır.

Yeni ihracat siparişleri imalat sanayi PMI değerlerinin en alt sırasında yer alan beş ekonomi ise tamamıyla gelişmiş ülkelerden oluşmuştur. AB, ihracat siparişlerinde dokuz ayın en belirgin düşüşünü yaşayarak başı çekmiştir. Bu durum euro bölgesinde yaşanan daha geniş imalat durgunluğunun parçasıdır. Almanya'nın imalat PMI'ı neredeyse bir yılın en düşük değerini kaydetmiştir. Almanya'yı Kanada ve Japonya izlerken ABD ve Birleşik Krallık son anket döneminde mal ihracat siparişlerinde yalnızca küçük düşüşler kaydetmiştir.

Üretim PMI Yeni İhracat Siparişleri

Kaynak: S&P Global

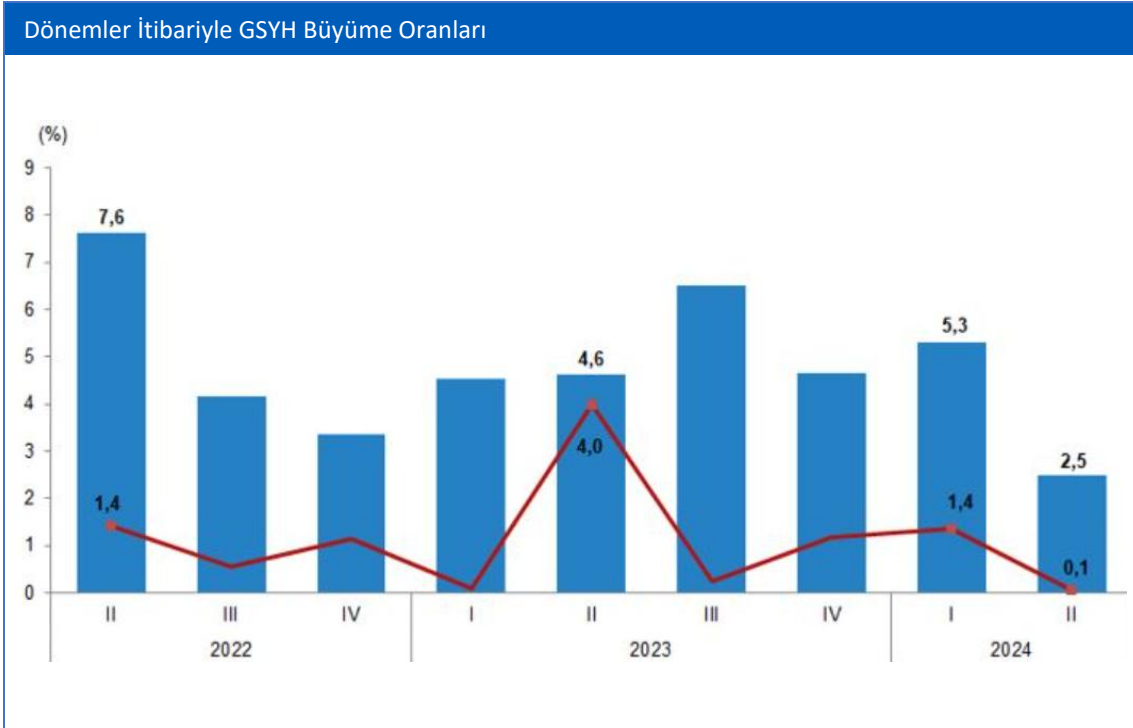
Veri Ekim 2024'te derlenmiştir. Satınalma Yöneticileri Endeksi (PMI) 50 ise önceki aya göre değişim olmadığı anlamına gelmektedir. PMI'nin 50'den küçük olması önceki aya göre düşüş gerçekleştiğini göstermektedir.

Türkiye Ekonomisi ve Dış Ticareti

Türkiye Ekonomisi

Türkiye Ekonomisi 2024 Yılı İkinci Çeyreğinde %2,5 Büyüdü

GSYH 2024 yılı ikinci çeyreğinde zincirlenmiş hacim endeksi olarak bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %2,5 arttı.⁵ Aynı dönemde 2023 yılı dördüncü çeyreğine göre yaşanan artış ise %0,1 oldu.

Kaynak: TÜİK

Kırmızı çizgi bir önceki çeyreğe göre değişim oranını, mavi sütunlar ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişimi temsil etmektedir.

⁵ TÜİK, Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla [link](#)

Türkiye'nin Temel Ekonomik Göstergeleri

Göstergeler	2020	2021	2022	2023	2024									
					Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim
GSYH (Yıllık Reel Yüzde Değişim) (%)	1,9	11,4	5,5	4,5	-	-	5,7	-	-	2,5	-	-	-	-
GSYH (Milyar \$) ¹	717	808	906	1119	-	-	286	-	-	308	-	-	-	-
Sanayi Üretim Endeksi ²	1,6	17,5	4,4	1,6	1,3	11,1	4,6	-0,7	-0,1	-4,7	-3,9	-5,2	-2,4	-
İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (%)	71,9	76,6	77,2	76,3	76,2	76,4	76,2	76,7	76,3	76,3	75,9	75,4	74,9	74,9
İstihdam (Milyon Kişi)	26,7	28,8	30,8	31,6	31,5	32,3	32,3	32,3	33,2	32,6	32,7	33,2	33,1	-
İşsizlik Oranı	13,1	12,0	10,4	9,4	9,8	9,2	8,8	8,5	8,9	9,2	8,8	8,5	8,6	-
Cari İşlemler Dengesi (Milyar \$)	-31,1	-6,4	-45,8	-45,0	-2,8	-3,7	-4,5	-5,4	-1,2	0,4	0,6	2,2	-1,5	-
Cari İşlemler Dengesi / GSYH Oranı	-4,3	-0,8	-5,1	-4,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dış Ticaret Dengesi (Milyar \$)	-50	-46	-110	-106	-6,1	-6,2	-7,4	-9,9	-6,5	-6,4	-7,2	-5,0	-5,1	-5,7
İhracat (FOB, Milyar \$)	170	225	254	256	23,0	20,0	22,6	19,3	24,1	18,6	22,5	22,0	22,0	23,6
İthalat (CIF, Milyar\$)	220	271	364	362	29,1	26,2	30,0	29,2	30,6	25,0	29,7	27,0	27,1	29,4
Bütçe Dengesi / GSYH Oranı (%)	-3,5	-2,8	-1,0	-5,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TÜFE Oranı ³	14,6	36,1	64,3	64,8	64,9	67,1	68,5	69,8	75,5	71,6	61,8	52,0	49,4	48,6
Politika Faizi Oranı ⁵	8,25 17,00	14,00 19,00	9,00 13,00	9,00 40,00	42,50	45,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TÜİK, TCMB

¹2023 için yıllık GSYH verileri açıklanmamış olup, yıllık veriler 4 çeyreğin toplamı suretiyle elde edilmiştir. Ayrıca mart ayı için verilen GSYH ilk çeyreklik dönemi temsil etmektedir.

²Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi (2015=100, Yıllık Yüzde Değişim)

³TÜFE Dönem sonu yıllık yüzde değişim

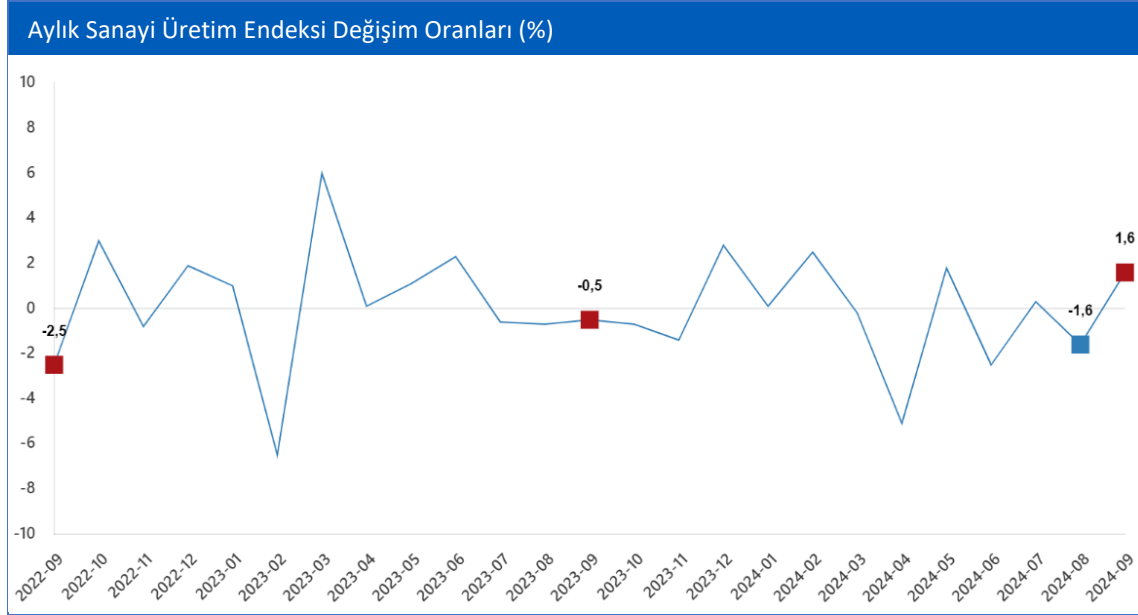
⁴ Değişim Oranlarının hesaplanmasında baz yılı 2015 olarak alınmıştır.

⁵ 2020-2023 yılları için en düşük ve en yüksek politika faiz oranları verilmiştir.

Not: 2024 yılına ilişkin veriler geçici olup ilerleyen dönemde bu veriler ilgili kuruluşlar tarafından revize edilebilmektedir.

Sanayi Üretimi Eylülde Aylık %1,6 arttı

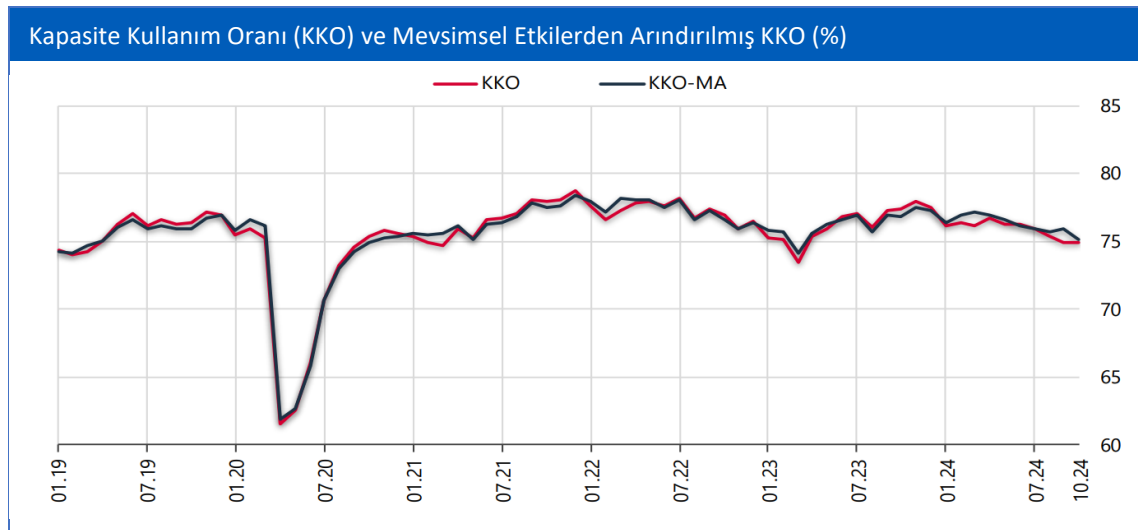
Aylık sanayi üretim endeksi oranı %1,6 artarken endeks bir önceki yılın Eylül ayına göre %2,4 azaldı. Sanayinin alt sektörleri incelendiğinde 2024 yılı Eylül ayında madencilik ve taş ocaklığı sektörü endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre %5,3 azaldı. İmalat sanayi sektörü endeksi %2,5 azaldı ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi %1,1 arttı. Aylık bazda madencilik ve taş ocaklığı sektörü endeksi bir önceki aya göre %1,2 arttı, imalat sanayi sektörü endeksi %1,8 arttı. Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü ise %1,8 azaldı.⁶

Kaynak:TÜİK

İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı Ekim Ayında %77,4 Oldu

2024 yılı Ekim ayında, imalat sanayi genelinde mevsimsel etkilerden arındırılmış Kapasite Kullanım Oranı (KKO-MA), bir önceki aya göre 0,7 puan azalarak yüzde 75,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. Mevsimsel etkilerden arındırılmamış Kapasite Kullanım Oranı (KKO) ise bir önceki aya göre değişmeyerek yüzde 74,9 seviyesinde kalmıştır.⁷

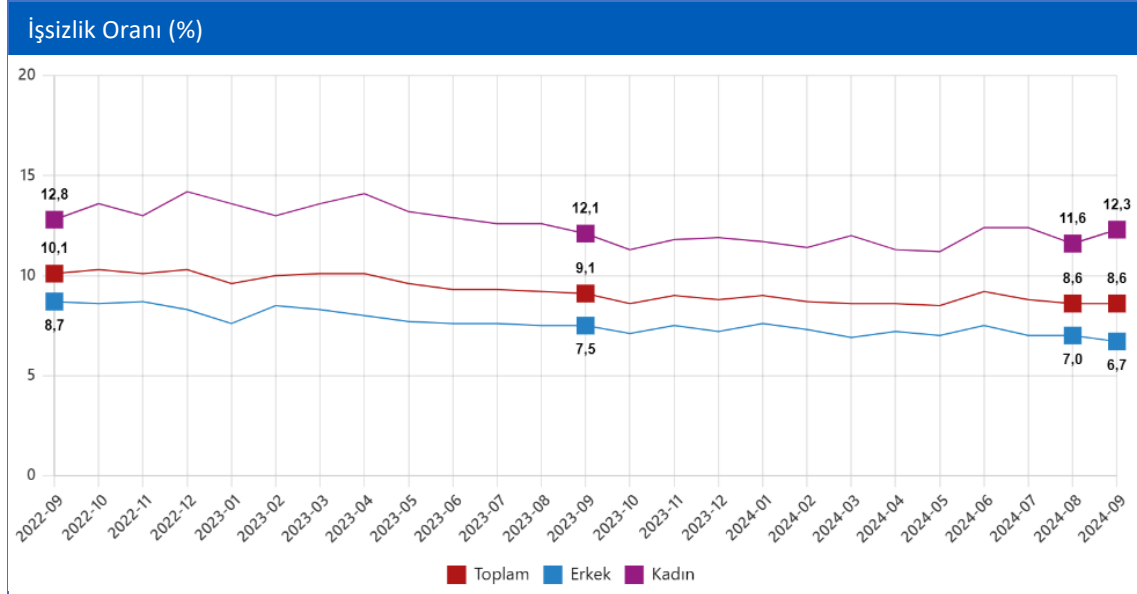
Kaynak:Merkez Bankası

⁶ TÜİK, Sanayi Üretim Endeksi

⁷ TCMB, İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı

İşsizlik 2024'ün Eylül Ayında %8,6 Olarak Gerçekleşti

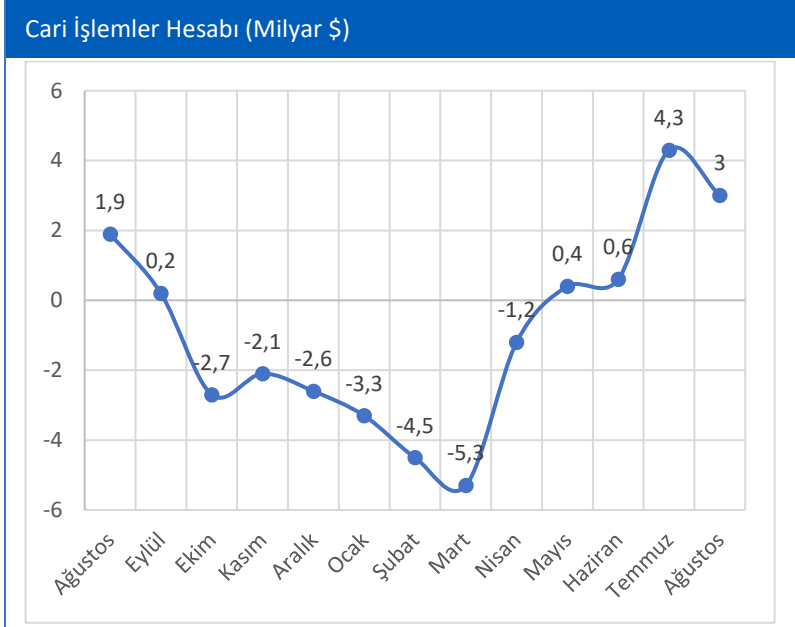
Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre; 15 ve daha yukarı yaştaki kişilerde işsiz sayısı 2024 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre 35 bin kişi artarak 3 milyon 100 bin kişi oldu. Mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik oranı %8,6 seviyesinde gerçekleşti. Erkeklerde işsizlik oranı %6,7, kadınlarda ise %12,3 olarak tahmin edildi. 15-24 yaş grubunu kapsayan genç nüfusta işsizlik oranı, bir önceki aya göre 0,3 puan artarak %17,1 oldu. Bu yaş grubunda işsizlik oranı erkeklerde %13,5, kadınlarda ise %24,0 olarak tahmin edildi. Mevsim etkisinden arındırılmış atıl işgücü oranı ise 2024 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre 1,7 puan azalarak %25,6 olarak belirlendi.⁸⁹

Kaynak:TÜİK

Eylül 2024 Döneminde Cari İşlemler fazlası 3 Milyar \$ Oldu

2024 yılı Eylül ayında cari işlemler dengesi, 2.988 milyon dolar fazla vermiştir. Altın ve enerji hariç cari işlemler hesabı ise 7.734 milyon dolar fazla vermiştir. Ödemeler dengesi tanımlı dış ticaret açığı 3.113 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Hizmetler dengesi kaynaklı net girişler 7.390 milyon dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu kalem altında seyahat kaleminden kaynaklanan net gelirler ise 5.970 milyon dolar olmuştur.¹⁰

Kaynak:Merkez Bankası

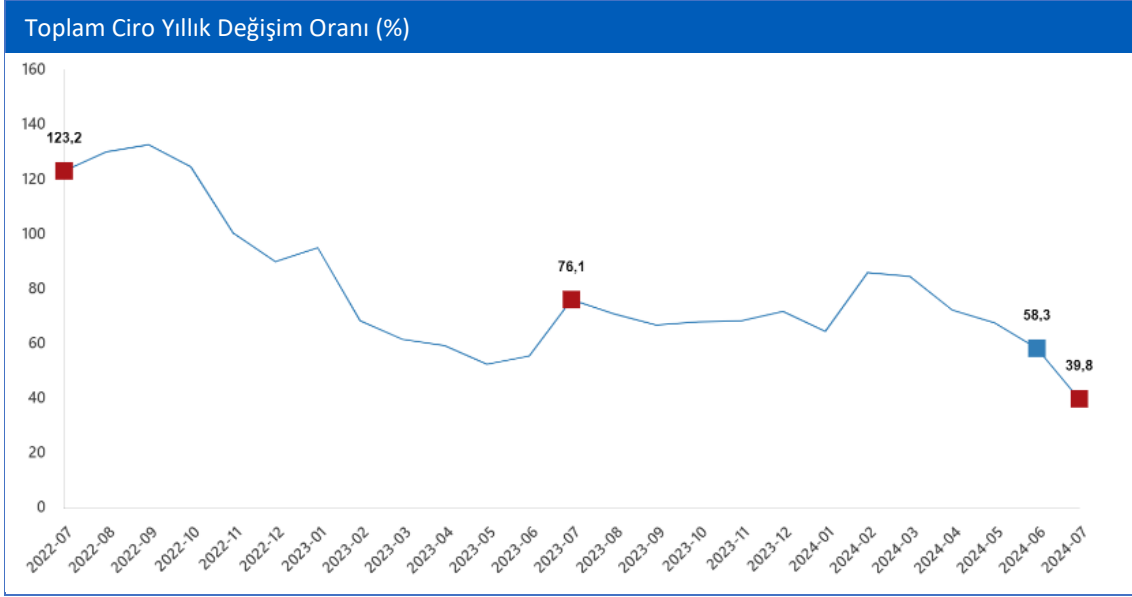
⁸ TÜİK, İşgücü İstatistikleri [🔗](#)

⁹ TÜİK tarafından sağlanan tanımlarda referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan kişilerden iş aramak için son dört hafta içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm kişiler işsiz nüfusa dahildir. İşgücü istihdam edilenler ve işsizlerin toplamı, işsizlik ise işsizlerin işgücüne oranıdır. [🔗](#)

¹⁰ TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri [🔗](#)

Ciro Endeksi Eylül Ayında Yıllık %37,0 Oranında Arttı

2024 yılı Eylül ayında ciro endeksi oranı sanayi, inşaat, ticaret ve hizmet sektörleri toplamında yıllık bazda %47 oranında artmıştır. Alt detaylarına bakıldığında ise sanayi endeksi yıllık bazda %33,2, inşaat ciro endeksi %76,4, ticaret ciro endeksi %49 ve hizmet ciro endeksi %55,4 artmıştır.¹¹

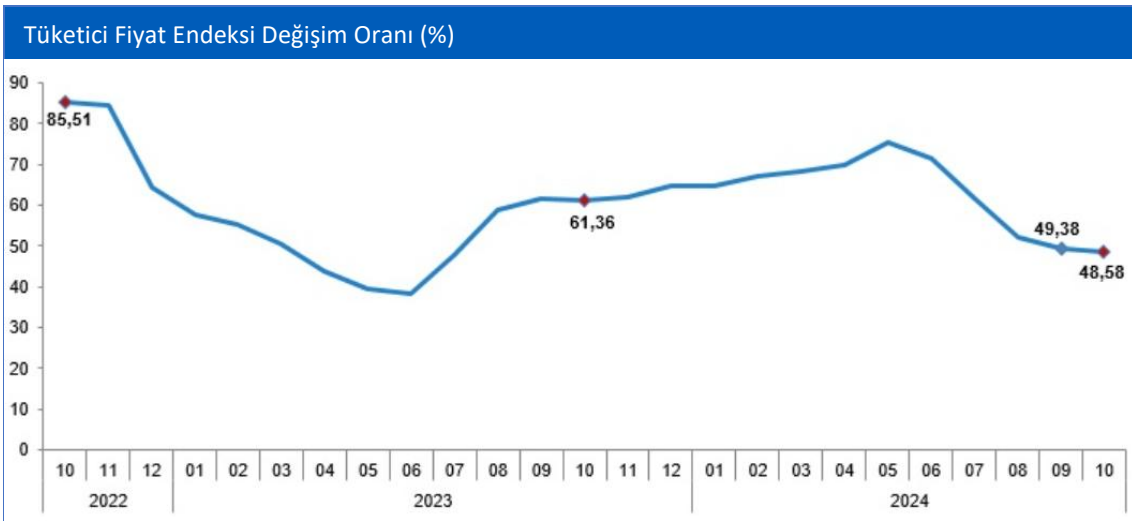

Kaynak:TÜİK

Tüketici Fiyat Endeksi Ekim 2024'te yıllık %48,58 oldu

Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE), Ekim 2024'te yıllık %48,58, aylık %2,88 oranında arttı. 2003=100 temel yılına göre hesaplanan TÜFE'deki değişim, 2024 yılı Ekim ayında bir önceki aya göre %2,88, bir önceki yılın Aralık ayına göre %39,77, bir önceki yılın aynı ayına göre %48,58 ve on iki aylık ortalamalara göre %62,02 olarak gerçekleşti.

Ekim 2024'te bir önceki yılın aynı ayına göre en az artış gösteren ana grup %26,14 ile ulaştırma oldu. Buna karşılık, bir önceki yılın aynı ayına göre artışın en yüksek olduğu ana grup ise %93,66 ile eğitim oldu. 2024 yılı Ekim ayında ana harcama grupları itibarıyla bir önceki aya göre azalan ana grup % -0,54 ile ulaştırma olurken, aynı dönemde bir önceki aya göre artışın en yüksek olduğu ana grup %14,32 ile giyim ve ayakkabı oldu.¹²

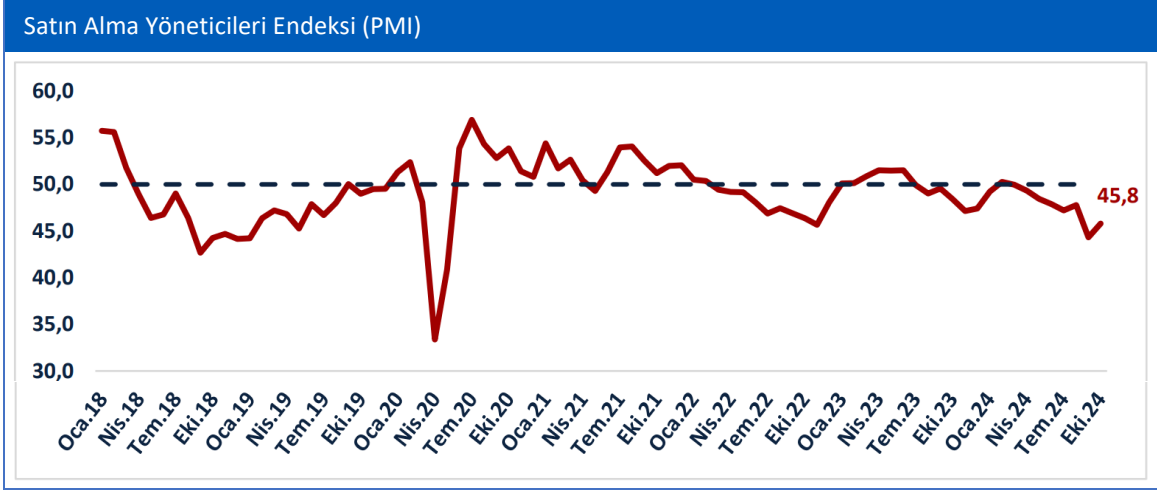
Kaynak:TÜİK

¹¹ TÜİK, Ciro Endeksleri [2](#)

¹² TÜİK, Tüketici Fiyat Endeksi [2](#)

Türkiye'nin PMI Değeri Ekim Ayında 45,8 Olarak Gerçekleşti

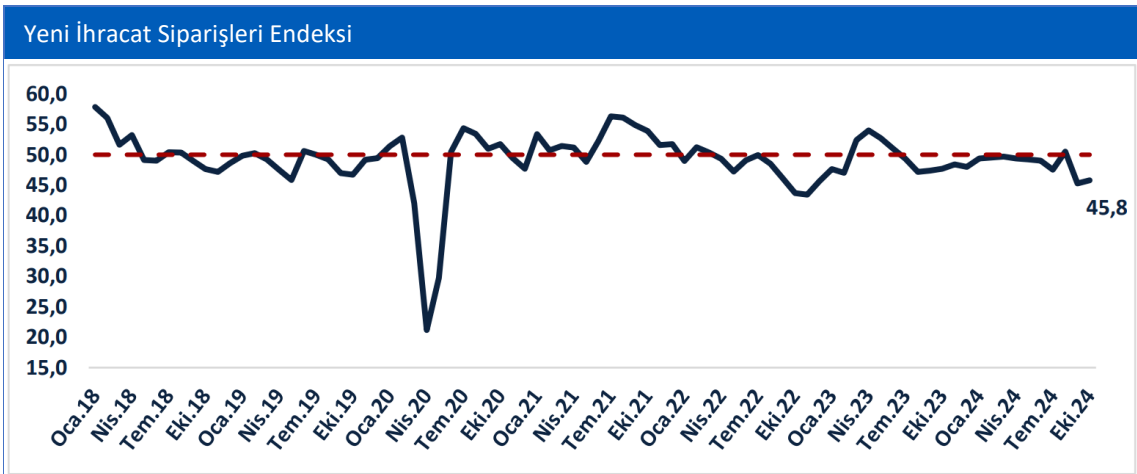
Satınalma Yöneticileri Endeksleri (Purchasing Managers' Indices - PMI), ekonomik faaliyet koşullarının ölçümü açısından yakından takip edilen göstergeler arasında yer almaktadır. PMI'lar ekonomik koşullara ilişkin önemli bir öncü göstergedir. PMI'ların 50'den büyük olması önceki aya kıyasla bir artış olduğu anlamını taşıırken, 50'den küçük olması ise önceki aya göre düşüş olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda PMI Endeksleri ilgili ekonomi ve sektörün faaliyet koşullarındaki değişimin yönünü göstermektedir. PMI, 2024 yılı Ekim ayında 45,8 olarak gerçekleşmiştir.¹³

Kaynak:Ticaret Bakanlığı

Ekim Ayında Türkiye'nin Yeni İhracat Siparişleri Endeks Değeri 45,8 Oldu

Satınalma yöneticileri ile yapılan görüşme ve anketlerden elde edilen veriler analiz edilerek hazırlanan "Yeni İhracat Siparişleri Endeksi" mal ve hizmet sektörlerindeki yurt dışı talebi ölçen bir göstergedir. Bu sayede ülke ve sektör bazında ihracat talebinde zaman içinde meydana gelen değişimler takip edilebilmektedir. Endeks değerinin 50'nin altında olması talepteki düşüşü, 50'nin üstünde olması talepteki artışı ifade ederken, 50 değeri bir değişimin olmadığını göstermektedir. Yeni İhracat Siparişleri Endeks değeri 2024 yılı Ekim ayında yeni ihracat siparişleri endeksi 45,8 olarak gerçekleşmiştir.

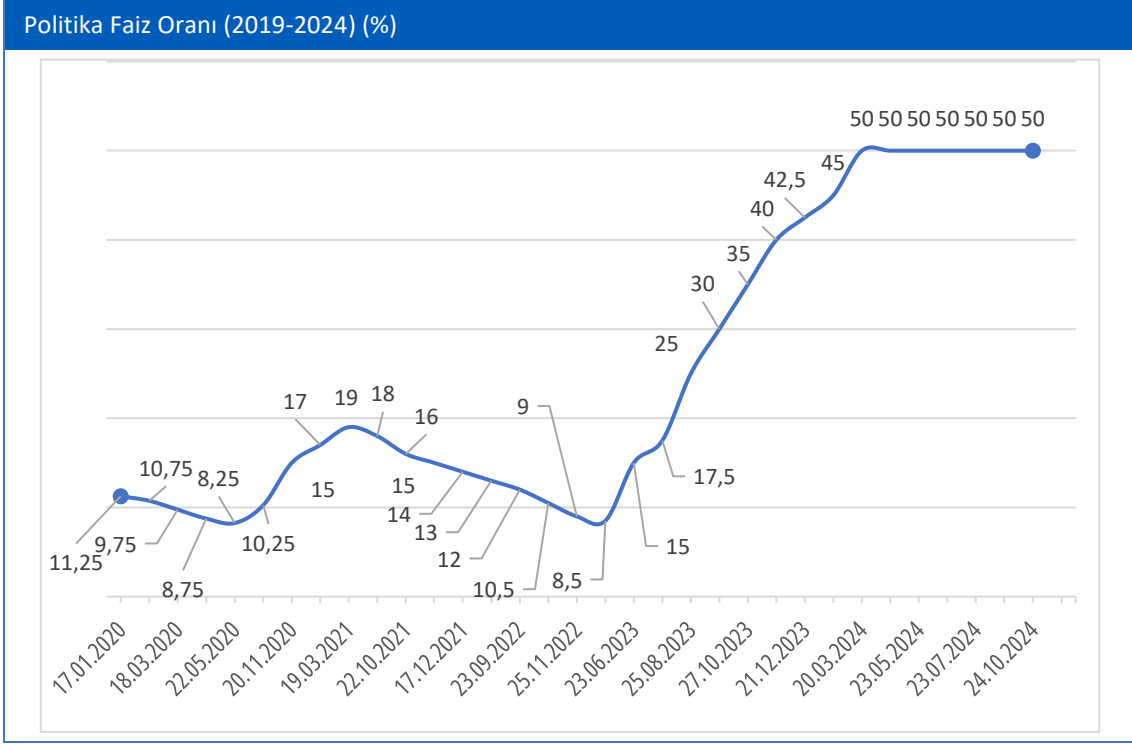

Kaynak:Ticaret Bakanlığı

¹³ Ticaret Bakanlığı, Ekonomik Görünüm [2](#)

Ekim Ayında Politika Faizi Değişmedi

Kurul, parasal sıkılaştırmanın gecikmeli etkilerini dikkate alarak politika faizini sabit tutma kararı vermiş Ekim ayında aylık enflasyona dair göstergeler bir bütün olarak incelendiğinde, ana eğilimin belirgin bir değişim sergilemediği değerlendirilmiştir. Üçüncü çeyreğe ilişkin göstergeler yurt içi talebin yavaşlamaya devam ederek enflasyonist etkisinin azaldığını teyit etmektedir. Temel mal enflasyonu sınırlı bir artışla düşük seyretmeye devam ederken, hizmet enflasyonundaki iyileşmenin son çeyrekte gerçekleşmesi beklenmektedir. Kurul, enflasyon beklentileri ve fiyatlama davranışlarının dezenflasyon süreci açısından risk unsuru olmaya devam ettiğini kaydetmiştir.¹⁴

Kaynak: Merkez Bankası

8 Kasım 2024 Tarihi İtibariyle Toplam Kredi Hacmi 15.1 Trilyon TL Oldu

BDDK tarafından 8 Kasım 2024 tarihinde yayınlanan haftalık bankacılık sektörü verilerine göre TL cinsinden toplam kredi hacmi 9,55 trilyon TL'ye, yabancı para cinsinde TL eşdeğeri olarak ise 5,6 trilyon TL'ye ulaşmıştır.¹⁵

Krediler			
Sektör / Krediler (13 Eylül 2024 Cuma) (Milyon TL)	TL Cinsinden	Yabancı Para Cinsinden	Toplam
Toplam Krediler	9.549.670	5.599.164	15.148.834
Tüketici Kredileri ve Bireysel Kredi Kartları	3.560.081	4.473	3.564.555
Ticari ve Diğer Krediler	5.989.588	5.594.690	11.584.278
Taksitli Tic. Krd. ve Kurumsal Kredi Kartları	1.979.336	551.561	2.530.898
KOBİ Kredileri	3.252.911	691.777	3.944.688

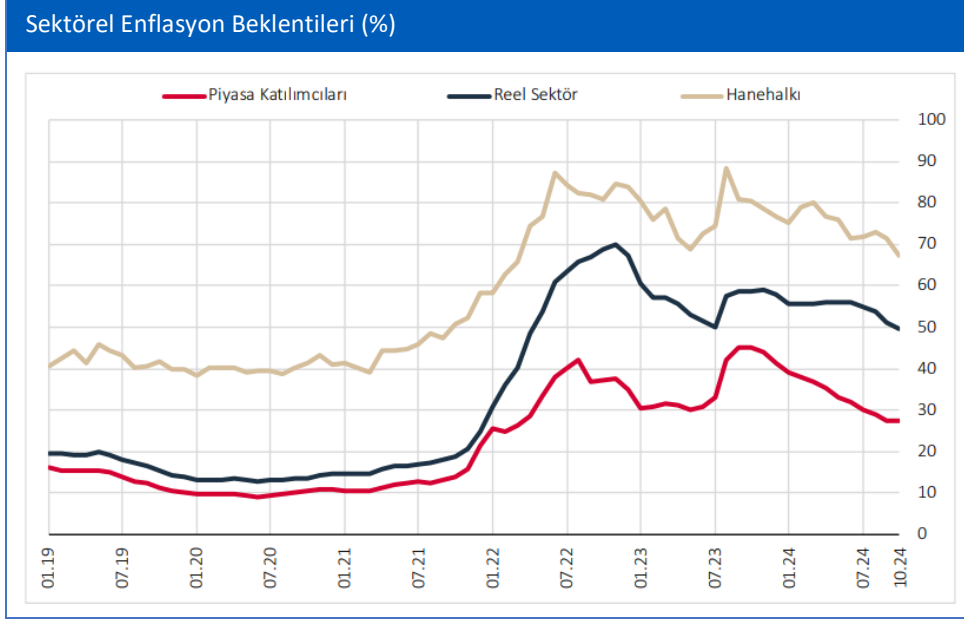
Kaynak: BDDK

¹⁴ TCMB Para Politikası Kurulu Basın Duyurusu [↗](#)

¹⁵ BDDK, Haftalık Bankacılık Sektörü Verileri [↗](#)

Piyasa Katılımcılarının 12 Ay Sonrası İçin Enflasyon Beklentisi %28,7 Oldu

Piyasa Katılımcıları Anketi, İktisadi Yönelim Anketi ve Türkiye İstatistik Kurumu iş birliğiyle yürütülen Tüketici Eğilim Anketi ile finansal ve reel sektör uzmanlarının, imalat sanayi firmalarının ve hanehalkının 12 ay sonrası yıllık tüketici enflasyonu beklentileri derlenerek Sektörel Enflasyon Beklentileri elde edilmiştir. 2024 yılı Ekim ayında 12 ay sonrası yıllık enflasyon beklentileri, piyasa katılımcıları için 0,1 puan azalarak yüzde 27,4 seviyesine, reel sektör için 1,6 puan azalarak yüzde 49,5 seviyesine, hanehalkı için ise 4,4 puan azalarak yüzde 67,2 seviyesine gerilemiştir. Gelecek 12 aylık dönemde enflasyonun düşeceğini bekleyen hanehalkı oranı bir önceki aya göre 0,7 puan azalarak yüzde 28,3 seviyesinde gerçekleşmiştir.¹⁶

Kaynak: TCMB

¹⁶ TCMB Sektörel Enflasyon Beklentileri [🔗](#)

Türkiye Dış Ticareti

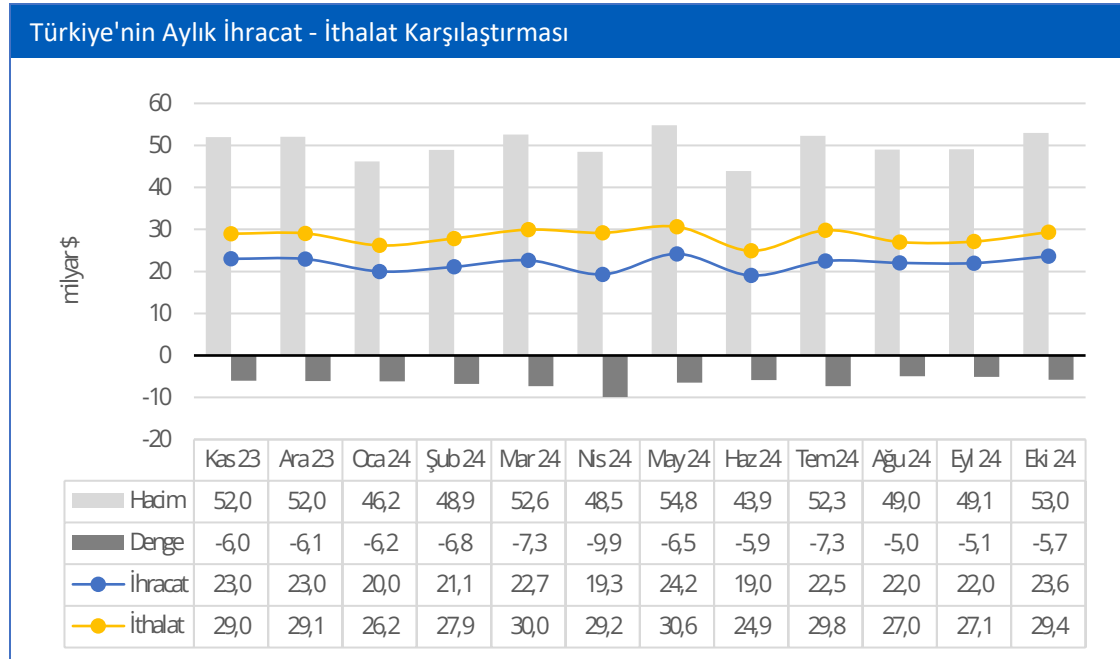
Ekim ayında ihracat %3,6 artışla 23,6 milyar \$ oldu

2024 yılının Ekim ayında Türkiye ihracatı %3,6 artışla 23,6 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde toplam ithalat %0,2 azalışla 29,4 milyar \$'a yükselmiştir. Dış ticaret hacmi ise %1,5 artışla 53 milyar \$'a ulaşmıştır. İlgili ayda ihracatın ithalatı karşılama oranı %80,44 olarak gerçekleşmiştir. Ocak-Ekim 2024 döneminde ise Türkiye ihracatı %3,2 artışla 216,4 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. İthalat ise %7,2 azalışla 282 milyar \$'a ulaşmıştır. Bu dönemde dış ticaret hacmi %-3 değişimle 498,4 milyar \$ olmuştur. İthalatın ihracatı karşılama oranı %76,7 olarak gerçekleşmiştir. Son 12 aylık ihracat 254,8 milyar \$'a ulaşmıştır.

Türkiye Dış Ticareti				
	Ekim 2024	Değ. (%)	Ocak-Ekim 2024	Değ. (%)
İhracat (milyar \$)	23,6	3,6	216,4	3,2
İthalat (milyar \$)	29,4	-0,2	282,0	-7,2
Dış Ticaret Hacmi (milyar \$)	53,0	1,5	498,4	-3,0
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-5,7	-13,0	-65,6	-30,4
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)	80,4	-	76,7	-

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Son 12 aylık dönemde aylık ortalama ihracat 21,9 milyar \$, ortalama ithalat ise 28,3 milyar \$ olmuştur. Son 1 yılda en yüksek ihracat rakamına 24,2 milyar \$ ile 2024 yılı Mayıs ayında erişilmiştir. En düşük ihracat ise 19 milyar \$ ile 2024 yılı Haziran ayında gerçekleşmiştir. En yüksek aylık ithalat 30,6 milyar \$ ile 2024 yılı Mayıs ayında, en düşük ithalat ise 24,9 milyar \$ ile 2024 yılı Haziran ayında olmuştur.

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Ekim ayında en fazla ihracat yapılan ülke grubu 9,88 milyar \$ ile Avrupa Birliği 27 oldu

Bölgesel bazda ülkemizin en büyük ticaret ortağı konumunda bulunan Avrupa Birliği 27 ile ihracatımız 2024 yılı Ekim ayında geçen yıla göre %13 oranında artarak 9,88 milyar \$ olarak gerçekleşti. Toplam ihracat içindeki payı ise %41,8 oldu. 2024 yılı Ekim ayında en fazla ihracat gerçekleştirilen ikinci bölge Yakın ve Orta Doğu olup bu bölgeye gerçekleştirilen ihracat %14,8 oranında azalış ve %16,1 pay ile 3,8 milyar \$'a ulaşmıştır. İlgili dönemde Diğer Avrupa (AB Hariç) ülkeleri 3,58 milyar \$ ihracat, %7,2 artış ve %15,1 pay ile en fazla ihracat gerçekleştirilen 3. ülke grubu olmuştur.

Ülke Grupları İhracat Dağılımı							
Sıra	Ülke Grupları	Ekim 2024			Ocak-Ekim 2024		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Avrupa Birliği 27	9.882	13,0	41,8	90.172	4,0	41,7
2	Yakın ve Orta Doğu	3.803	-14,8	16,1	35.961	-1,1	16,6
3	Diğer Avrupa (AB Hariç)	3.576	7,2	15,1	33.174	1,9	15,3
4	Diğer Asya	1.940	6,1	8,2	17.304	9,4	8,0
5	Kuzey Amerika	1.791	25,5	7,6	14.864	9,4	6,9
6	Kuzey Afrika	1.339	-5,3	5,7	11.713	5,9	5,4
7	Diğer Afrika	675	-16,5	2,9	5.923	-8,5	2,7
8	Güney Amerika	232	1,5	1,0	2.423	15,3	1,1
9	Orta Amerika ve Karayipler	228	-5,7	1,0	2.363	7,1	1,1
10	Avustralya ve Yeni Zelanda	106	12,4	0,5	1.036	21,1	0,5
	Diğerleri	47	-77,9	0,2	1.452	-25,4	0,7
	Toplam	23.620	3,6	100,0	216.383	3,2	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Ülke gruplarında yer alan ülkeler bölüm sonu notunda yer almaktadır. [Z](#)

Ekim ayında en fazla ithalat yapılan ülke grubu 9,5 milyar \$ ile Avrupa Birliği 27

2024 yılının Ekim ayında Türkiye'nin toplamda en fazla ithalat gerçekleştirdiği ülke grubu Avrupa Birliği 27 ülkeleri olmuştur. Avrupa Birliği 27 ülke grubu ile ihalat Ekim ayında geçen yıla göre %2 oranında artarak 9,5 milyar \$ olarak gerçekleşti. Toplam ithalat içindeki payı ise %32,3 oldu. 2024 yılı Ekim ayında en fazla ithalat gerçekleştirilen ikinci bölge Diğer Asya olup bu bölgeye gerçekleştirilen ithalat %2,5 oranında artış ve %27,3 pay ile 8,01 milyar \$'a ulaşmıştır. İlgili dönemde Diğer Avrupa (AB Hariç) ülkeleri 5,11 milyar \$ ithalat, %5,4 azalış ve %17,4 pay ile en fazla ithalat gerçekleştirilen 3. lke grubu olmuştur.

lke Grupları İthalat Dağılımı							
Sıra	lke Grupları	Ekim 2024			Ocak-Ekim 2024		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Avrupa Birliği 27	9.498	2,0	32,3	90.842	3,5	32,2
2	Diğer Asya	8.014	2,5	27,3	73.295	-5,1	26,0
3	Diğer Avrupa (AB Hariç)	5.112	-5,4	17,4	54.365	-18,2	19,3
4	Yakın ve Orta Doğu	2.614	20,4	8,9	16.705	-19,0	5,9
5	Kuzey Amerika	1.370	2,4	4,7	14.480	1,9	5,1
6	Kuzey Afrika	690	8,4	2,4	6.664	9,5	2,4
7	Güney Amerika	472	-9,9	1,6	6.928	15,7	2,5
8	Diğer Afrika	219	-35,1	0,7	2.725	10,5	1,0
9	Avustralya ve Yeni Zelanda	130	82,9	0,4	1.079	-1,5	0,4
10	Orta Amerika ve Karayipler	120	-7,4	0,4	1.351	11,1	0,5
	Diğerleri	1.126	-32,6	3,8	13.568	-34,7	4,8
	Toplam	29.364	-0,1	100,0	282.002	-7,2	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

lke gruplarında yer alan ülkeler bölüm sonu notunda yer almaktadır. [Z](#)

2024 yılı Ekim ayında en fazla ihracat yapılan ülke 1,81 milyar \$ ile Almanya

2024 yılı Ekim ayında en çok ihracat yapılan ülke geçen yılın aynı dönemine göre %2,7 değişim ve 1,81 milyar \$ ile Almanya olmuştur. Toplam ihracat içindeki payı ise %7,7 olarak gerçekleşmiştir. Ekim ayında en fazla ihracat gerçekleştirilen ikinci ülke ise ABD olmuştur. İlgili ülkeye ihracat geçen yılın aynı dönemine göre %25 oranında artarak 1,58 milyar \$ olarak gerçekleşmiş ve toplam ihracat içinde %6,7 oranında bir payı oluşturmuştur. En fazla ihracat gerçekleştirilen üçüncü ülke ise İngiltere olmuştur. Bu ülkeye ihracat %17,9 artarak 1,27 milyar \$ seviyesine çıkmıştır. Toplam ihracat içindeki payı ise %5,4 oranındadır.

En Fazla İhracat Yapılan 20 Ülke							
Sıra	Ülke	Ekim 2024			Ocak-Ekim 2024		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Almanya	1.808	2,7	7,7	17.111	-3,1	7,9
2	ABD	1.578	25,0	6,7	13.398	9,2	6,2
3	İngiltere	1.272	17,9	5,4	12.473	22,8	5,8
4	Irak	1.238	-6,0	5,2	10.766	5,3	5
5	İtalya	1.158	5,3	4,9	10.538	2,8	4,9
6	Fransa	994	18,2	4,2	8.197	-4,1	3,8
7	İspanya	849	18,6	3,6	8.229	0,1	3,8
8	Rusya Federasyonu	760	-5,8	3,2	7.236	-20,6	3,3
9	Hollanda	745	14,8	3,2	7.186	13,1	3,3
10	BAE	701	-36,4	3	6.842	6,5	3,2
11	Polonya	672	14,8	2,8	5.284	7,1	2,4
12	Romanya	627	13,3	2,7	6.523	12,8	3
13	Bulgaristan	622	84,4	2,6	4.294	21,7	2
14	Yunanistan	419	19,4	1,8	4.000	15,7	1,8
15	Belçika	391	13,3	1,7	3.640	-1,7	1,7
16	Mısır	382	14,9	1,6	3.416	26,9	1,6
17	Suudi Arabistan	361	54,7	1,5	3.264	59,5	1,5
18	Fas	358	25,1	1,5	2.800	10,9	1,3
19	Çin	322	-6,4	1,4	2.828	4,3	1,3
20	Kazakistan	310	5,2	1,3	2.784	13,7	1,3
	Liste Toplamı	15.567	8,9	65,9	140.809	5,8	65,1
	Diğer	8.053	-5,4	34,1	75.574	-1,4	34,9
	Toplam	23.620	3,6	100	216.383	3,2	100

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

2024 yılı Ekim ayında en fazla ithalat yapılan ülke 4,24 milyar \$ ile Çin

2024 yılı Ekim ayında en çok ithalat yapılan ülke geçen yılın aynı dönemine göre %12,6 değişim ve 4,24 milyar \$ ile Çin olmuştur. Toplam ithalat içindeki payı ise %14,4 olarak gerçekleşmiştir. Ekim ayında en fazla ithalat gerçekleştirilen ikinci ülke ise Rusya Federasyonu olmuştur. İlgili ülkeye ihracat geçen yılın aynı dönemine göre %5,4 oranında azalarak 3,06 milyar \$ olarak gerçekleşmiş ve toplam ithalat içinde %10,4 oranında bir payı oluşturmuştur. En fazla ithalat gerçekleştirilen üçüncü ülke ise Almanya olmuştur. Bu ülkeye ithalat %9,9 azalarak 2,35 milyar \$ seviyesine çıkmıştır. Toplam ithalat içindeki payı ise %8 oranındadır.

En Fazla İthalat Yapılan 20 Ülke							
Sıra	Ülke	Ekim 2024			Ocak-Ekim 2024		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Çin	4.243	12,6	14,4	37.424	-2,0	13,3
2	Rusya Federasyonu	3.058	-5,4	10,4	35.613	-6,1	12,6
3	Almanya	2.348	-9,9	8	22.188	-6,8	7,9
4	İtalya	1.773	31,9	6	15.584	27,3	5,5
5	ABD	1.282	2,8	4,4	13.530	3,4	4,8
6	BAE	1.043	-6,2	3,6	5.932	-37,0	2,1
7	İsviçre	998	-12,8	3,4	8.372	-52,7	3
8	Fransa	905	-0,1	3,1	10.441	10,5	3,7
9	İspanya	846	-9,3	2,9	7.718	-2,4	2,7
10	Güney Kore	728	-17,2	2,5	7.657	-5,6	2,7
11	İngiltere	604	-4,6	2,1	5.698	5,2	2
12	Hindistan	583	-26,0	2	5.880	-13,8	2,1
13	İran	516	215,7	1,8	2.243	21,4	0,8
14	Polonya	480	1,1	1,6	4.690	11,8	1,7
15	Malezya	460	46,9	1,6	3.728	6,4	1,3
16	Hollanda	396	3,8	1,3	4.136	12,2	1,5
17	Suudi Arabistan	380	71,5	1,3	2.552	-0,7	0,9
18	Romanya	374	17,3	1,3	3.232	4,6	1,1
19	Japonya	362	-32,4	1,2	3.963	-13,6	1,4
20	Mısır	359	10,0	1,2	3.669	19,9	1,3
	Liste Toplamı	21.738	1,9	74	204.249	-5,7	72,4
	Diğer	7.627	-5,6	26	77.754	-10,9	27,6
	Toplam	29.364	-0,1	100	282.002	-7,2	100

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Eylül ayında en fazla ihracat gerçekleştirilen sektör Otomotiv Endüstrisi

2024 yılı Eylül ayında sektör bazında Otomotiv Endüstrisi 3,58 milyar \$ ihracat ve %17,5 pay ile en fazla ihracat gerçekleştirilen sektör olmuştur. Kimyevi Maddeler ve Mamulleri sektörü 2,47 milyar \$ ihracat ve %12 payla ikinci sırada yer almıştır. Hazır Giyim ve Konfeksiyon sektörü ise 1,58 milyar \$ ihracat ve %7,7 payla Eylül ayında en fazla ihracat gerçekleştiren üçüncü sektör olmuştur. Eylül ayında Türkiye ihracatının kilogram birim fiyatı %17,7 artışla 1,54 \$ olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye İhracatının Sektörel Dağılımı											
Sıra	Sektör	Ekim 2024					Ocak-Ekim 2024				
		İhracat (milyar \$)	Değ. (%)	Pay (%)	Birim Fiyat (\$ / kg)	Birim Fiyat Değişim (%)	İhracat (milyar \$)	Değ. (%)	Pay (%)	Birim Fiyat (\$ / kg)	Birim Fiyat Değişim (%)
1	Otomotiv Endüstrisi	3,58	16,38	17,47	8,65	11,69	30,51	6,49	16,35	8,26	4,70
2	Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	2,47	-8,19	12,02	1,07	3,69	25,62	2,69	13,73	1,01	-9,77
3	Hazır Giyim ve Konfeksiyon	1,58	5,53	7,68	14,20	7,63	15,18	-7,25	8,13	15,32	0,67
4	Elektrik ve Elektronik	1,55	10,22	7,57	4,18	-14,81	13,76	2,76	7,37	4,52	-11,26
5	Çelik	1,26	-4,30	6,14	0,95	1,23	13,46	9,02	7,22	0,92	-12,04
6	Demir ve Demir Dışı Metaller	1,12	15,61	5,47	4,56	6,76	10,41	-1,29	5,58	4,45	-1,53
7	Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	1,04	-11,92	5,09	1,01	51,05	9,74	-3,02	5,22	0,96	10,09
8	Makine ve Aksamları	1,00	0,23	4,86	7,39	2,73	9,28	-0,43	4,97	7,35	2,61
9	Tekstil ve Hammaddeleri	0,84	0,41	4,11	3,91	4,82	7,86	-1,56	4,21	3,95	-5,50
10	Savunma ve Havacılık Sanayii	0,82	60,98	4,00	110,50	27,81	5,13	17,97	2,75	65,12	5,96
11	Mücevher	0,75	-24,16	3,68	549,96	-37,26	6,15	7,82	3,30	542,81	-9,45
12	Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	0,69	2,20	3,37	1,32	5,56	6,52	-1,50	3,49	1,34	-5,59
13	İklimlendirme Sanayii	0,63	3,20	3,07	5,43	-5,75	5,91	-0,84	3,17	5,54	-8,63
14	Madencilik Ürünleri	0,57	13,77	2,77	0,19	-9,62	4,99	4,92	2,67	0,20	-1,30
15	Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	0,37	25,87	1,79	3,11	17,11	3,17	10,28	1,70	3,10	4,91
16	Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	0,37	0,48	1,78	0,15	-8,12	3,63	-6,99	1,94	0,15	-9,37
17	Fındık ve Mamulleri	0,32	57,66	1,57	8,05	16,66	2,06	46,01	1,10	8,11	27,86
18	Yaş Meyve ve Sebze	0,29	-7,19	1,41	0,78	10,85	2,69	3,33	1,44	0,80	3,98
19	Meyve Sebze Mamulleri	0,28	16,40	1,36	1,37	8,36	2,24	15,55	1,20	1,26	4,07
20	Halı	0,27	-0,01	1,34	3,09	0,13	2,36	5,89	1,27	3,16	0,04
21	Kuru Meyve ve Mamulleri	0,24	29,98	1,16	4,91	39,12	1,49	18,2	0,80	4,35	35,91
22	Gemi, Yat ve Hizmetleri	0,17	78,28	0,84	12,08	-14,09	1,54	5,48	0,82	6,12	-37,82
23	Deri ve Deri Mamulleri	0,13	-1,34	0,65	12,83	17,46	1,30	-19,70	0,70	11,70	2,32
24	Tütün	0,09	21,01	0,44	9,02	23,09	0,81	3,1	0,43	8,62	10,30
25	Zeytin ve Zeytinyağı	0,06	45,13	0,30	4,13	18,07	0,67	-13,1	0,36	4,84	31,00
	Toplam (TİM Verileri)	20,51	5,25	86,83	1,54	17,72	186,58	2,55	86,23	1,47	-4,37
	İhracatçı Birlikleri Kaydından Muaf İhracat ile Antrepo ve Serbest Bölgeler Farkı	3,11	-6,27	13,17	-	-	29,80	7,47	13,77	-	-
	Genel İhracat Toplamı	23,62	3,57	100	-	-	216,38	3,20	100	-	-

Kaynak: TİM

Fasıl bazında en fazla ihracat yapılan ürün grubu 'Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı'

Ekim ayında fasıl bazında en fazla ihracat yapılan ürün gruplarında ilk sırada 3,1 milyar \$ ile Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı yer almaktadır. Geçen yıla göre bu ürün grubundaki ihracat %12,9 artmıştır. Bu ürün grubunu Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları ürün grubundaki ihracat %5,6 artış ve 2,3 milyar \$ ile takip etmektedir. Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı ürün grubundaki ihracat ise bir önceki yıla göre %13,5 artışla 1,5 milyar \$ olarak gerçekleşerek bu dönemde en fazla ihracat gerçekleştirilen 3. ürün grubu olmuştur.

En Fazla İhracat Yapılan 20 Fasıl						
Sıra	Fasıl Kodu	Fasıl Açıklaması	Ekim 2024		Ocak-Ekim 2024	
			İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)
1	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	3.089	12,9	26.430	5,5
2	84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	2.290	5,6	21.263	1,8
3	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	1.496	13,5	13.482	6,4
4	27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	1.303	-25,1	14.018	5,7
5	71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	1.024	-36,1	10.646	0,9
6	39	Plastikler ve mamulleri	991	9,1	9.133	3,4
7	61	Örme giyim eşyası ve aksesuarı	913	9,1	8.469	-2,2
8	73	Demir veya çelikten eşya	848	4,1	8.147	-1,4
9	72	Demir ve çelik	763	-6,3	8.549	15,9
10	8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	682	21,9	4.956	22,2
11	62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	588	-0,9	6.281	-8,6
12	93	Silahlar ve mühimmat, bunların aksam, parça ve aksesuarı	516	234,0	2.037	42,6
13	94	Mobilyalar, yatak takımları, aydınlatma cihazları, reklam lambaları, ışıklı tabelalar vb., prefabrik yapılar	470	6,3	4.185	-1,1
14	76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	465	10,2	4.371	-2,8
15	20	Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	397	26,7	2.973	20,4
16	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	353	7,9	3.160	-2,2
17	25	Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçılar, kireçler ve çimento	288	6,6	2.621	-3,5
18	57	Halılar ve diğer dokumaya elverişli maddelerden yer kaplamaları	280	-0,4	2.410	5,7
19	74	Bakır ve bakırdan eşya	271	52,5	2.489	16,8
20	19	Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri	256	2,3	2.296	6,5
		Liste Toplamı	17.280	3,3	157.915	4,1
		Diğer	6.339	4,3	58.468	0,7
		Toplam	23.620	3,6	216.383	3,2

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK

Fasıl bazında en fazla ithalat yapılan ürün grubu 'Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar'

Ekim ayında fasıl bazında en fazla ithalat yapılan ürün gruplarında ilk sırada 4,9 milyar \$ ile Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar yer almaktadır. Geçen yıla göre bu ürün grubundaki ithalat %8,3 azalmıştır. Bu ürün grubunu Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları ürün grubundaki ithalat %5,5 azalış ve 3,3 milyar \$ ile takip etmektedir. Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı ürün grubundaki ithalat ise bir önceki yıla göre %-15,7 azalışla 2,8 milyar \$ olarak gerçekleşerek bu dönemde en fazla ithalat gerçekleştirilen 3. ürün grubu olmuştur.

En Fazla İthalat Yapılan 20 Fasıl						
Sıra	Fasıl Kodu	Fasıl Açıklaması	Ekim 2024		Ocak-Ekim 2024	
			İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)
1	27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	4.934	-8,3	52.994	-7,3
2	84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	3.321	-5,5	32.733	-3,9
3	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	2.807	-15,7	25.815	-1,4
4	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	2.579	2,8	22.632	-3,3
5	71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	2.537	1,6	18.881	-35,6
6	72	Demir ve çelik	1.957	11,6	19.340	-7,2
7	39	Plastikler ve mamulleri	1.369	6,0	13.179	-5,9
8	29	Organik kimyasal ürünler	831	5,2	7.997	2,4
9	74	Bakır ve bakırdan eşya	695	133,3	5.102	1,2
10	76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	626	22,6	5.031	-3,6
11	90	Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı	610	15,7	5.451	2,4
12	30	Eczacılık ürünleri	502	16,8	4.445	7,8
13	73	Demir veya çelikten eşya	378	17,6	3.475	3,7
14	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	344	6,1	3.293	-0,2
15	38	Muhtelif kimyasal maddeler (biodizel, yangın söndürme maddeleri, dezenfektanlar, haşarat öldürücüler, vb.)	306	2,0	2.844	-4,5
16	28	İnorganik kimyasallar, kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileşikleri	237	28,7	1.955	-6,8
17	48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	236	-1,4	2.471	-5,7
18	32	Debagatte ve boyacılıkta kullanılan hülusalalar, tanenler, boyalar, pigmentler, vernikler, macunlar, mürekkepler, vb.	215	-6,8	2.128	-4,0
19	62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	206	17,7	1.635	17,0
20	15	Hayvansal, bitkisel veya mikrobiyal katı ve sıvı yağlar, hazır yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	193	-3,6	2.363	-12,3
		Liste Toplamı	24.882	0,3	233.762	-7,7
		Diğer	4.482	-2,6	48.240	-5,0
		Toplam	29.364	-0,1	282.002	-7,2

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK

Yüksek teknoloji ürünlerin ihracatı Ekim ayında %6,9 arttı

Türkiye ihracatı teknoloji yoğunluğuna göre incelendiğinde, Ekim ayında Yüksek Teknolojili Ürünler ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine göre %6,9 artışla ve %3,6 payla 0,8 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Orta Yüksek Teknolojili Ürünler ihracatı ise %12,5 artışla ve %39,6 payla 8,72 milyar \$'a ulaşmıştır. Orta Düşük Teknolojili Ürünler ihracatı geçen yıla kıyasla %12,4 azalışla ve %25,4 payla 5,59 milyar \$ olmuştur. Düşük Teknolojili Ürünler ihracatı bu dönemde %6,6 değişim ve %31,3 pay ile 6,89 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Ürün İhracatı							
Sınıflama Kodu	İmalat Sanayi Teknoloji Sınıfı Açıklaması	Ekim 2024			Ocak-Ekim 2024		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yüksek Teknolojili Ürünler	799	6,9	3,6	6.953	16,5	3,4
2	Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	8.723	12,5	39,6	75.928	2,8	37,2
3	Orta Düşük Teknolojili Ürünler	5.594	-12,4	25,4	58.094	2,7	28,5
4	Düşük Teknolojili Ürünler	6.892	6,6	31,3	62.903	1,9	30,9
	Toplam	22.008	3,1	100,0	203.879	2,9	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Yüksek teknoloji ürünlerin ithalatı Ekim ayında %10 azaldı

Türkiye ithalatı teknoloji yoğunluğuna göre incelendiğinde, Ekim ayında Yüksek Teknolojili Ürünler ithalatı bir önceki yılın aynı dönemine göre %10 azalışla ve %9,7 payla 2,42 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Orta Yüksek Teknolojili Ürünler ithalatı ise %2,6 azalışla ve %43,6 payla 10,89 milyar \$'a ulaşmıştır. Orta Düşük Teknolojili Ürünler ithalatı geçen yıla kıyasla %8,8 artışla ve %33,2 payla 8,27 milyar \$ olmuştur. Düşük Teknolojili Ürünler ithalatı bu dönemde %19 değişim ve %13,5 pay ile 3,37 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Ürün İthalatı							
Sınıflama Kodu	İmalat Sanayi Teknoloji Sınıfı Açıklaması	Ekim 2024			Ocak-Ekim 2024		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yüksek Teknolojili Ürünler	2.423	-10,0	9,7	25.458	0,4	11,0
2	Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	10.891	-2,6	43,6	101.840	-2,8	44,2
3	Orta Düşük Teknolojili Ürünler	8.274	8,8	33,2	72.403	-18,3	31,4
4	Düşük Teknolojili Ürünler	3.370	19,0	13,5	30.946	13,8	13,4
	Toplam	24.957	2,7	100,0	230.647	-6,2	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Tüketim Malları ihracatının payı %37,3 olarak gerçekleşti

İhracat mal cinsine göre incelendiğinde, 2024 yılının Ekim ayında Yatırım (Sermaye)

Malları ihracatının bir önceki yılın aynı dönemine göre %3,3 artış ve %12,7 pay ile 3,01 milyar \$ olarak gerçekleştiği görülmektedir. Hammadde-Aramallar ihracatı %3 azalış ve %47,6 payla 11,25 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Tüketim Malları ihracatı ise %8,8 artış ve %37,3 payla 8,81 milyar \$ olmuştur.

Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına Göre İhracat							
GEG Kodu	GEG Açıklaması	Ekim 2024			Ocak-Ekim 2024		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yatırım (Sermaye) Malları	3.009	3,3	12,7	27.689	2,5	12,8
2	Hammadde-Aramallar	11.253	-3,0	47,6	109.027	2,3	50,4
3	Tüketim Malları	8.815	8,8	37,3	76.955	3,7	35,6
4	Diğer	543	190,9	2,3	2.714	43,9	1,3
	Toplam	23.620	3,6	100,0	216.383	3,2	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Hammadde-Aramallar ithalatının payı %68,1 olarak gerçekleşti

Mal cinsine göre ithalat incelendiğinde 2024 yılının Ekim ayında Yatırım (Sermaye)

Malları ithalatının bir önceki yılın aynı dönemine göre %9,2 azalış ve %14,3 pay ile 4,2 milyar \$ olarak gerçekleştiği görülmektedir. Hammadde-Aramallar ithalatı %0,2 azalış ve %68,1 payla 20,01 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Tüketim Malları ithalatı ise %8 artış ve %17,4 payla 5,11 milyar \$ olmuştur.

Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına Göre İthalat							
GEG Kodu	GEG Açıklaması	Ekim 2024			Ocak-Ekim 2024		
		İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Yatırım (Sermaye) Malları	4.201	-9,2	14,3	41.888	-2,4	14,9
2	Hammadde-Aramallar	20.011	-0,2	68,1	195.717	-11,8	69,4
3	Tüketim Malları	5.107	8,0	17,4	43.899	12,8	15,6
4	Diğer	46	234,3	0,2	498	123,1	0,2
	Toplam	29.364	-0,1	100,0	282.002	-7,2	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Ülke Gruplarında Yer Alan Ülkeler

Avrupa Birliği 27: Almanya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çekya, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Hırvatistan, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya, Yunanistan

Yakın ve Orta Doğu: Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri, Irak, İran, İsrail, Katar, Kuveyt, Lübnan, Oman, Suriye, Suudi Arabistan, Ürdün, Yemen

Diğer Avrupa (AB Hariç): Arnavutluk, Andorra, Beyaz Rusya (Belarus), Bosna-Hersek, Karadağ, Kuzey Makedonya, Norveç, Rusya, San Marino, Sırbistan, İsviçre, Ukrayna, Birleşik Krallık, İzlanda, Lihtenştayn, Moldova, Monako, Kosova, Vatikan

Diğer Asya: Afganistan, Azerbaycan, Bangladeş, Bhutan, Brunei, Çin, Ermenistan, Filipinler, Gürcistan, Hindistan, Endonezya, Japonya, Kamboçya, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kore, Güney Kore, Laos, Malezya, Maldivler, Moğolistan, Myanmar, Nepal, Pakistan, Singapur, Sri Lanka, Tacikistan, Tayland, Türkmenistan, Özbekistan, Vietnam, Doğu Timor

Kuzey Amerika: Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Meksika

Kuzey Afrika: Cezayir, Mısır, Libya, Fas, Sudan, Tunus, Batı Sahra

Diğer Afrika: Angola, Benin, Botsvana, Burkina Faso, Burundi, Cabo Verde, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Komorlar, Kongo Cumhuriyeti, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Cibuti, Ekvator Ginesi, Eritre, Esvatini, Etiyopya, Gabon, Gambia, Gana, Gine, Gine-Bissau, Fildişi Sahili, Kenya, Lesotho, Liberya, Madagaskar, Malavi, Mali, Moritanya, Mauritius, Mozambik, Namibya, Nijer, Nijerya, Ruanda, Sao Tome ve Principe, Senegal, Seyşeller, Sierra Leone, Somali, Güney Afrika, Güney Sudan, Tanzanya, Togo, Uganda, Zambiya, Zimbabve

Orta Amerika ve Karayipler: Antigua ve Barbuda, Bahamalar, Barbados, Belize, Kosta Rika, Küba, Dominika, Dominik Cumhuriyeti, El Salvador, Grenada, Guatemala, Haiti, Honduras, Jamaika, Nikaragua, Panama, Saint Kitts ve Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent ve Grenadinler, Trinidad ve Tobago

Güney Amerika: Arjantin, Bolivya, Brezilya, Şili, Kolombiya, Ekvador, Guyana, Paraguay, Peru, Surinam, Uruguay, Venezuela

Küresel Emtia Fiyatları

Genel Değerlendirme

Dünya Ticaret Örgütü'ne göre Emtia fiyatlarının 2024 yılında %3 geriledikten sonra, 2025'te %5 ve 2026'da %2 oranında düşmesi beklenmektedir. Öngörülen düşüşler ağırlıklı olarak petrol fiyatlarından kaynaklanmakta ancak doğal gaz fiyatlarındaki artışlar ve metaller ile tarımsal hammaddeler için istikrarlı bir görünüm ile dengelenmektedir. Brent ham petrol fiyatının 2024 yılında ortalama 80 \$/varil, 2025'te 73 \$/varil ve 2026'da ise 72 \$/varil olması beklenmektedir. Ancak OPEC+ ülkeleri üretim kısıtlamalarını gevşettiği takdirde, yavaşlayan küresel petrol talebi, çeşitlenen petrol üretimi ve OPEC+ tarafından sağlanan yeterli petrol arz kapasitesi, petrol fiyatları üzerinde ciddi aşağı yönlü baskılara işaret etmektedir. Sanayi emtia talebi üzerinde ekonomik aktiviteden kaynaklanan iki yönlü riskler de bulunmaktadır. Bir yandan Çin'de koordineli teşvikler ve ABD'deki trendin üzerindeki büyüme, emtia fiyatlarını yukarı çekebilir. Diğer yandan, beklenenden zayıf küresel sanayi aktivitesi fiyatları düşürebilir.

Metaller fiyat endeksinin 2025-26 yıllarında hafif bir düşüş yaşayacağı öngörülmektedir. Bu yılı %6 artış oranıyla kapattıktan sonra metal fiyatlarının gelecek yıl sabit kalması, ardından 2026'da %3 oranında düşmesi beklenmektedir. Buna karşılık bu yıl %10'luk bir düşüşün ardından, demir cevheri fiyatlarının, büyük üreticilerin üretimi artırması ve yeni madenlerin devreye girmesiyle 2025-26 yıllarında daha da düşeceği öngörülmüyor. Bu yıl %21 artış gösteren değerli metaller fiyat endeksinin ise önümüzdeki yıllarda rekor yıllık seviyelerde sabit kalması beklenmektedir. 2024'te gelişmekte olan ekonomilerdeki merkez bankalarının altın talebi ve ABD faiz oranlarının düşmesi ile artan jeopolitik gerilimlerin etkisiyle özel talebin artması nedeniyle altın fiyatları rekor seviyelere ulaşmıştır.¹⁷

Ekim ayında Enerji Fiyatları Endeksi %2,4 yükseldi

Dünya Bankası küresel emtia fiyatları analizlerine göre 2024 yılının Ekim ayında Enerji fiyatları endeksi aylık bazda %2,4 yükselmiştir. Bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla enerji fiyatları endeksi %15,5 azalmıştır. Doğalgaz fiyatları aylık olarak %1,9 azalırken, bir yıl öncesine göre azalış oranı %26,1 olmuştur. Ortalama Petrol fiyatları ise bir önceki aya göre %2,1 artarken geçen yılın aynı ayına göre fiyatlar %17 oranında düşmüştür.

Metal Emtia Fiyatları Endeksi %5 arttı

2024 yılı Ekim ayında Metal fiyatları endeksi bir önceki aya göre %5 artmıştır. Yıllık bazda ise Metal fiyatları endeksi %12,4 yükselmiştir. Alüminyum fiyatları bir önceki aya göre %5,9 artarken yıllık bazda artış oranı %18,4 olmuştur. Bakır fiyatları ise aylık bazda %3,2 yükselirken yıllık bazda fiyatlar %20,1 artmıştır. Demir fiyatları aylık bazda %9,2 oranında artarken yıllık bazda fiyatlar %14,8 oranında gerilemiştir.

Değerli Metal Emtia Fiyatları Endeksi %5,1 yükseldi

Değerli Metal emtia fiyatları endeksi Ekim yılının 2024 ayında bir önceki aya kıyasla %5,1 oranında yükselmiştir. Bir önceki yılın aynı dönemine göre endeks değeri %40,7 artmıştır. Altın fiyatları 2024 yılının Ekim ayında bir önceki aya göre %4,6 artarken gümüş fiyatlarında artış oranı %7,6 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bir önceki yılın aynı dönemine göre ise altın fiyatları %40,4 yükselmiştir. Gümüş fiyatları bir önceki yılın aynı dönemine göre %44,9 artmıştır.

¹⁷ World Bank, Commodity Market Outlook, Ekim 2024 [2](#)

Tarım Fiyat Endeksi %0,7 arttı, Gıda Fiyat Endeksi %1,4 yükseldi

Ekim 2024 döneminde Gıda Emtia Fiyatları Endeksi aylık bazda %1,4 oranında artarken, Tarım Fiyatları Endeksi %0,7 oranında artmıştır. Yıllık bazda değerlendirildiğinde ise Gıda Emtia Fiyatları Endeksi %5,1 oranında düşmüş, Tarım Fiyatları Endeksi ise %5,2 oranında artmıştır.

Emtia Endeksleri ve Temel Emtia Fiyatları

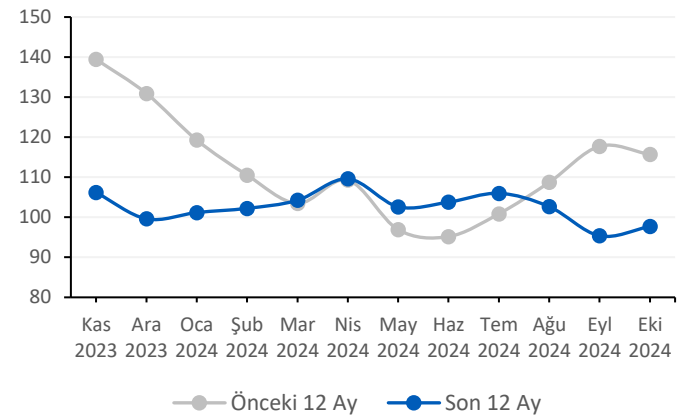
Ana grup emtia endeksleri ve temel emtia fiyatlarının Ekim 2024 dönemi itibarıyla değişimleri aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır. "Yıllık" değişimler 2024 yılı Ekim ayındaki değerlerin bir önceki yılın aynı ayına göre ortalama değişimini, "Aylık" değişimler ise 2024 yılı Ekim ayındaki değerlerin bir önceki aya göre ortalama değişimini ifade etmektedir.

Enerji Fiyatları Endeksi

Yıllık: %15,5 ↓ Aylık: %2,4 ↑

Enerji fiyatları endeksi Ekim 2024 döneminde aylık bazda %2,4 yükselmiştir. Endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında %15,5 daha düşük seyretmektedir. Son 12 aylık veriler incelendiğinde endeks aylık bazda zirve noktasına 109,6 ile Nisan 2024 döneminde ulaşırken, 95,4 ile Eylül 2024 döneminde en düşük endeks değeri görmüştür.

Enerji Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

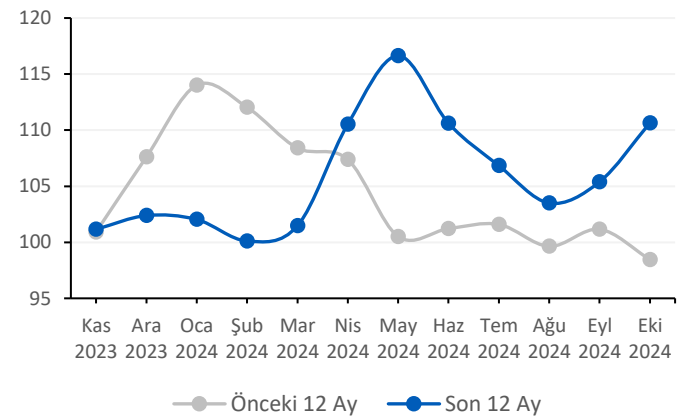

Metal Fiyatları Endeksi

Yıllık: %12,4 ↑ Aylık: %5 ↑

Metal fiyatları endeksi Ekim 2024 döneminde aylık bazda %5 yükselmiştir. Endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında %12,4 daha yüksek seyretmektedir. Son 12 aylık veriler incelendiğinde endeks aylık bazda zirve noktasına 116,6 ile Mayıs 2024 döneminde ulaşırken, 100,1 ile Şubat 2024 döneminde en düşük endeks değeri görmüştür.

Metal Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

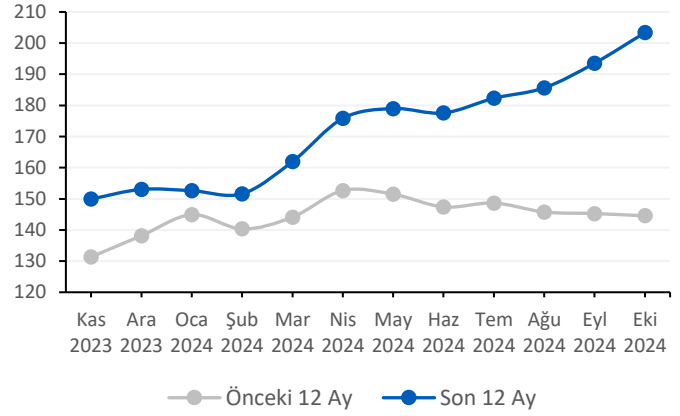

Değerli Metal Fiyatları Endeksi

Yıllık: %40,7 ↑ Aylık: %5,1 ↑

Değerli Metal fiyatları endeksi Ekim ayında bir önceki aya göre %5,1 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi değeri %40,7 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 203,4 ile Ekim 2024 döneminde ulaşılırken, en düşük endeks değeri 149,9 ile Kasım 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Değerli Metal Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

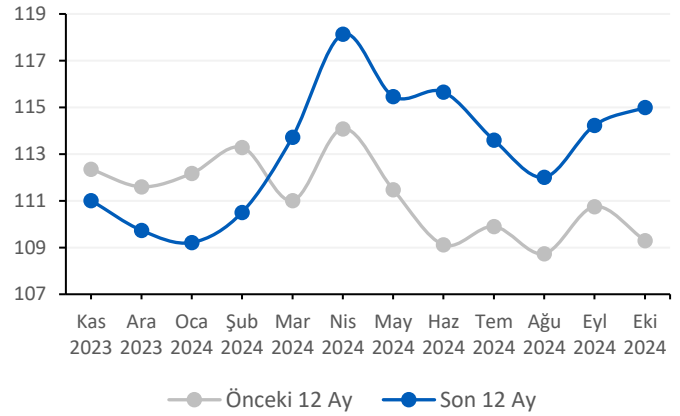

Tarım Fiyatları Endeksi

Yıllık: %5,2 ↑ Aylık: %0,7 ↑

Tarım fiyatları endeksi Ekim ayında bir önceki aya göre %0,7 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi değeri %5,2 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 118,1 ile Nisan 2024 döneminde ulaşılırken, en düşük endeks değeri 109,2 ile Ocak 2024 döneminde gerçekleşmiştir.

Tarımsal Emtia Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

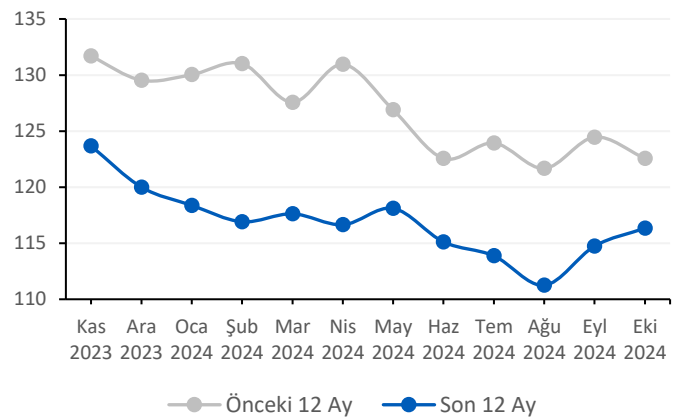

Gıda Fiyatları Endeksi

Yıllık: %5,1 ↓ Aylık: %1,4 ↑

Gıda fiyatları endeksi Ekim 2024 döneminde aylık bazda %1,4 yükselmiştir. Endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında %5,1 daha düşük seyretmektedir. Son 12 aylık veriler incelendiğinde endeks aylık bazda zirve noktasına 123,7 ile Kasım 2023 döneminde ulaşırken, 111,2 ile Ağustos 2024 döneminde en düşük endeks değeri görmüştür.

Gıda Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

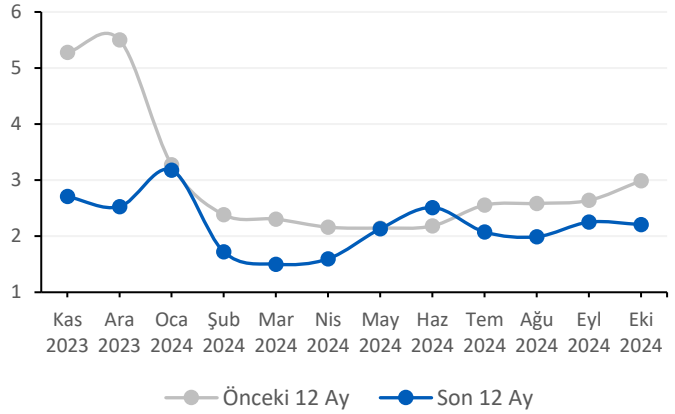

Doğalgaz Fiyatları

Yıllık: %26,1↓ Aylık: %1,9↓

Doğalgaz fiyatları Ekim ayında bir önceki aya göre %1,9 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %26,1 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 3,2 USD/mmbtu ile Ocak 2024 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 1,5 USD/mmbtu ile Mart 2024 döneminde gerçekleşmiştir.

Doğalgaz Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/mmbtu)

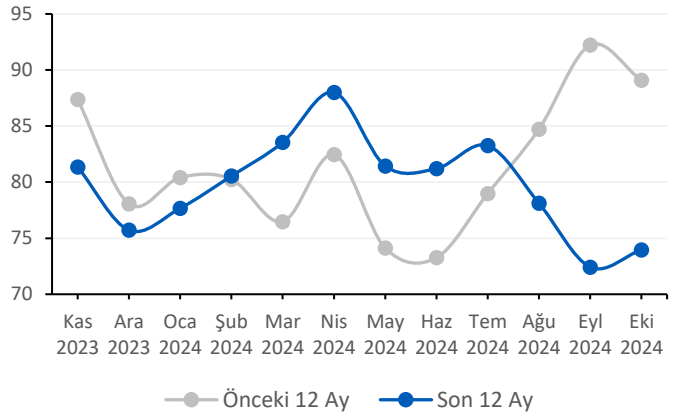

Petrol Fiyatları

Yıllık: %17↓ Aylık: %2,1↑

Ekim ayında petrol fiyatları bir önceki aya göre %2,1 yükselmiştir. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %17 oranında daha düşük olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 88 USD/varil ile Nisan 2024 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 72,4 USD/varil ile Eylül 2024 döneminde gerçekleşmiştir.

Petrol Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/varil)

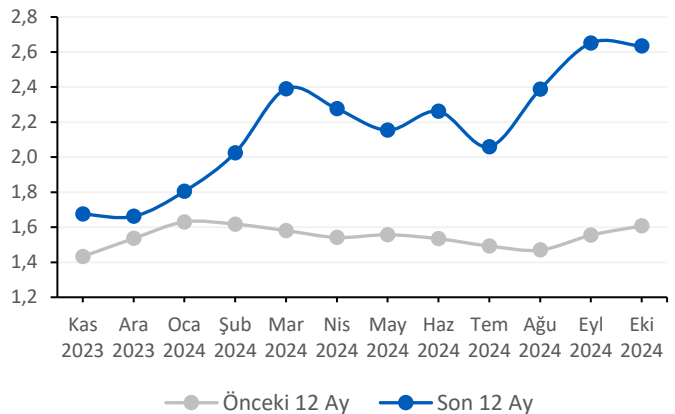

Kauçuk Fiyatları

Yıllık: %63,9↑ Aylık: %0,7↓

Kauçuk fiyatları Ekim ayında bir önceki aya göre %0,7 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %63,9 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 2,7 USD/kg ile Eylül 2024 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 1,7 USD/kg ile Aralık 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Kauçuk Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/kg)

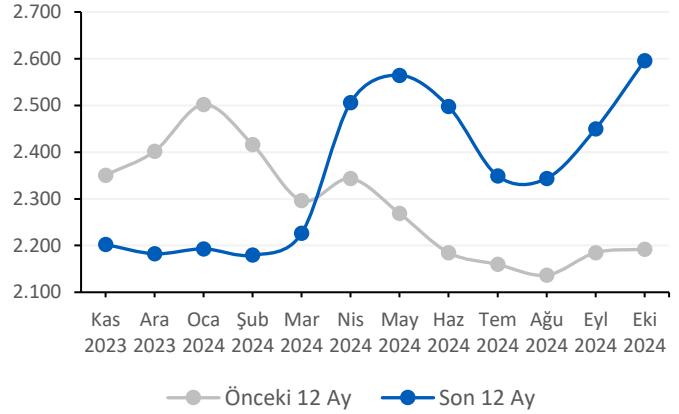

Alüminyum Fiyatları

Yıllık: %18,4 ↑ Aylık: %5,9 ↑

Alüminyum fiyatları Ekim ayında bir önceki aya göre %5,9 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %18,4 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 2595,6 USD/ton ile Ekim 2024 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 2179,5 USD/ton ile Şubat 2024 döneminde gerçekleşmiştir.

Alüminyum Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/ton)

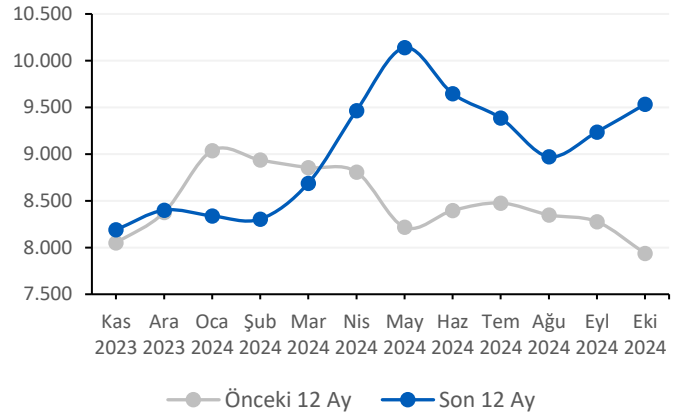

Bakır Fiyatları

Yıllık: %20,1 ↑ Aylık: %3,2 ↑

Bakır fiyatları Ekim ayında bir önceki aya göre %3,2 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %20,1 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 10139,3 USD/ton ile Mayıs 2024 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 8189,6 USD/ton ile Kasım 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Bakır Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/ton)

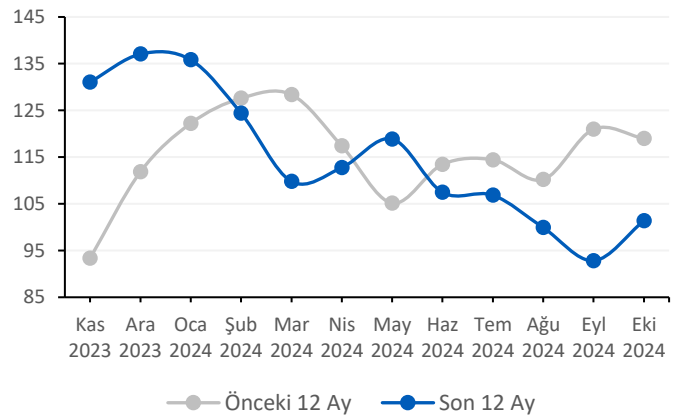

Demir Fiyatları

Yıllık: %14,8 ↓ Aylık: %9,2 ↑

Demir fiyatları Ekim ayında bir önceki aya göre %9,2 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %14,8 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 137,1 USD/kuru metrik ton ile Aralık 2023 döneminde ulaşılırken, en düşük ortalama fiyat 92,8 USD/kuru metrik ton ile Eylül 2024 döneminde gerçekleşmiştir.

Demir Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/kuru ton)

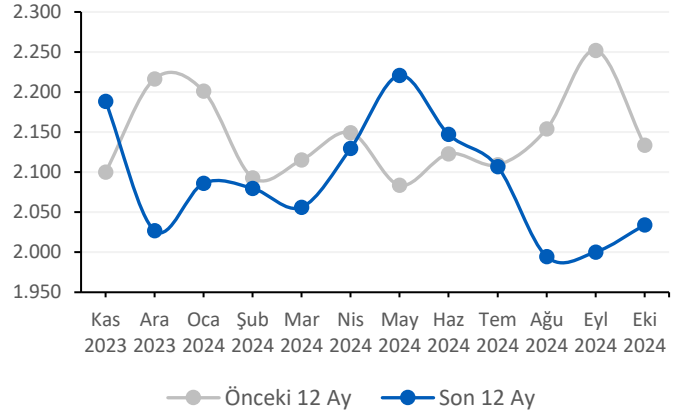

Kurşun Fiyatları

Yıllık: %4,7↓ Aylık: %1,7↑

Ekim ayında kurşun fiyatları bir önceki aya göre %1,7 yükselmiştir. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %4,7 oranında daha düşük olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 2220,8 USD/ton ile Mayıs 2024 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 1994,6 USD/ton ile Ağustos 2024 döneminde gerçekleşmiştir.

Kurşun Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/ton)

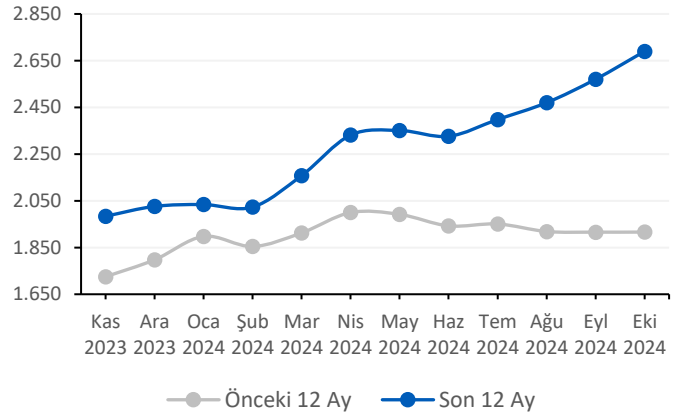

Altın Fiyatları

Yıllık: %40,4↑ Aylık: %4,6↑

Altın fiyatları Ekim ayında bir önceki aya göre %4,6 oranında artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise aylık fiyatlar %40,4 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyatlara 2690,1 USD/ons ile Ekim 2024 döneminde ulaşıırken, en düşük ortalama fiyat 1984,1 USD/ons ile Kasım 2023 döneminde gerçekleşmiştir.

Altın Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/ons)

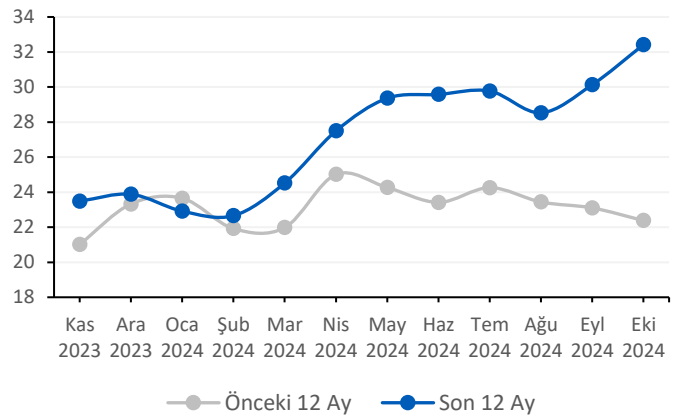

Gümüş Fiyatları

Yıllık: %44,9↑ Aylık: %7,6↑

Ekim ayında gümüş fiyatları bir önceki aya göre %7,6 yükselmiştir. Fiyatlar yıllık bazda incelendiğinde bir önceki yıla göre %44,9 oranında daha yüksekte olduğu görülmektedir. Son bir yıllık dönemde ulaşılan en yüksek aylık ortalama fiyat 32,4 USD/ons ile Ekim 2024 olmuştur. Bu dönemde ortalama fiyatların aylık bazda en düşük noktası ise 22,7 USD/ons ile Şubat 2024 döneminde gerçekleşmiştir.

Gümüş Fiyatları Son 12 Aylık Değişim (USD/ons)

Ana Grup Emtia Endeksleri Değişimleri

Emtia Endeksleri	2010 Baz Yıl	2022				2023				Oca.- Eki. 2023 Ort.	Oca.- Eki. 2024 Ort.	Yıllık Ort. Değ.(%)	Eki. 2023	Eki. 2024	Yıllık Değ.(%)	Eyl. 2024	Eki. 2024	Aylık Değ.(%)
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4									
Enerji	100	140,5	132,6	143,6	121,8	139,1	140,5	132,6	143,6	107,8	102,5	-4,9	115,7	97,7	-15,5	95,4	97,7	2,4
Metal	100	163,4	125,4	142,3	128,3	150,5	163,4	125,4	142,3	104,4	106,8	2,2	98,5	110,6	12,4	105,4	110,6	5,0
Değerli Metal	100	167,6	100,6	129,5	114,9	131,8	167,6	100,6	129,5	146,5	176,3	20,4	144,6	203,4	40,7	193,6	203,4	5,1
Tarım	100	138,8	101,5	131,8	112,3	131,1	138,8	101,5	131,8	111,0	113,8	2,5	109,3	115,0	5,2	114,2	115,0	0,7
Gıda	100	111,1	111,5	143,1	112,2	129,5	111,1	111,5	143,1	126,2	115,9	-8,1	122,6	116,3	-5,1	114,7	116,3	1,4

Kaynak: Dünya Bankası

Temel Emtia Fiyatları Değişimi

Değer: ABD Doları		2022				2023				Oca.- Eki. 2023 Ort.	Oca.- Eki. 2024 Ort.	Yıllık Ort. Değ.(%)	Eki. 2023	Eki. 2024	Yıllık Değ.(%)	Eyl. 2024	Eki. 2024	Aylık Değ.(%)
Emtia	Birim	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4									
Doğalgaz*	mmBtu	4,6	7,5	7,9	5,5	2,7	2,2	2,6	2,7	2,5	2,1	-16,1	3,0	2,2	-26,1	2,3	2,2	-1,9
Petrol**	varil	96,6	110,1	96,4	85,3	79,1	76,6	85,3	82,1	81,2	80,0	-1,5	89,1	74,0	-17,0	72,4	74,0	2,1
Kauçuk	kg	2,07	2,06	1,62	1,49	1,61	1,54	1,51	1,65	1,56	2,26	45,3	1,61	2,63	63,9	2,65	2,63	-0,7
Alüminyum	ton	3.250	2.879	2.355	2.336	2.405	2.266	2.160	2.192	2.268	2.390	5,4	2.192	2.596	18,4	2.450	2.596	5,9
Bakır	ton	9.985	9.521	7.758	8.025	8.944	8.474	8.368	8.176	8.529	9.171	7,5	7.937	9.534	20,1	9.237	9.534	3,2
Demir	ton	142,5	137,7	105,7	99,2	126,1	112,0	115,2	129,0	117,9	111,0	-5,8	119,0	101,4	-14,8	92,8	101,4	9,2
Kurşun	ton	2.325	2.196	1.976	2.105	2.137	2.119	2.172	2.116	2.141	2.086	-2,6	2.134	2.034	-4,7	2.000	2.034	1,7
Altın	ons	1.873	1.874	1.726	1.729	1.888	1.978	1.929	1.976	1.930	2.335	21,0	1.916	2.690	40,4	2.571	2.690	4,6
Gümüş	ons	24,0	22,7	19,3	21,3	22,5	24,2	23,6	23,3	23,3	27,7	18,8	22,4	32,4	44,9	30,1	32,4	7,6

Kaynak: Dünya Bankası

*Doğalgaz fiyatları için ABD piyasa fiyatları kullanılmaktadır.

**Petrol fiyatları için Brent, WTI ve Dubai ham petrol fiyatlarının ortalaması kullanılmaktadır.

Notlar

- Emtia endeksleri: Ana emtia gruplarındaki fiyat değişimlerini kolayca takip edebilmek amacıyla emtia fiyatlarını belirli yüzdesel ağırlıkta gruplandırarak referans bir yıla göre fiyat seviyesini gösteren endekslerdir.
- Dünya Bankası tarafından emtia fiyatlarına ilişkin veriler <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets> internet sitesinde yayınlanmakta ve düzenli olarak her ay güncellenmektedir.
- Dünya Bankası veritabanından alınan son aylara ilişkin veriler geçici olup ilerleyen dönemlerde revize edilebilmektedir.
- Ana Grup Emtia Fiyat Endekslerinin hesaplanmasında kullanılan emtialar aşağıda listelenmiştir.
 - Enerji Emtiaları Fiyat endeksi: ham petrol (%84), kömür (%4,7), doğal gaz (%10,8)
 - Tarım Emtiaları Fiyat Endeksi: gıda (%61,7), içecek (%12,9), tarımsal hammadde (%25,4)
 - Gıda Emtiaları Fiyat Endeksi: Tahıl (%28,2), bitki yağları (%40,8), diğer gıdalar (%31,0)
 - Metal Emtialar Fiyat Endeksi: alüminyum (%26,7), bakır (%38,4), demir cevheri (%18,9), kurşun (%1,8), nikel (%8,1), kalay (%2,1), çinko (%4,1)
 - Değerli Metal Emtiaları Fiyat Endeksi: altın (%77,8), gümüş (%18,9), platin (%3,3)
- Endeks hesaplamalarında kullanılan fiyatlar çeşitli uluslararası kaynaklardan sağlanmaktadır. Örnek: doğal gaz fiyatları için Bloomberg, Thomson Reuters, The Wall Street Journal ve Dünya Bankası kaynaklarından "Natural Gas (U.S.), spot price at Henry Hub, Louisiana spot prices" piyasa verileri kullanılmaktadır.
- Aylık fiyatlar haftalık ve günlük fiyatların ortalaması alınarak, dönemsel fiyatlar ise aylık fiyatların ortalaması alınarak hesaplanmaktadır.

Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası

Yapay Zekâ Nedir?

Yapay zekâ (Artificial Intelligence – AI) günümüzde ekonomiyi, ulusal güvenliği ve uluslararası ticareti yeniden şekillendiren yeni ve en güçlü teknolojilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Yapay zekânın iş süreçlerine yönelik otomasyon ve daha verimli veri akışı ile birleştiginde uluslararası ticaretteki engelleri kaldırma, elektronik ticareti büyütme potansiyeli bulunmaktadır. Herkesin ulaşabileceği yapay zekânın tanımı geliştirilmeye çalışılmıştır. Yapay zekâ daha sofistike hale gelip çeşitlendikçe bir zamanlar genel olarak yapay zekâ olarak kabul edilen optik karakter tanıma gibi kimi teknolojiler artık bu şekilde algılanmamaktadır. Oysaki bu teknolojiler ders kitaplarında yer alan klasik yapay zekâ yöntemlerini kullanmaya devam etmektedir. Söz konusu durum yapay zekâ teknolojilerinin hızlı bir şekilde geliştiğini ve gelecekte ek teknik ve uygulamaların ortaya çıkabileceğini göstermektedir.¹⁸

OECD Yapay Zekâ İlkeleri ilk olarak 2019 yılında kabul edilmiştir. Mayıs 2024'te güncellenen söz konusu ilkeler yeni teknolojik ve politik gelişmeleri dikkate alarak yapay zekâ aktörlerinin güvenilir AI geliştirme çabalarını yönlendirip politika yapıcılara etkili AI politikaları tavsiye etmektedir. OECD Yapay Zekâ ilkeleri ve ilgili araçları muhtelif ülkelerin kullanması küresel uyumun sağlanmasına temel oluşturmaktadır. AB, ABD, BM OECD'nin AI sistemleri ve yaşam döngüsü tanımını kullanmaktadır. OECD revize tanımına göre AI sistemi, açık veya örtük hedefler doğrultusunda aldığı girdilerden yola çıkarak tahmin, içerik, öneri veya fiziksel ya da sanal ortamları etkileyebilecek karar gibi çıktılar üreten makine tabanlı bir sistemdir. Farklı AI sistemleri, devreye alındıktan sonra otonomi ve uyarlanabilirlik seviyelerine göre değişiklik göstermektedir. AI ilkelerine taahhüt veren devletler şu şekildedir: OECD ülkeleri, Arjantin, Brezilya, Mısır, Malta, Peru, Romanya, Singapur, Ukrayna.¹⁹

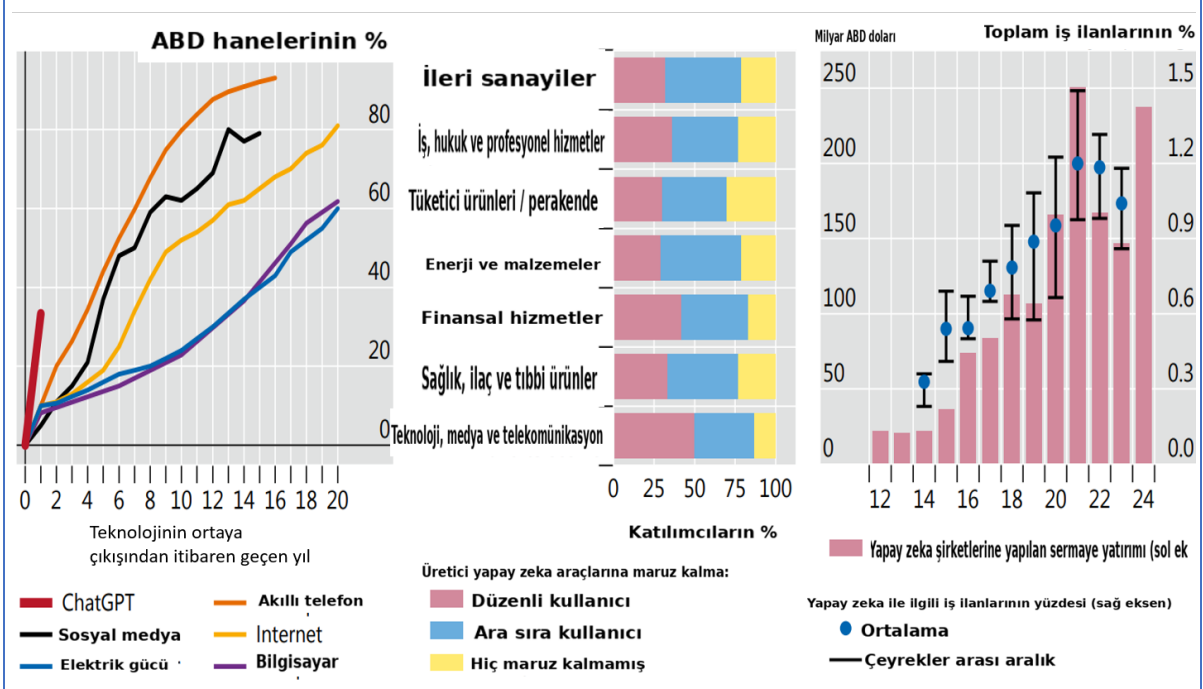
Yapay zekânın ekonomik potansiyeli "altına hücum" başlatmıştır. Büyük dil modelleri ve üretken yapay zekâ araçlarının benimsenme hızı önceki teknoloji dalgalarını geride bırakmaktadır. ChatGPT bir milyona ulaşan kullanıcı sayısına bir haftadan kısa bir sürede erişmiş, ABD hanelerinin neredeyse yarısı son 12 ay içinde üretken AI araçlarını kullanmıştır. Firmalar da yapay zekâyı günlük operasyonlarına entegre etmeye başlamıştır. Firmalar yapay zekâ teknolojisine, kendi özel ihtiyaçlarına uygun hale getirmek için büyük yatırımlar yapmakta ve AI ile ilgili becerilere sahip çalışanlar istihdam etmek üzere yoğun bir işe alım sürecine girmektedir.²⁰

¹⁸ Marko Grobelnik, Karine Perset, Stuart Russell (6 Mart 2024) What is AI? Can you make a clear distinction between AI and non-AI systems? [OECD](#)

¹⁹ OECD AI Principles overview

²⁰ The Bank for International Settlements (25 Haziran 2024) Chapter 3: Artificial intelligence and the economy: implications for central banks. [Annual Economic Report 2024](#)

Yapay Zekânın Hanehalkları, Sektörler ve Yatırımcılar Tarafından Kullanımı

Kaynak: BIS, 2024. Şu kaynaklardan faydalanılmıştır: Allcot (2023), Comin and Hobijn (2004), Maslej vd (2024), McKinsey & Company (2023) IMF, World Economic Outlook, US Census Bureau, Current Population Survey; International Telecommunication Union (ITU), PitchBook Data Inc, Our World in Data, Statista, Digital.

Yapay zekânın 2030 yılına kadar küresel ekonomiye tahmini olarak 15 trilyon dolar katkıda bulunması beklenmektedir. Küresel yapay zekâ pazarının 2020 yılında tahmini 157 milyar dolardan 2024 yılında tahmini 300 milyar dolara erişmesi beklenmektedir. Bu ise %17,1 yıllık bileşik büyüme oranına (CAGR) tekabül etmektedir. Yapay zekâ yazılımları, mevcut yapay zekâ endüstrisi gelirinin %80'ini oluşturmakla birlikte 5 yıllık büyüme açısından en yavaş büyüme oranına sahip olması beklenmektedir. Öte yandan yapay zekâ donanımına bakıldığında 5 yıllık bileşik büyüme oranının %43 olacağı tahmin edilmektedir. Söz konusu büyümenin, en hızlı büyüyen bileşen olan yapay zekâ çiplerinden kaynaklanacağı öngörülmektedir. Telekomünikasyon, perakende, seyahat/lojistik, otomotiv ve yüksek teknoloji endüstrileri yapay zekâ imkanlarının en çok kullanıldığı sektörlerdir.²¹

Majör ekonomiler yapay zekâ gelişimi konusunda rekabet etmektedir. Bu bağlamda söz konusu ekonomiler AI araştırma ve geliştirme konusuna ciddi kaynak ayırmaktadır.²² ABD yapay zekâ inovasyonunu teşvik eden araştırma ve geliştirmeye (Ar-Ge) yönelik yatırımlarını stratejik plan çerçevesinde yapmaktadır. ABD 2016 ve 2019 yıllarında yayımladığı ulusal Yapay Zekâ Ar-Ge stratejik planını 2023 yılında güncellemiştir. Söz konusu plan ile sekiz stratejiyi teyit edip dokuzuncu strateji eklemiştir. AI araştırmalarında uluslararası işbirliğinde ilkeli ve koordineli bir yaklaşımın önemini vurgulamıştır.²³ Yapay Zekâda Küresel Kapsayıcılık Ortaklığı (Partnership for Global Inclusivity on AI) ise ABD Dışişleri Bakanlığı ile Amazon, Anthropic, Google, IBM, Meta, Microsoft, Nvidia ve OpenAI gibi büyük teknoloji şirketlerini bir araya getirmiştir. Söz konusu işbirliği yapay zekânın gelişmekte olan ülkelerde potansiyelini ortaya çıkarmak amacıyla 100 milyon doların üzerinde kaynak ve uzmanlık sağlamayı taahhüt etmektedir.²⁴

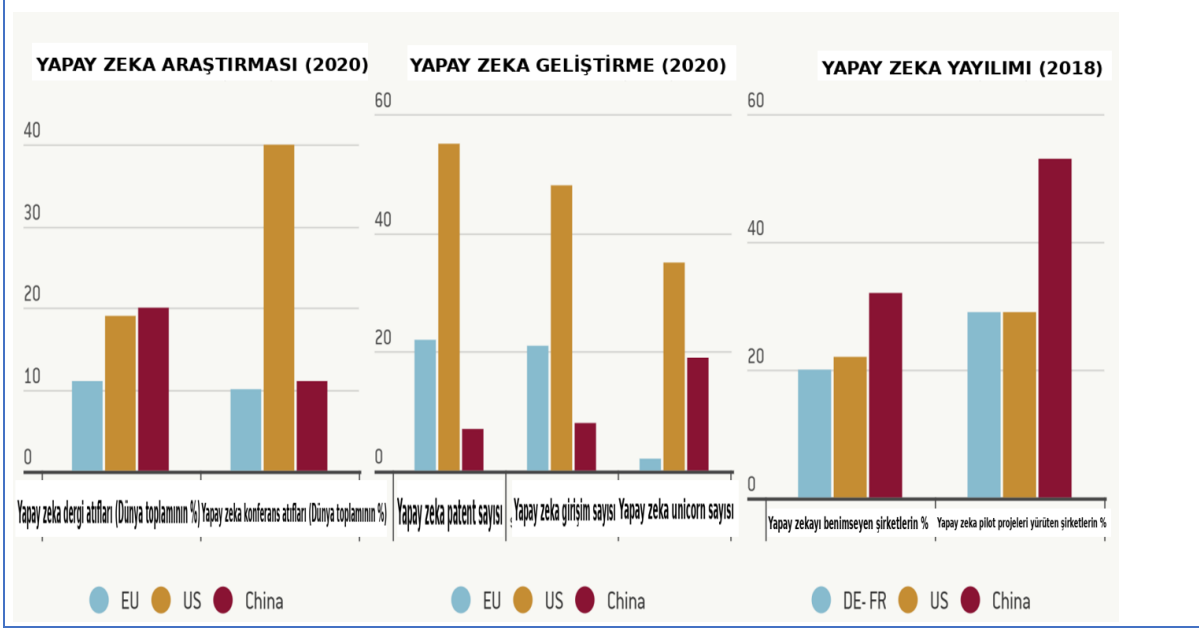
²¹ The US Department of Commerce (2024) Overview of the International Trade Administration Support for Artificial Intelligence Industry [↗](#)

²² United Nations Economic Commission for Europe, The United Nations Centre for Trade Facilitation and Electronic Business (Şubat 2023) White Paper on the use of Artificial Intelligence in Trade Facilitation [↗](#)

²³ Select Committee on Artificial Intelligence of the National Science and Technology Council (Mayıs 2023) National Artificial Intelligence Research and Development Strategic Plan 2023 Update [↗](#)

²⁴ The US Department of State (23 Eylül 2024) United States and Eight Companies Launch the Partnership for Global Inclusivity on AI [↗](#)

AB Avrupa Birliği, ABD ve Çin'de Yapay Zekâ Karşılaştırması

Kaynak: UNECE – UN/CEFACT (2024)

Öte yandan son yıllarda uluslararası yapay zekâ tartışmaları ağırlıklı olarak ortak değerler, etik rehberler ve güvenlik konularına odaklanmıştır. Zira yapay zekâ sistemlerinin tasarımı ve uygulanmasında etik sorumluluk önemli bir rol oynamaktadır. Etik AI hesap verebilirlik, şeffaflık, gizlilik, veri koruma, yasal uygunluk, adalet ve ayrımcılık yapmama gibi temel etik ilkelere; sorumlu AI ise önyargılardan kaçıp kontrolü dışındaki veri nitelikleri nedeniyle kimseye ayrımcılık yapmamaktadır. AI modelleri eğitilirken istifade edilen verilerin iyi kaynaklardan alınması, tasarlanması, yönetilmesi ve korunması gerekmektedir.²⁵

Bu tartışmalar bağlamında devletler etik ilkeleri ulusal düzenlemelere hızlıca entegre etmeye başlamıştır. Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum-WEF) ulusal düzeyde farklı önceliklere göre şekillenen bu çabaların yapay zekâyâ ilişkin uyumsuz ve farklı koşulları vurgulayıp ticaret politikası alanında karşılaşılan etik ve politik meseleleri çözmeye uluslararası diyalogun elzem rolünün altını çizmektedir. Eylül 2024'te Dünya Ekonomik Forumu Üretken (generative) Yapay Zekâ üzerine yayınladığı raporda mevcut uluslararası ticaret yasaları bir ölçüde rehberlik sağlasa da üretken yapay zekânın kendine özgü zorluklarını ve etkilerini daha kapsamlı bir şekilde değerlendirmek gerektiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) çatısı altında yürütülecek işbirliğinin yapay zekânın uluslararası ticaret üzerindeki tesirlerini ele alırken farklı ülkelerin düzenleyici çerçevelerini uyumlaştırıp ticaretin önündeki engelleri azaltmada önemli bir adım olacağı vurgulanmıştır.²⁶

AB Yapay Zekâ Yasası

Dünya genelinde çeşitli ülkeler tarafından yapay zekâyâ yönelik çalışmalar olmuştur.²⁷ Avrupa Birliği'nin hazırladığı Yapay Zekâ Yasası, yapay zekâ alanında büyük bir düzenleyici tarafından hazırlanan ilk kapsamlı düzenlemedir. Nisan 2021'de Avrupa Komisyonu, yapay zekâ için ilk AB düzenleyici çerçevesini önermiştir. 2022 Aralık ayında Konsey AI Yasasına dair ortak görüşünü kabul etmiştir. 2023 Haziran ayında Parlamento taslak AI yasası hakkında müzakere görüşünü kabul etmiştir. Konsey, Komisyon ve Parlamento arasında müzakereler yapılmıştır. Önerilen kuralların finalize edilmesi için Aralık 2023'te geçici anlaşmaya erişilmiştir. Haziran 2024'te imzalanan AB Yapay Zekâ Yasası Ağustos ayında kabul edilmiştir.

²⁵ United Nations Economic Commission for Europe, The United Nations Centre for Trade Facilitation and Electronic Business (Şubat 2023) White Paper on the use of Artificial Intelligence in Trade Facilitation, 3-4 [↗](#)

²⁶ World Economic Forum (Eylül 2024) ChatWTO: An Analysis of Generative Artificial Intelligence and International Trade [↗](#)

²⁷ Barış Yalın Uzunlu (2024) "AB Yapay Zekâ Yasası" *Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği Gösterge Bahar-Yaz 2024* [↗](#)

Yasa yapay zekâ sistemi, genel amaçlı zekâ modeli ve genel amaçlı yapay zekâ sistemi gibi muhtelif terimleri tanımlamıştır. Buna doğrultuda Yapay Zekâ Sistemi (AI system) çeşitli düzeylerde otonom çalışmak üzere tasarlanmış, kurulum sonrasında adapte edilebilen makine tabanlı bir sistem olarak girdileri kullanarak açık veya örtük hedefler için fiziksel veya sanal ortamda tahmin, içerik, öneri veya karar gibi çıktı üreten bir sistem olarak tanımlanmıştır. Genel Amaçlı Yapay Zekâ Modeli (General-Purpose AI Model-GPIA) bilhassa büyük veri (big data) sayesinde kendi kendini eğitebilen, piyasaya sürülme şekline bakılmaksızın geniş yelpazede farklı görevleri yetkin bir şekilde yerine getirebilen yapay zekâ modeli olarak tanımlanmıştır. Lakin piyasaya sürülmeden önce araştırma, geliştirme veya prototipleme faaliyetleri için kullanılan yapay zekâ modelleri bu tanımın dışında tutulmuştur. Genel amaçlı yapay zekâ modeline dayanan, hem doğrudan kullanım hem de diğer yapay zekâ sistemlerine entegrasyon için çeşitli amaçlara hizmet etme kapasitesine sahip sistem Genel Amaçlı Yapay Zekâ Sistemi (General-Purpose AI system) olarak tanımlanmıştır. Söz konusu tanımlar AB'nin yapay zekâ alanındaki düzenleyici çerçevesinin temellerini oluşturup yapay zekâ sistemlerinin ve modellerinin yasal olarak nasıl değerlendirileceğini belirlemektedir.²⁸

AB Yapay Zekâ Yasasında Tanımlanan Riskler

Yasada farklı uygulamalarda kullanılacak yapay zekâ sistemleri, kullanıcılara yönelik risklerine göre analiz edilip sınıflandırılmaktadır. Değerlendirme sonucunda belirlenecek risk seviyesi ne kadar düzenleme yapılacağını belirlemektedir.²⁹ **Kabul edilemez risk** taşıyan yapay zekâ sistemleri insanlara tehdit olarak görülen ve yasaklanacak sistemlerdir. İnsanların veya belirli kırılgan grupların bilişsel ve davranışsal manipülasyon yapan (örneğin çocuklarda tehlikeli davranışları teşvik eden sesle çalışan oyuncaklar); insanları davranışlarına sosyoekonomik durumlarına veya kişisel özelliklerine göre sınıflandırarak sosyal puanlama yapan, biyometrik kimlik tespiti ve insan kategorizasyonu yapan, yüz tanıma sistemleri gibi gerçek zamanlı ve uzaktan biyometrik kimlik tespit eden sistemler kabul edilemez sistemler arasındadır. "Gerçek zamanlı" uzaktan biyometrik tanıma sistemlerinin ciddiyet arz eden sınırlı durumda kullanılmasına izin verilecektir. Buna karşın kimliğin uzun gecikmeyle belirlendiği uzaktan biyometrik kimlik tespit sistemleri, sadece ciddi suçların davasında ve mahkeme onayı alındıktan sonra kullanılabilir.

Yasaya göre güvenliği veya temel hakları olumsuz etkileyen yapay zekâ sistemleri **yüksek riskli** olarak kabul edilecektir. Yüksek riskli yapay zekâ sistemleri iki kategoriye ayrılacaktır. Bunlardan ilki oyuncak, havacılık, otomobil, tıbbi cihaz ve asansörler de dahil olmak üzere AB'nin ürün güvenliği [mevzuatına](#) tabi ürünlerde kullanılan yapay zekâ sistemleridir. İkincisi ise kritik altyapının yönetimi ve işletilmesi; eğitim; istihdam; temel özel ve kamu hizmetlerine erişim ve bu hizmetlerden yararlanma; hukuki yaptırım; göç, iltica ve sınır kontrolü yönetimi; hukuki yorum ve hukuk uygulamasına destek gibi AB veri tabanına kaydedilmesi gereken belirli alanlarda kullanılan yapay zekâ sistemleridir. Yasa, yüksek riskli yapay zekâ sistemlerinin piyasaya sürülmeden önce ve yaşam döngüleri boyunca sürekli olarak değerlendirilmesini şart koşmaktadır. Bireyler söz konusu sistemlerle ilgili olarak ulusal yetkili makamlara şikâyetle bulunma hakkına sahiptir.

Yasa kapsamında **sınırlı riske** sahip olan yapay zeka sistemleri için şeffaflık yükümlülükleri getirilmektedir. ChatGPT gibi üretken (generative) yapay zekâ sistemleri yüksek riskli olarak sınıflandırılmamakla beraber belirli **şeffaflık yükümlülükleri** ve AB telif hakkı yasalarına uymak zorundadır. Bu kapsamda yapay zekâ tarafından üretilen veya değiştirilen görüntü, ses veya video gibi içeriklerin açık bir şekilde yapay zeka ile üretildiğinin belirtilmesi gerekmektedir. Modelin yasa dışı içerik üretimini önleyecek şekilde tasarlanması zorunludur. Sistemik risk oluşturabilecek yüksek etkiye sahip genel amaçlı (general-purpose AI models) yapay zekâ modelleri ise kapsamlı değerlendirmelerden geçecektir. Ciddiyet arz eden olayların ise Avrupa Komisyonu'na bildirilmesi gerekmektedir.³⁰

Yasada, **asgari risk taşıyan** yapay zekâ sistemlerine özel bir yükümlülük bulunmamaktadır. Bu kategoriye yapay zekâ destekli video oyunları veya spam filtreleri gibi uygulamalar girmektedir. Hâlihazırda AB'de kullanılan yapay zekâ sistemlerinin büyük çoğunluğu bu kategori altındadır.

²⁸ White & Case (18 Ekim 2024) AI Watch: Global regulatory tracker - European Union [2](#)

²⁹ European Parliament (18 Haziran 2024) EU AI Act: first regulation on artificial intelligence [2](#)

³⁰ European Parliament (18 Haziran 2024) EU AI Act: first regulation on artificial intelligence: Next steps [2](#)

AB Yapay Zekâ Yasasına Göre Yapay Zekâ Uygulamalarının Risk Kategorileri

Kaynak: KPMG Decoding the EU Act

AB Yapay Zekâ Yasası, kuruluşların yeni gerekliliklere uyum sağlamaları için zaman tanımak amacıyla bir aşamalı uygulama takvimi öngörmektedir. Kabul Edilemez Risk Taşıyan Yapay Zekâ Sistemlerine yönelik yasaklar yasanın yürürlüğe giriş tarihinden itibaren 6 ay sonra uygulanacaktır. Bu ise 2025 Şubat ayında Kabul Edilemez Risk Taşıyan Yapay Zekâ Sistemlerine yönelik kuralların uygulanmaya başlayacağı anlamına gelmektedir. Yasayla uyumlu en iyi uygulamaları belirleyen uygulama kuralları (Codes of practice) yürürlüğe giriş tarihinden 9 ay sonra, Mayıs 2025'te geçerli olacaktır. Şeffaflık yükümlülüklerine tabi Genel Amaçlı Yapay Zekâ Sistemleri için kurallar yasanın yürürlüğe giriş tarihinden itibaren 12 ay sonra, 2025 yılı Ağustos ayında uygulanacaktır. Yüksek Riskli Sistemler için ise daha uzun bir uyum süresi tanınmıştır. Bu sistemlere ilişkin zorunluluklar yürürlüğe giriş tarihinden 36 ay sonra, 2027 yılı Ağustos ayında geçerli hale gelecektir.³¹

AI Yasası'na uyulmaması durumunda uygulanan yaptırımlar oldukça ciddi olup sağlayıcıların veya uygulayıcıların işletmeleri üzerinde büyük etki yaratabilir. İhlalin ciddiyetine bağlı olarak cezalar 7,5 milyon € ile 35 milyon € arasında veya küresel yıllık cironun %1 ile %7'si arasında değişmektedir. Bu nedenle ilgili tarafların AI Yasası'nı tam olarak anlamaları ve tüm hükümlerine uygun hareket etmeleri hayati önem taşımaktadır.³²

Avrupa Birliği'nde yapay zekâ geliştirilmesini veya kullanımını etkileyebilecek birçok yasa bulunmaktadır. Kişisel verilerin işlenmesi ve korunmasına dair düzenlemeler getiren AB Genel Veri Koruma Yönetmeliği (GDPR) yapay zekâ uygulamalarında veri yönetimi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Ürün Sorumluluğu Direktifi kabul edilirse, yapay zekâ yazılımları dahil yazılımlardan zarar gören kişilerin yazılım üreticisinden tazminat talep etmesine olanak sağlayacaktır. Genel Ürün Güvenliği Yönetmeliği 2023/988/EU ürün güvenliğine yönelik yeni gereklilikler getirmektedir. AB Üye Devletleri'nin ulusal yasaları altında muhtelif fikri mülkiyet düzenlemeleri de AI yasasını etkileyecek düzenlemeler arasındadır. Bu yasalar yapay zekâ tarafından üretilen eserlerin ve yeniliklerin korunması açısından önemli bir rol oynamaktadır. Söz konusu düzenlemeler yapay zekâ sistemlerinin geliştirilmesi ve kullanımı üzerinde doğrudan etkiye sahip olduğu için bu alanda faaliyet gösteren kuruluşların uyum sağlaması gereken önemli düzenlemeleri içermektedir.³³

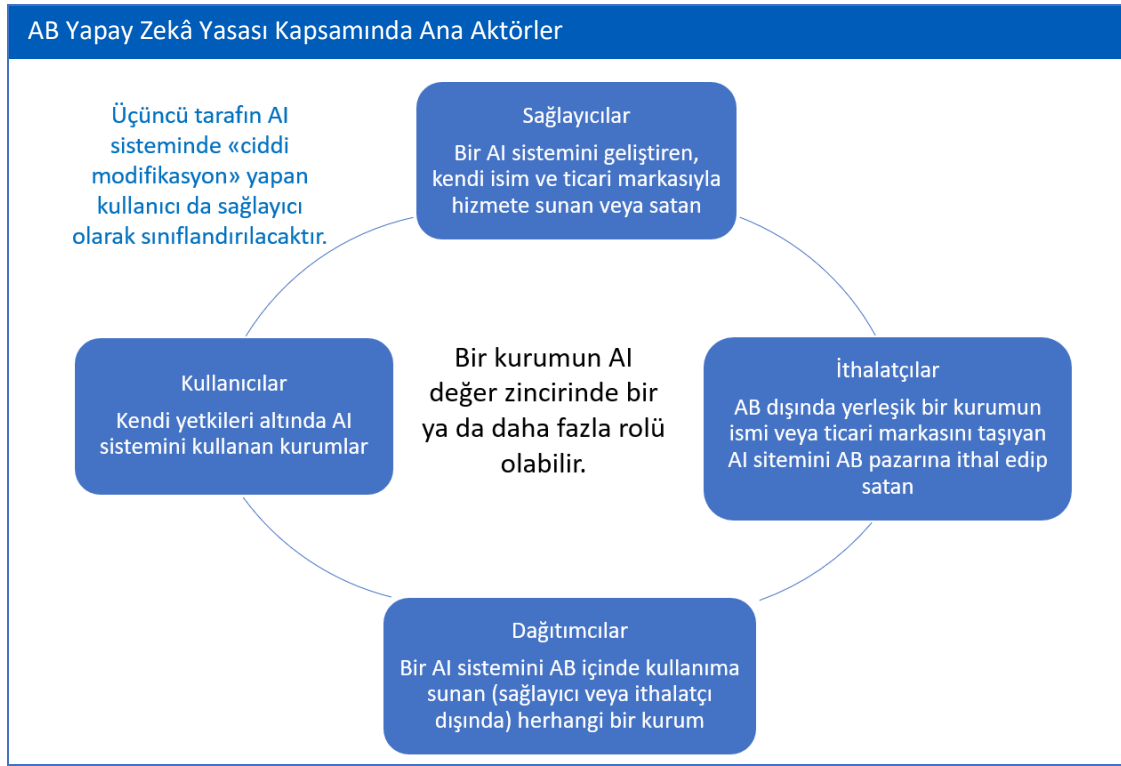
³¹ European Parliament (18 Haziran 2024) EU AI Act: first regulation on artificial intelligence: Next steps [↗](#)

³² Konrad Meier, Roger Spichiger (15 Mart 2024) The EU AI Act: What it means for your business, EY [↗](#)

³³ White & Case (18 Ekim 2024) AI Watch: Global regulatory tracker - European Union [↗](#)

AB Yapay Zekâ Yasası Kapsamında Aktörler

AB Yapay Zekâ Yasası tüm sektörleri kapsamaktadır. Yasada yapay zekâ sistemlerinin geliştiren, kullanan, ithal eden, dağıtan, üreten tüm taraflar sorumlu tutulmaktadır. Bu doğrultuda sağlayıcılar, kullanıcılar, ithalatçılar, dağıtımıcılar olmak üzere farklı aktörler tanımlanmıştır. **Sağlayıcı**, yapay zekâ sistemini veya Genel Amaçlı yapay zekâ modelini geliştiren ya da yapay zekâ sistemi veya Genel Amaçlı yapay zekâ modelini kendi adı veya ticari markası altında ücretli veya ücretsiz AB’de kullanıma sunan taraftır. **Kullanıcı** bir yapay zekâ sistemini kişisel kullanım haricinde kendi yetkisi altında kullanan taraftır. Örneğin bir şirketin mülakat ve işe alım sürecine yardımcı olabilecek CV özetleri çıkararak ve adayları puanlayan bir yapay zekâ tarama aracı geliştiren biri sağlayıcı; bu aracı lisanslayarak işe alım süreçlerinde kullanan herhangi bir şirket ise kullanıcı olarak değerlendirilmektedir. AB dışındaki sağlayıcılar ve kullanıcılar da yapay zekâ sisteminin ürettiği çıktıyı AB’de kullanmak üzere tasarlıyorsa yasa kapsamına girmektedir. İthalatçılar ve dağıtımıcılar AB dışındaki sağlayıcılar tarafından geliştirilen yapay zekâ sistemlerini AB içinde sunan kuruluşlardır. İthalatçı, üçüncü bir ülkede kurulmuş olan bir tarafın adı veya ticari markasını taşıyan bir yapay zekâ sistemini sağlayan AB’de yerleşik ya da kurulmuş bir tarafı ifade etmektedir. Dağıtımıcı ise sağlayıcı veya ithalatçı dışında AB’de yapay zekâ sistemini sunan taraftır. İthalatçılar ve dağıtımıcılar, tedarik zincirindeki kuruluşların yükümlülüklerini yerine getirdiğinden emin olup yalnızca uyumlu yapay zekâ sistemlerini satmakla yükümlüdür.³⁴

Kaynak: Deloitte (2024)

Eğer sağlayıcı, kullanıcı, ithalatçı, dağıtımıcı veya yapay zekâ sistemlerinden etkileniyorsanız yapay zekâ uygulamalarınızın söz konusu AB yapay zekâ düzenlemesi ile uyumlu olmasına dikkat etmeniz tavsiye edilmektedir. Bu kapsamda yasaya uyum sağlamak için atılabilecek adımlar arasında yapay zekâ sistemlerinizle ilgili riskleri değerlendirmek, farkındalığı artırmak, etik sistemler tasarlamak, güncel gelişmeleri takip etmek ve yönetim oluşturmak sayılabilir.³⁵

³⁴Steven Farmer, Scott Morton, Mark Booth (19 Temmuz 2024) The EU’s AI Act: A Review of the World’s First Comprehensive Law on Artificial Intelligence and What This Means for EU and Non-EU Companies [↗](#)

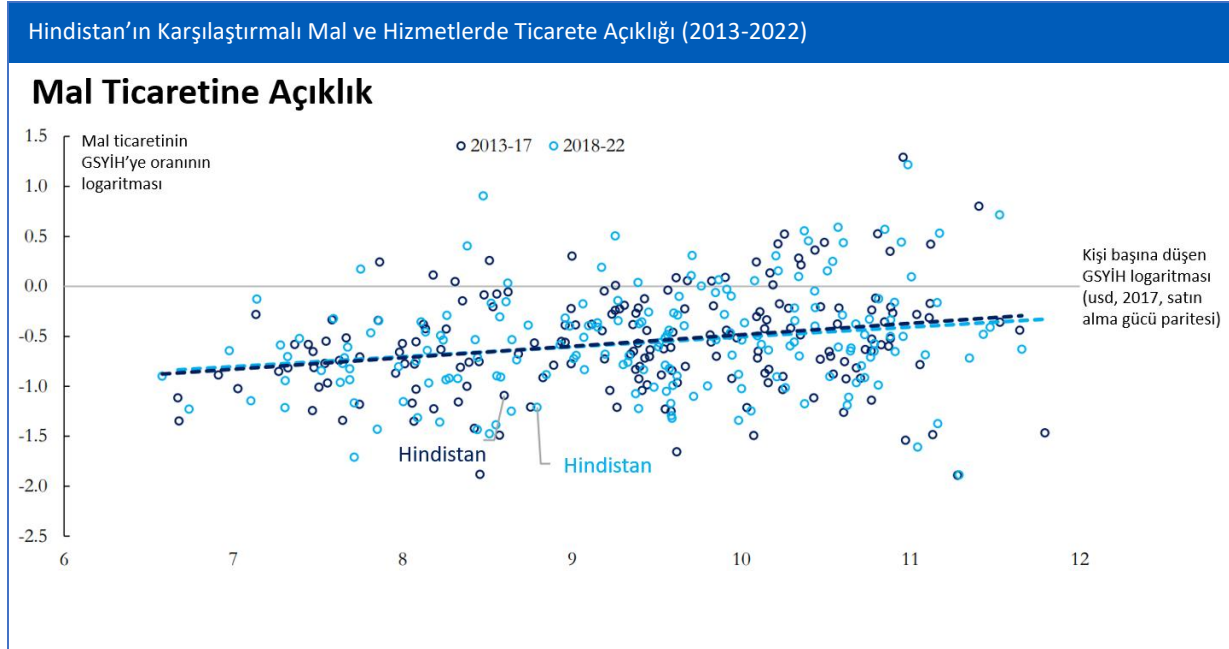
³⁵Konrad Meier, Roger Spichiger (15 Mart 2024) The EU AI Act: What it means for your business, *EY* [↗](#) Suchitra Nair, Valeria Gallo (10 Haziran 2024) The EU AI Act: the finish line is in sight, *Deloitte* [↗](#)

Hindistan'ın Ticaret Anlaşmaları

Hindistan Genel Görünüm

Dünya Bankası verilerine göre 2023 yılında 1.43 milyar nüfusu olan Hindistan'ın ekonomisi 3.55 trilyon dolar büyüklüğündedir. IMF'in Ekim görünüm raporuna göre 2024 yılında Hindistan'ın GSYİH büyümesinin %7.0 olması beklenmektedir. Bu ise %3.2'lik dünya, %4.2 yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler büyüme beklentisinin bir hayli üzerindedir.³⁶

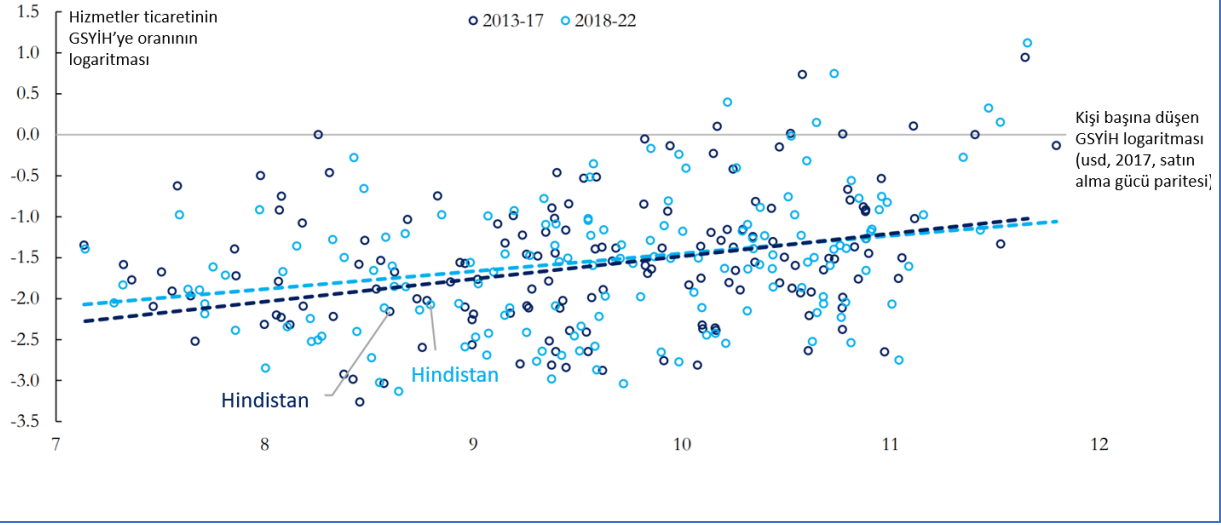
Trademap verilerine göre Hindistan'ın 2023 yılı ithalatı 672 milyar dolar; ihracatı ise 432 milyar dolar. Son yıllarda hızlı ekonomik büyümeye rağmen Hindistan'ın mal ve hizmet ticaretinin GSYİH içindeki payı azalmıştır. Küresel Değer Zincirlerine (Global Value Chains) katılımı düşmüştür. Hindistan'ın ihracatı genellikle görece emek yoğun olmayan mal ve hizmetlerde yoğunlaşmaktadır.³⁷

³⁶ IMF (Ekim 2024) World Economic Outlook: Policy Pivot, Rising Threats [Z](#)

³⁷ World Bank (Eylül 2024) India Development Update: India's Trade Opportunities in a Changing Global Context, 3-4 [Z](#)

Hizmetler Ticaretine Açıklık

Kaynak: World Bank (2024), World Integrated Trade Solution (WITS) 2024 rakamları kullanılmıştır. Ticaret açıklığının (mal ve hizmetler) logaritması, kişi başına düşen GSYİH'nin logaritması ile karşılaştırmalı olarak nüfus büyüklüğünün etkisi kontrol edilerek çizilmiştir. Örneklem 2013-2022 yılları arasında WITS'te bulunan tüm ülkelerin verisini içermektedir (grafik 2013-17 ve 2018-22 dönemlerinin ortalamalarını göstermektedir).

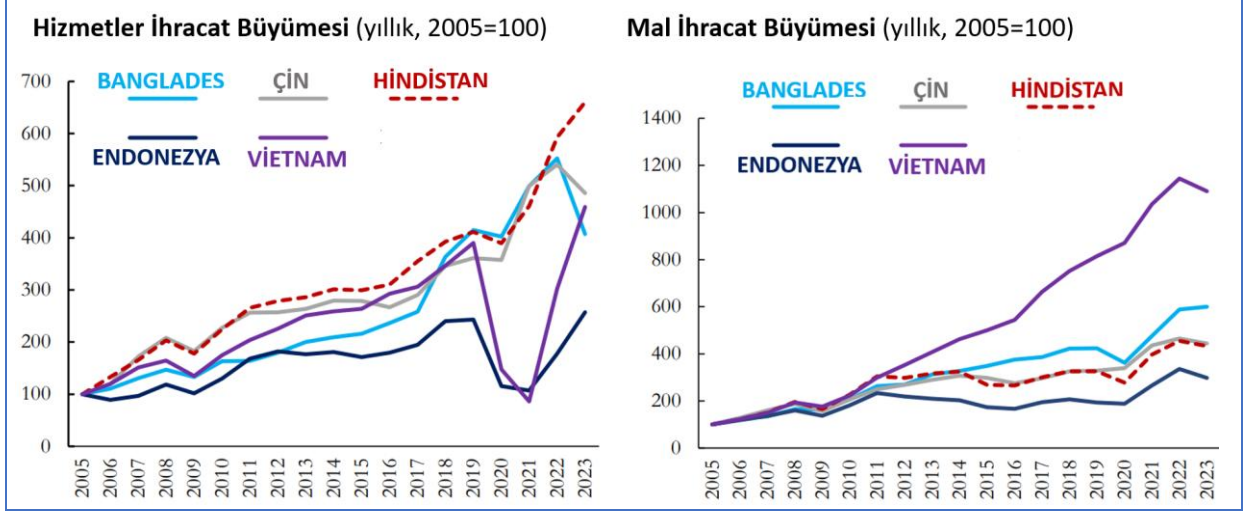
2024 Eylül ayında yayınlanan Dünya Bankası raporunda Hindistan'ın 2030 yılına kadar mal ihracatını 435 milyar dolardan 1 trilyon dolara çıkarma hedefini gerçekleştirip ticaretin iş yaratma potansiyelini en üst düzeye çıkarması için ihracat sepetini çeşitlendirmesi ve yeni pazarlara girmesi önerilmektedir. Bu şekilde geleneksel pazarlara olan bağımlılık azaltılıp riskin çeşitlendirilmesi, inovasyon ve verimlilik artışı için fırsatlar yaratılması da Hindistan için faydalı olacaktır. İhracat hedefine erişme kapsamında ticaret maliyetlerini azaltma, gümrük vergilerini düşürme, tarife dışı engelleri kaldırma, STA ve bölgesel entegrasyon seçeneklerini yeniden gözden geçirme adımlarının da yardımcı olabileceği eklenmiştir.³⁸

Hindistan'ın ihracat yapısı son yıllarda değişmiştir. Bilhassa telekomünikasyon hizmetleri, bilgisayar ve bilgi hizmetleri ile diğer iş hizmetlerinin öncülüğünde Hindistan'ın hizmet ihracatı artışı mal ihracatı artışını önemli ölçüde aşmıştır. Söz konusu bu hizmetler Hindistan'ın hizmet ihracatının üçte ikisinden fazlasını oluşturmaktadır. Buna rağmen 2022 yılında Hindistan, küresel hizmet talebinin yalnızca %4,3'ünü karşılamıştır. Hindistan'ın hala büyüme potansiyeli bulunmaktadır. Telekomünikasyon, bilgisayar ve bilgi hizmetlerinin yanı sıra diğer profesyonel ve ulaşım hizmetlerinde Hindistan'ın güçlü bir karşılaştırmalı üstünlüğü bulunmaktadır. Değerli taş ve petrolün yanı sıra mühendislik, ulaşım ekipmanları ve ilaçlar gibi orta karmaşıklıkta beceri yoğun ürünlerin mal ihracatında önemi artmıştır. Doğrudan ihracatla ilgili istihdam 2012 yılında toplam iç istihdamın %9,5'ine kadar yükselirken, 2020'de %6,5'e düşmüştür. Benzer bir eğilim dolaylı istihdamda da görülmüştür: dolaylı istihdam 2006 yılında %9,6 ile zirve yapmış ve 2020'ye gelindiğinde %6,4'e gerilemiştir. Bu ise Hindistan'ın ihracatının giderek daha fazla beceri yoğun üretim ve hizmetlerden oluşmasından kaynaklanmaktadır.³⁹

³⁸ World Bank (Eylül 2024) India Development Update [Z](#)

³⁹ WB (Eylül 2024) India Development Update, 28-29 [Z](#)

2005-2023 Arası Hindistan'ın Karşılaştırmalı İhracat Artışı (yıllık bazda, 2005 yılına endeksli=100)

Kaynak: Dünya Bankası (2024), DTÖ 2023 tahminleri kullanılmıştır.

Hindistan'ın mevcut ticaret politikası hem serbestleşme adımları hem de artan korumacılık içermektedir. Ulusal Lojistik Politikası'nın uygulanması ve lojistik maliyetlerini düşürmeyi hedefleyen dijital girişimler, ticareti kolaylaştırma ve rekabet gücünü artırma yönünde proaktif adımlar olarak öne çıkmaktadır. Ancak artan gümrük tarifeleri ve tarife dışı engeller de dahil olmak üzere korumacı önlemlerin yeniden gündeme gelmesi, Hindistan'ın ticarete açıklığını sınırlamaktadır. Hindistan'ın yakın zamanda imzaladığı Serbest Ticaret Anlaşmaları, tercihli anlaşmalara yönelimini göstermektedir. Öte yandan Hindistan mega ticaret bloklarına katılmamaktadır.⁴⁰

Hindistan'ın Ticaret Anlaşmaları

Dünya Ticaret Örgütü verilerine göre Hindistan'ın halihazırda 20 bölgesel ticaret anlaşması (BTA) bulunmaktadır. 2000'lerin ilk 10 yılında Hindistan Asya ülkeleri ve Latin Amerika ülkeleriyle imzaladığı bir dizi ticaret ve Kapsamlı Ekonomik İşbirliği anlaşması ile ciddi bir ivme yakalamıştır. Bu aktif dönemin ardından 2012 ile 2021 yılları arasında ticaret anlaşmaları açısından görece durgunluk yaşanmıştır.⁴¹ Ayrıca 2019'da Hindistan'ın, yerli sanayi üzerindeki olası etkiler ve Çin'den gelen ucuz ithalata kapı açma endişeleri nedeniyle Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık Anlaşması'ndan (Regional Comprehensive Economic Partnership Agreement - RCEP) çekilmiştir.⁴²

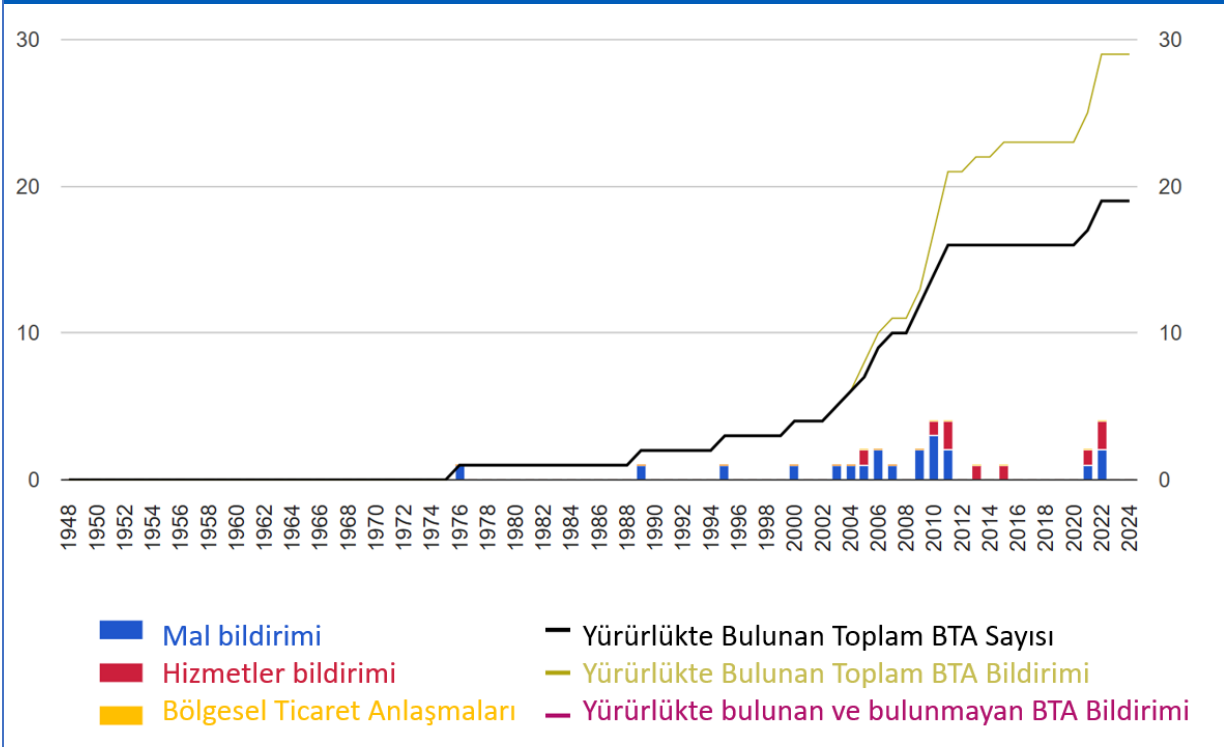
BTA'lar Serbest Ticaret Anlaşması (STA), Tercihli Ticaret Anlaşması (TTA), Kapsamlı Ekonomik Ortaklık Anlaşması (CEPA) ve Kapsamlı Ekonomik İşbirliği Anlaşması (CECA) şeklinde olabilmektedir. STA'lar geniş ticaret kapsamını sağlarken TTA'lar daha sınırlı şekilde ticarete tarife indirimi kapsamaktadır. Ekonomik Ortaklık ve Kapsamlı Ekonomik İşbirlikleri ise mal, hizmet, yatırım serbestleştirilmesi ile fikri mülkiyet hakları gibi alanlarda daha entegre paket sunmaktadır.

⁴⁰ WB (Eylül 2024) India Development Update, 3 [Z](#)

⁴¹ World Trade Organization (2024) Regional Trade Agreements Database [Z](#)

⁴² The Economist (15 Kasım 2020) The meaning of RCEP, the world's biggest trade agreement [Z](#)

Hindistan'ın Bölgesel Ticaret Anlaşmaları (BTA) Gelişimi (1948-2024)

Kaynak: Dünya Ticaret Örgütü, 2024.

Hindistan 2000'lerin başında Asya ülkeleriyle bir dizi ticaret anlaşması imzalamıştır. Hindistan-Singapur Kapsamlı Ekonomik İşbirliği Anlaşması (Comprehensive Economic Cooperation Agreement-CECA) 29 Haziran 2005'te imzalanıp 1 Ağustos 2005'te yürürlüğe girmiştir. Söz konusu anlaşma Hindistan'ın herhangi bir ticaret ortağıyla imzaladığı ilk kapsamlı ticaret anlaşması; Singapur'un ise Güney Asya ülkesiyle imzaladığı ilk kapsamlı ekonomik pakttir. Anlaşma 2007'de ilk defa gözden geçirilmiştir. 2010'da ise anlaşmanın ikinci gözden geçirmesi başlamıştır.⁴³

Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (Association of Southeast Asian Nations-ASEAN) ve Hindistan arasındaki Kapsamlı Ekonomik İşbirliği Çerçeve Anlaşması (Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation) Ekim 2003'te imzalanmıştır. ASEAN-Hindistan Mal Ticareti Anlaşması (The ASEAN-India Trade in Goods Agreement), 1 Ocak 2010'da imzalanmış ve yürürlüğe girmiştir. Anlaşma kapsamında ASEAN üye ülkeleri ve Hindistan, malların %76,4'ünü kapsayan ürünler üzerindeki vergileri kademeli olarak azaltma ve ortadan kaldırma konusunda mutabık kalmıştır. Kasım 2014'te imzalanan ASEAN-Hindistan Hizmet Ticareti Anlaşması (The ASEAN-India Trade in Services Agreement) şeffaflık, yerel düzenlemeler, tanıma, pazar erişimi, ulusal muamele ve uyuşmazlık çözümü gibi hükümler içermektedir. Aynı zamanda Kasım 2014'te imzalanan ASEAN-Hindistan Yatırım Anlaşması (The ASEAN-India Investment Agreement), yatırımcıların adil ve eşit muamele görmelerini sağlamak, kamulaştırma veya millileştirme durumlarında ayırıcı olmayan bir yaklaşım ve adil tazminat sağlamaya yönelik hükümleri bulundurmaktadır.⁴⁴

Hindistan Latin Amerika ülkeleriyle de ticareti geliştirmek üzere anlaşma imzalamıştır. Brezilya, Arjantin Uruguay ve Paraguay'dan oluşan ticaret bloğu **MERCOSUR** diğer adıyla Güney Ortak Pazarı ile 2003 Haziran ayında imzalanan çerçeve anlaşma sonrasında Ocak 2004'te MERCOSUR ile Tercihli Ticaret Anlaşması (Preferential Trade Agreement) imzalandı. Haziran 2009'da yürürlüğe giren anlaşmanın 5 eki bulunmaktadır. Anlaşma ilişkileri güçlendirmek, taraflar arasında karşılıklı sabit tarife ile ticaretin genişlemesini teşvik etmek ve nihai olarak taraflar arasında bir serbest ticaret alanı oluşturmayı hedeflemektedir.⁴⁵

⁴³ High Commission of India Singapore (2005) The Comprehensive Economic Cooperation Agreement (CECA) between India and Singapore

⁴⁴ ASEAN-India Free Trade Area (AIFTA) Building Strong Economic Partnerships

⁴⁵ Government of India Ministry of Commerce and Industry (2009) India-Mercosur Preferential Trade Agreement

Hindistan ayrıca **Güney Kore** (2010), **Japonya** (2011) ve **Malezya** (2011) ile Kapsamlı Ekonomik İşbirliği Anlaşması (Comprehensive Economic Partnership Agreement-CEPA) imzalamıştır. Bu dönemin ardından 2012 ile 2021 yılları arasında bir durgunluk yaşanmıştır.⁴⁶

Mayıs 2020’de Başbakan Narendra Modi bağımsız (self reliant), dayanıklı ve küresel ekonomiye entegre Hindistan (Atmanirbhar Bharat) vizyonunu açıklamıştır.⁴⁷ Söz konusu vizyonun STA’larla tamamlayıcı bir ilişkisi olduğu ifade edilmektedir. Bağımsız bir Hindistan’ın yalnızca yerli üretimi artırmaya değil ülkeyi küresel değer zincirlerinin parçası haline getirmeye de odaklandığı vurgulanmaktadır.⁴⁸ Hindistan son zamanlarda çeşitli kapsamlarda imzaladığı anlaşmalarla dikkat çekmektedir.

Hindistan ve **Morityus** 22 Şubat 2021 tarihinde Kapsamlı Ekonomik İşbirliği ve Ortaklık Anlaşması’nı (Comprehensive Economic Cooperation and Partnership Agreement - CECPA) imzalamıştır. Anlaşma 1 Nisan 2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu anlaşma Hindistan ve bir Afrika ülkesi arasında yapılan ilk ticaret anlaşmasıdır. Anlaşma, Morityus ihracatçılara 615 ürün üzerinde tercihli pazar erişimi sağlamaktadır. Morityus baharatlar, çay, plastik ürünler, ahşap mobilyalar, motorlu taşıt parçaları gibi 310 ürün üzerinde Hindistan’a tercihli erişim sağlamaktadır. Hizmetler alanında ise her iki ülke, sigorta ve sigortayla ilgili hizmetler, bankacılık ve diğer finansal hizmetler, telekomünikasyon, muhasebe, denetim, mimarlık, mühendislik, çeviri ve tercüme hizmetleri gibi profesyonel hizmetler dahil olmak üzere 100’den fazla alt sektörde pazar erişimi sunmaktadır. Her iki ülke Ekonomik Kalkınma Bölümü kapsamında ilaç, tarım endüstrisi, KOBİ’ler, imalat, okyanus ekonomisi, bilgi ve iletişim teknolojileri, finansal hizmetler gibi 25 öncelikli sektörde işbirliğini artırma konusunda anlaşmaya varmıştır.⁴⁹

Hindistan-**Avustralya** Kapsamlı Ekonomik İşbirliği Anlaşması (Comprehensive Economic Cooperation Agreement - CECA) müzakerelerine ilk olarak Mayıs 2011’de başlamıştır. 2016 yılında müzakereler askıya almadan önce dokuz müzakere turu gerçekleşmişti. Eylül 2021’de Avustralya ve Hindistan, mal ve hizmet ticaretini hızla serbestleştirmek ve derinleştirmek amacıyla müzakerelere resmi olarak yeniden başlamıştır. Ekonomik İşbirliği ve Ticaret Anlaşması (Economic Cooperation and Trade Agreement- ECTA) 2 Nisan 2022’de imzalanmış; 29 Aralık 2022’de ise yürürlüğe girmiştir. ECTA kararları baz alınarak Kapsamlı Ekonomik İşbirliği Anlaşması (CECA) için müzakereler yeniden başlamıştır.⁵⁰

Hindistan’ın **Birleşik Arap Emirlikleri** ile imzaladığı Kapsamlı Ekonomik Ortaklık Anlaşması 1 Mayıs 2022’de yürürlüğe girmiştir. Kapsamlı Ekonomik Ortaklık Anlaşmaları hizmet, yatırım, fikri mülkiyet hakları, kamu satın alımları ve anlaşmazlıklar gibi alanlarda geleneksel STA’lara kıyasla daha geniş içerikte taahhüt ve daha derin düzenlemeler içermektedir. Hindistan-BAE Kapsamlı Ekonomik Ortaklık Anlaşması’nın BAE’nin %5’lik ithalat vergisine tabi 26 milyar dolarlık Hint ürününün faydalanacağı hesaplanmaktadır.⁵¹ Anlaşma ile 5 yıl içinde ikili ticaret değerinin 100 milyar dolara erişme potansiyeli olduğu dile getirilmektedir. 2030’a kadar söz konusu Anlaşmanın Birleşik Arap Emirlikleri GSYİH’sine 9 milyar dolar katkı sunması beklenmektedir.⁵²

Hindistan ilk kez bu yıl Avrupa kıtasında bulunan ülkelerle Ticaret Anlaşması imzalamıştır. Norveç, İsviçre, İzlanda ve Liechtenstein’in oluşturduğu **Avrupa Serbest Ticaret Birliği** (European Free Trade Association- EFTA) ile 2008’de başlatılan müzakereler 21 tur sonunda 10 Mart 2024’te imzalanan Ticaret ve Ekonomik Ortaklık Anlaşması ile nihayete ermiştir.⁵³ Önümüzdeki 15 yıl içinde 100 milyar dolarlık yatırım ve bu yatırımlarla 1 milyon kişinin istihdamını kolaylaştırma taahhüdü verilmiştir. Anlaşmanın “Hindistan’da Üret (Make in India)” girişimine ivme kazandırması ve genç iş gücüne fırsat sunması; Hintli ihracatçılar için Avrupa pazar kapısını açması beklenmektedir.⁵⁴

Hindistan var olan pazarlarını kuvvetlendirmek ve yeni pazarlara açılmak için ticaret anlaşmalarına yönelik görüşmelerini gittikçe hızlandırmaktadır. Daha evvelden askıya alınan Birleşik Krallık ve AB ile görüşmelerini yeniden

⁴⁶ Prerna Prabhakar (30 Ocak 2024) Decoding India’s FTA Journey: What does the Future Hold?, *Centre for Social and Economic Progress* [🔗](#)

⁴⁷ Ambassador Pavan Kapoor (Ağustos 2020) Atmanirbhar Bharat: India’s march to the future [🔗](#)

⁴⁸ Government of India Ministry of Commerce and Industry (Mayıs 2022) India - UAE CEPA (FAQs) [🔗](#)

⁴⁹ High Commission of India (2021) Comprehensive Economic Cooperation and Partnership Agreement (CECPA) [🔗](#)

⁵⁰ Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade (2023) Australia-India Comprehensive Economic Cooperation Agreement (CECA) [🔗](#)

⁵¹ Government of India Ministry of Commerce and Industry (5 Mayıs 2022) India-UAE CEPA (FAQs) [🔗](#)

⁵² UAE Ministry of Economy (2022) UAE-India Comprehensive Economic Partnership Agreement [🔗](#)

⁵³ EFTA (10 Mart 2024) India Free Trade Agreement [🔗](#)

⁵⁴ Ministry of Commerce and Industry (10 Mart 2024) India-EFTA Trade and Economic Partnership Agreement [🔗](#)

başlatmıştır. 2007’de başlayıp 2013’te duraklayan Hindistan-**Birleşik Krallık** arasında STA görüşmeleri 9 yıllık aradan sonra 2022 Ocak ayında yeniden başlamıştır.⁵⁵

Benzer şekilde **AB** ile 2007 yılında başlayan; 15 tur sonrasında 2013’te duraksayan kapsamlı ikili ticaret ve yatırım anlaşması müzakerelerine yeniden başlama konusunda 8 Mayıs 2021’de AB ve Hindistan liderleri anlaşmıştır.⁵⁶ 17 Haziran 2022’de AB ile STA yeniden başlayan müzakereler devam etmektedir.⁵⁷ Ayrıca Yatırım Koruma Anlaşması (Investment Protection Agreement) ve Coğrafi İşaretler (Agreement on Geographical Indications) Anlaşması için ayrı müzakereler başlatılmıştır.⁵⁸

Hindistan ile **ABD** mühim ticaret ortakları olmasına rağmen kritik kimi konularda uzlaşma sağlanamadığı için aralarında serbest ticaret anlaşması bulunmamaktadır. Hint Öte yandan ABD ile Hint Pasifik Ekonomik Çerçeve (Indo-Pacific Economic Framework for Prosperity - IPEF) kapsamında tedarik zinciri konusunda işbirliği söz konusudur. Hindistan ve ABD arasında teknoloji, temiz enerji konularındaki yakınlaşma ise devam etmektedir. ABD Kapsamlı ve Küresel Stratejik Ortaklığı (Comprehensive and Global Strategic Partnership) sürece ivme kazandırmıştır.⁵⁹ Başkan Biden ve Başbakan Modi, güvenli ve sağlam temiz enerji tedarik zincirlerinin genişletmek için başlatılan ABD-Hindistan Güvenli ve Güvenilir Küresel Temiz Enerji Tedarik Zincirleri İnşası Yol Haritası (the U.S.-India Roadmap to Build Safe and Secure Global Clean Energy Supply Chains) kapsamında yenilenebilir enerji, enerji depolama, elektrik şebekesi ve iletim teknolojileri, yüksek verimli soğutma sistemleri, sıfır emisyonlu araçlar ve diğer gelişen temiz teknolojileri projelerini desteklemek amacıyla 1 milyar dolarlık çok taraflı finansmanı harekete geçirmek için birlikte hareket etmeyi öngörmektedir.⁶⁰ Bunun yanı sıra uzay, yarı iletkenler ve ileri telekomünikasyon gibi kritik ve gelişen teknoloji sektörlerinde stratejik işbirliğini derinleştiren Kritik ve Gelişen Teknoloji Girişimi (iCET)⁶¹ vurgulanmaktadır. Yapay zekâ, kuantum, biyoteknoloji gibi alanlarda işbirliklerinin güçlendirilmesi taahhüdünde bulunulmuştur.

⁵⁵ Poonam Behura (17 Eylül 2024) India-EU free trade agreement talks to resume on September 23, [CNBC TV18](#)

⁵⁶ European Parliament (Ocak 2024) EU-India free trade agreement

⁵⁷ Poonam Behura (17 Eylül 2024) India-EU free trade agreement talks to resume on September 23, [CNBC TV18](#)

⁵⁸ European Commission (2022) EU-India Free Trade Agreement, Investment Protection Agreement and Geographical Indications Agreement

⁵⁹ The White House (21 Eylül 2024) Joint Fact Sheet: The United States and India Continue to Expand Comprehensive and Global Strategic Partnership

⁶⁰

⁶¹ The White House (31 Ocak 2023) FACT SHEET: United States and India Elevate Strategic Partnership with the initiative on Critical and Emerging Technology (iCET) ABD-Hindistan Mayıs 2022’de iki ülkenin hükümetleri, iş dünyası ve akademik kurumları arasındaki stratejik teknoloji ortaklığını ve savunma sanayi işbirliğini geliştirmek ve genişletmek amacıyla başlattıkları Kritik ve Gelişen Teknoloji Girişimi (initiative on Critical and Emerging Technology - iCET) duyurmuştu.

Uluslararası İklim Finansmanı

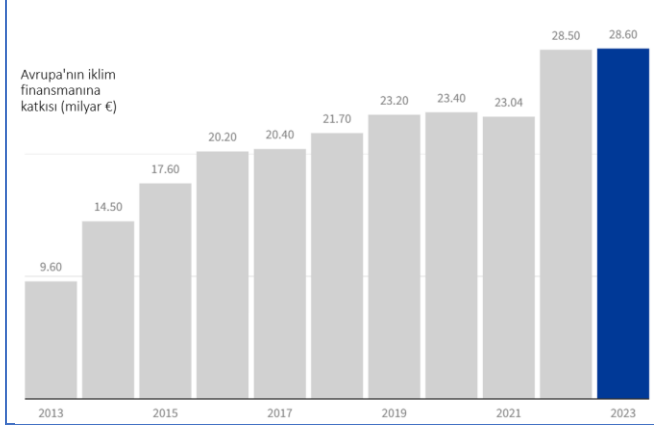
Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi AB'nin raporlama kurallarına göre hazırlanan iklim finansman rakamlarını yayımlamıştır. Buna göre 2023 yılında Avrupa Birliği ve 27 üye ülkesi kamu kaynaklarından 28,6 milyar avro iklim finansmanı sağlamıştır. Bu rakam kamu bütçelerinden ve diğer kalkınma finansmanı kuruluşlarından sağlanan iklim finansmanı kaynaklarını içermektedir. AB Üyesi ülkelerin 11 Aralık 2018 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyin 2018/1999 sayılı Yönetmeliği çerçevesinde raporladığı ikili taahhütler ve çok taraflı katkı harcamalarına dayanarak hesaplanmıştır. Ayrıca Avrupa Sürdürülebilir Kalkınma Fonu + (the European Fund for Sustainable Development Plus - EFSD+)⁶² dâhil olmak üzere AB bütçesinden sağlanan 3,2 milyar avro iklim finansmanı ve Avrupa Yatırım Bankası'ndan gelen 2,6 milyar avroyu da kapsamaktadır.

AB'nin gelişmekte olan ülkelerin sera gazı emisyonlarını azaltmaları ve iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlamaları için 7,2 milyar avro daha özel finansman mobilize ettiği duyurulmuştur. Bu rakam garantiler, sendikasyon kredileri, şirketlere doğrudan yapılan yatırımlar, kredi limitleri vb. kamu müdahaleleri yoluyla harekete geçirilen özel finansman desteğini içermektedir. Özel finansman mobilizasyonunda kullanılan kamu finansmanı tutarları ise bu rakama dahil edilmemiştir.⁶³

2013'ten bu yana Avrupa, gelişmekte olan ülkelerin iklim değişikliğinin etkilerini azaltmaları ve uyum sağlamaları için sağlanan fonları iki katından fazla artırmıştır. 2013 yılında Avrupa'nın iklim finansmanına katkısı 9,6 milyar avro idi. 2022'de bu rakam 28,5 milyar avro'ya yükselmiştir. 2022'den itibaren toplam kamu finansmanı rakamı aynı yıl içinde yapılan ikili finansman taahhütleri ve çok taraflı finansman harcamalarını baz alan yeni bir metodoloji kullanılarak hesaplanmaktadır.

Avrupa Komisyonu tarafından derlenen verilere göre gelişmekte olan ülkelere yönelik kamu kaynaklı iklim finansmanının yaklaşık yarısı iklim uyumuna ve iklim değişikliğiyle mücadeleyle yönelik girişimlerini içeren eylemlere yönlendirilmiştir. Hibe bazlı finansman AB ve üye ülkelerinin kamu katkısının neredeyse %50'sini oluşturarak önemli bir rol oynamaktadır. AB uluslararası iklim eylemlerini desteklemek amacıyla finansman kaynaklarının ve finansal araçların kapsamını ve etkisini genişletmeyi, daha fazla özel finansman mobilize etmeyi hedeflemektedir. AB ve üye ülkelerinin

Avrupa'nın iklim finansmanına milyar euro cinsinden katkısı (2013-2023)

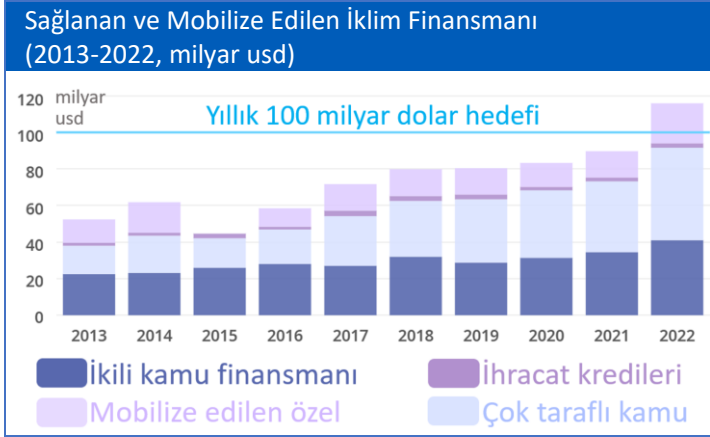
Kaynak: Avrupa Birliği Konseyi, 2024
AB bütçesi, Avrupa Sürdürülebilir Kalkınma Fonu + ve Avrupa Yatırım Bankası kaynakları bu rakamlara dahil edilmiştir.

⁶² Avrupa Sürdürülebilir Kalkınma Fonu + AB'nin AB dışındaki ülkeler için oluşturduğu yatırım çerçevesinin bir parçasıdır. Dünya genelinde garanti; AB hibeleri ve ticari banka kredilerinin bir karışımı olan karma hibeler, ortak ülke projelerinin kalitesini artırmaları ve reform uygulamaları için sağlanan teknik destek gibi çeşitli araçları kapsamaktadır. EFSD+ kapsamında finansal işlemler, AB'nin dış eylemler için uzun vadeli bütçe programı olan Küresel Avrupa (Global Europe: Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument) programı çerçevesinde yer almaktadır. EFSD+ sürdürülebilir ve kapsayıcı kalkınma için özel sektörden finansal kaynak sağlama; ortak ülkelerde yatırım yapılmasını destekleyip nitelikli istihdam yaratma, kamu ve özel altyapıyı güçlendirme, yenilenebilir enerji ve sürdürülebilir tarımı destekleme, dijital ekonomiyi geliştirmeyi hedeflemektedir.

⁶³ Council of the EU (5 Kasım 2024) Council conclusions on international Climate Finance in view of UNFCCC COP29 [2](#)

uluslararası iklim finansmanı taahhütlerini yerine getirme yönündeki çabaları 2025 yılına kadar geçerli olan gelişmiş ülkelerin yıllık 100 milyar usd'lik ortak hedefini desteklemeyi amaçladığı belirtilmektedir.⁶⁴

2009 yılında Kopenhag'da düzenlenen 15. Taraflar Konferansı'nda (COP15) gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelerin iklim eylemini desteklemek amacıyla 2020'ye kadar yılda 100 milyar usd'yi mobilize etmeyi taahhüt etmişti. Söz konusu hedef Cancun'da düzenlenen COP16'da resmîyet kazanmıştı. Paris'te gerçekleştirilen COP21'de teyit edilen taahhüt 2025'e kadar uzatılmıştı. 29 Mayıs 2024'te yayımlanan OECD raporunda 2022 yılında gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkelere toplamda 115,9 milyar usd iklim finansmanı sağladığı ve mobilize ettiği belirtilmektedir. Söz konusu miktar, yıllık 100 milyar usd'lik hedefin ilk kez aşıldığını göstermektedir.⁶⁵

Kaynak: OECD, 2024

Sağlanan ve Mobilize Edilen İklim Finansmanının Alt Bileşenleri (2013-2022, milyar usd)										
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
İki taraflı kamu iklim finansmanı (1)	22.5	23.1	25.9	28	27	32	28.7	31.4	34.5	41
Gelişmiş ülkelere atfedilen çok taraflı kamu iklim finansmanı (2)	15.5	20.4	16.2	18.9	27.1	30.5	34.7	36.9	38.7	50.6
Çok taraflı kalkınma bankaları	13	18	14.4	15.7	23.8	26.7	30.5	33.2	34.3	46.9
Çok taraflı iklim fonları	2.2	2	1.4	2.6	2.9	3.5	3.8	3.5	4.2	3.4
Çok taraflı kurumlara giriş (çıkışların olmadığı durumda)	0.3	0.4	0.4	0.6	0.5	0.3	0.3	0.2	0.2	0.3
Ara toplam (1+2)	37.9	43.5	42.1	46.9	54.1	62.5	63.4	68.4	73.1	91.6
İklimle ilgili resmi olarak desteklenen ihracat kredileri (3)	1.6	1.6	2.5	1.5	3	2.7	2.6	1.9	2.1	2.4
Ara toplam (1+2+3)	39.5	45.1	44.6	48.5	57.1	65.2	66	70.2	75.2	94.1
Mobilize edilen özel iklim finansmanı (4)	12.8	16.7	-	10.1	14.5	14.7	14.4	13.1	14.4	21.9
İki taraflı kamu iklim finansmanına göre	6.5	8.1	-	5.2	4	3.8	5.8	5.1	5.6	9.2
Gelişmiş ülkelere atfedilen çok taraflı kamu iklim finansmanına göre	6.2	8.6	-	4.9	10.5	11	8.6	8	8.8	12.7
Genel toplam (1+2+3+4)	52.4	61.8	-	58.5	71.6	79.9	80.4	83.3	89.6	115.9

Not: Tüm bileşenlerin toplamı yuvarlamadan ötürü genel toplamı vermeyebilir. 2015'teki mobilize edilen özel finansman farklılıkları ileri ölçüm metodlarının uygulanmasından kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak 2016-22 ve 2013-14 genel toplamları doğrudan karşılaştırılabilir değil.

Kaynak: UNFCCC'ye sunulan İki Yıllık Raporlar, OECD DAC ve İhracat Kredi Grubu istatistikleri ve OECD'ye yapılan tamamlayıcı raporlama temel alınmıştır.

Öte yandan Oxfam'ın tahminlerine göre gelişmiş ülkelerin 2022'de iklim finansmanı sağlama çabası OECD'in rakamlarına kıyasla düşük seviyelerde kalmıştır. Söz konusu tahmine göre İklimle Yönelik Net Yardım (Climate-Specific Net Assistance -CSNA) 2022'de 28-35 milyar usd arasındadır. OECD'nin raporunda görünen rakamların üçte ve hatta dörtte birine denk gelmektedir. Uyum desteği sağlama konusunda ise Oxfam, gelişmiş ülkelerin gerçek çabasının en iyi

⁶⁴ Council of the EU (5 Kasım 2024) Council publishes 2023 international climate finance figures [↗](#)

⁶⁵ OECD (2024) Climate Finance Provided and Mobilised by Developed Countries in 2013-2022 [↗](#)

ihtimalle 15 milyar dolar olduğunu tahmin etmektedir. Resmi olarak rapor edilen yaklaşık 116 milyar dolar ile Oxfam'ın tahmini rakamı arasındaki belirgin farkın UNFCCC ve Paris Anlaşması kapsamında gelişmiş ülkelerin sağladıkları iklim finansmanını esnek kurallara göre raporlamalarından kaynaklandığı dile getirilmektedir. ⁶⁶

COP29'da tarafların geliştirmekte olan ülkelerin ihtiyaçları ve önceliklerini göz önünde bulundurarak uzlaşması beklenen Yeni Kolektif Sayısallaştırılmış Hedef (New Collective Quantified Goal-NCQG) gelişmiş ülkelerin 2025 sonrası dönemde mobilize etmeleri gereken finansal kaynakların ölçeğini belirleyecektir. Birleşmiş Milletler Küresel Politika Modeli (United Nations Global Policy Model) kullanılarak yapılan projeksiyonlarına göre geliştirmekte olan ülkelerin 2025'ten itibaren iklim finansmanı için yaklaşık 1,1 trilyon dolara ihtiyacı olacak ve bu miktar 2030 yılına kadar yaklaşık 1,8 trilyon dolara yükselecektir. Buna göre UNCTAD tahminlerine göre gelişmiş ülkeler için Yeni Kolektif Sayısallaştırılmış Hedef 2025'te 0,89 trilyon dolar olacak ve uygulamanın beşinci yılında 1,46 trilyon dolara ulaşacaktır. ⁶⁷

İçinde Dünya Bankası'nın da bulunduğu çok taraflı kalkınma bankaları COP29'da ülkelerin iddialı iklim hedeflerine ulaşabilmesi için finansal destek ve diğer önlemleri içeren ortak bir açıklama yapmıştır. 2030 yılı itibarıyla düşük ve orta gelirli ülkeler için yıllık kolektif iklim finansmanlarının 120 milyar usd seviyesine ulaşacağını, bunun 42 milyar usd'sinin iklime uyum için olacağını tahmin etmektedir. Çok taraflı kalkınma bankaları özel sektörden ise 65 milyar usd mobilize etmeyi hedeflemektedir. ⁶⁸

⁶⁶ Jan Kowalzig (12 Temmuz 2024) Rich countries' efforts: less than a third of reported \$116bn in climate finance, [OXFAM](#) ⁶⁶

⁶⁷ UNCTAD (1 Kasım 2024) The New Collective Quantified Goal on climate finance: Quantitative and qualitative elements [7](#)

⁶⁸ World Bank (12 Kasım 2024) Multilateral Development Banks to Boost Climate Finance [7](#)

Bakır Sektörünün Bugünü ve Geleceği

Genellikle günlük hayatla doğrudan ilişkilendirilmese de bakır, günümüzde yalnızca üretimde değil sosyal hayatın pek çok alanında stratejik bir hammadde olarak büyük önem taşımaktadır. Bakır; elektrik, elektronik, inşaat, otomotiv ve yenilenebilir enerji sektörlerinde geniş bir yelpazede kritik bir rol oynamaktadır. Bina duvarlarından ABD'deki Özgürlük Heykeli'ne, elektronik cihazlardan raylı sistemlerin sinyalizasyonuna kadar hemen her alanda var olan bakır, modern teknolojinin temel taşlarından biri olarak kabul edilmektedir. Kolay işlenebilir, iletken, antimikrobiyal ve korozyona dayanıklı yapısı da bakırın endüstriyel ve medikal alanlarda kullanımını çeşitlendirmektedir. Son dönemde özellikle elektrik depolama ve yenilenebilir enerji teknolojilerindeki kullanımıyla öne çıkmaktadır. Bu nedenle, bakırın küresel ticaret sisteminde stratejik değeri giderek artmaktadır.

Küresel bakır üretimi ve dağıtımına bakıldığında, üretimin belirli bölgelerde yoğunlaştığı ve buradan dünya geneline dağıldığı görülmektedir. Bu alanda Çin, hem kendi iç topraklarındaki hem de Güney Amerika ve Afrika'daki bakır madenlerine yaptığı yatırımlarla küresel ticaretin en güçlü oyuncularından biri haline gelmiştir. Küresel bakır talebinin yarısından fazlasını karşılayan Çin, bu alanda dünya lideridir. Çin'deki kişi başına bakır tüketiminin dünya ortalamasının çok üstünde olması, bu sektördeki etkisini daha da artırmaktadır. Şili, Çin'e yıllık 3,5 milyon ton bakır ihraç ederken Moğolistan, Afganistan ve İran gibi ülkelerden de Çin'e yoğun miktarda bakır sevk edilmektedir. 2040 yılı itibarıyla küresel bakır talebinin 50 milyon tonu aşması öngörülmektedir. Bu, bakırın gelecekte daha da kritik bir rol üstleneceğine işaret etmektedir.

Bakırın sektörel kullanımı incelendiğinde kablo üretiminde başı çektiği görülmektedir. Küresel bakır talebinin yaklaşık dörtte üçü kablo üretimi için kullanılmakta olup bu kablolar elektrik ve telekomünikasyon altyapısından otomotiv ve beyaz eşya sektörüne kadar birçok alanda temel bileşen olarak kullanılmaktadır. Bakırın yüksek elektrik ve ısı iletkenliği ile uygun maliyetli bir alternatifi olmaması, bu metali vazgeçilmez kılmaktadır.

2023 yılı verilerine göre, bakırdan üretilen ara mallar içinde kablolar %73 oranıyla en büyük paya sahiptir. Profil, külçe, ve filmaşın %3, levha, sac ve folyo %12, boru ise %13 oranında kullanılarak bakırın sektördeki geniş kullanım alanlarını ortaya koymaktadır.

2023'te Dünyada Bakırdan Ara Mal Üretimi

Kablo	73%
Profil, Külçe, Çubuk	3%
Levha, Sac, Folyo	12%
Boru	13%

Kaynak: IWCC
Bakır alaşımları hariç katot bakırın ara mal üretimi için kullanıldığı oranlar

Bakırın son kullanıma girdiği ve bitmiş ürünlerde kullanıldığı sektörler baktığımızda tesisat, iklimlendirme ve iletişim kalemleri başta olmak üzere inşaat sektörü %26; elektrik ve telekomünikasyon hat ve şebekelerini içeren altyapı sektörü %17; otomotiv, demiryolu ve su taşıtlarını kapsayan ulaşım sektörü %13; transformatör, motor, vana, boru ve üretim ekipmanları gibi kalemleri içeren sanayi sektörü %11; ev eşyaları, elektronik cihazlar, buzdolapları gibi ürünler içeren diğer sektörler ise %32 oranında paya sahip. Elektrik ve ısı iletkenliği açısından hesaplı bir ikamesi olmayan bakır, elektrikle çalışan her ürünün içerisinde hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir.

2023 Yılında Son Üründe Bakır Kullanımı						
Sektör	Alt Sektör	Başlıca Ürünler	Miktar (bin ton)	Pay		
İnşaat	Tesisat	Su dağıtımı, ısıtma, gaz, sprinkler	1.216	4%	26%	
	İklimlendirme	Klima borusu	250	1%		
	Mimari	Çatı, oluklar, kaplamalar, dekorasyon, yapı donanımı	278	1%		
	İletişim	Telefon/ internet vb. kablolaması	236	1%		
	Elektrik Tesisatı	Güç dağıtımı, topraklama, aydınlatma, kablo cihazları	5.797	19%		
Altyapı	Güç/Şebeke	Elektrik iletim ve dağıtım ağı	4.340	14%	17%	
	Telekomünikasyon	Telekomünikasyon ağları	835	3%		
Ekipman Üretimi	Endüstriyel	Elektrik	Endüstriyel transformatörler ve motorlar	1.816	6%	11%
		Elektrik Dışı	Vana, boru, bağlantılar, aletler ve diğer ekipmanlar	1.612	5%	
	Ulaşım	Elektrikli Otomotiv Parçaları	Kablo Donanımı, motorlar, aküler ve bataryalar	2.411	8%	13%
		Otomotiv (Elektrik Dışı)	Radyatörler, borular vb.	265	1%	
		Other Vehicles	Demiryolu, gemicilik ve diğer	1.342	4%	
	Diğer	Diğer Tüketici Ürünleri	Elektrikli ev araçları ve diğer	2.604	9%	32%
		Soğutma	İklimlendirme, soğutucu ve dondurucular	2.463	8%	
		Elektronik	Endüstriyel ve tüketici ürünleri dahil bilgisayarlar ve elektronik cihazlar	1.716	6%	
		Diğer	Diğer	2.767	9%	
	Toplam			29.949		

Kaynak: IWCC

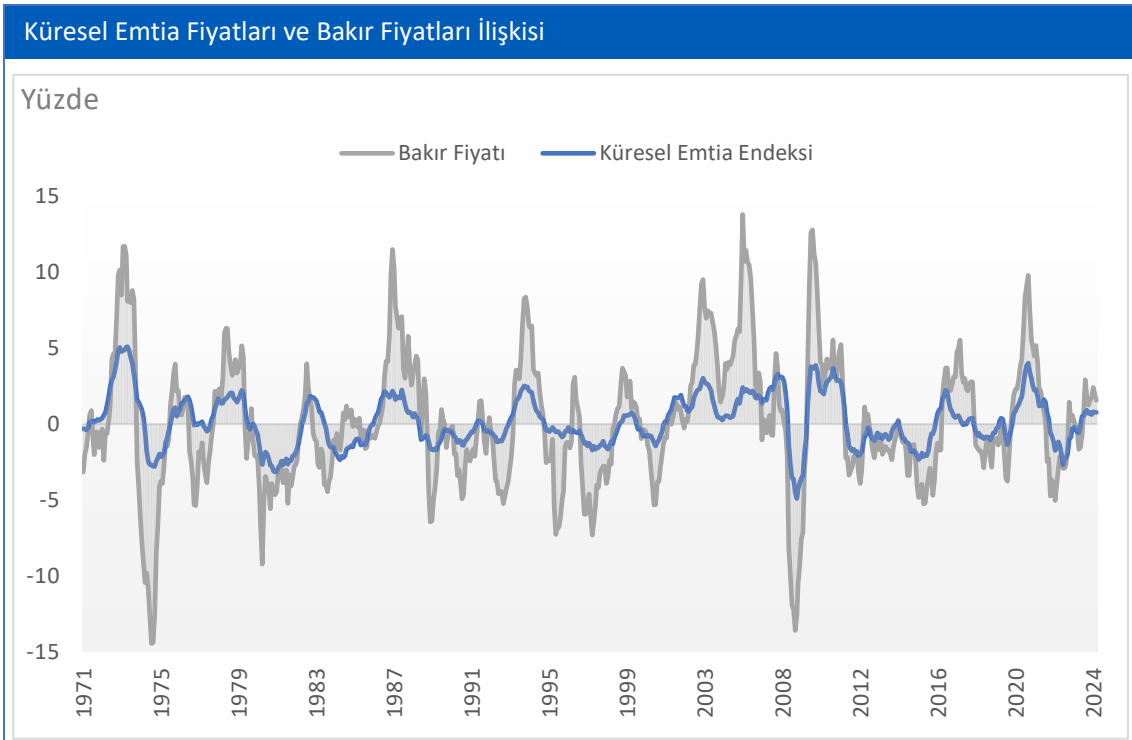
Yeşil dönüşüm ve karbon salımı azaltma hedefleri doğrultusunda bakır, enerji dönüşümünde giderek önem kazanmaktadır. Güneş enerjisi tesislerinde kullanılan bakır miktarının fosil yakıt tesislerine göre dört kat, türbinlerinde ise sekiz kat daha fazla olduğu bilinmektedir. Elektrikli ve hibrit araçlarda kullanılan bakır miktarı, içten yanmalı motorlu araçlardan 2-3 kat daha fazladır. Bu bağlamda, yeşil dönüşüm ve dijitalleşme projeleriyle birlikte bakırın kullanım alanlarının genişlemesi, bakır geri kazanımını daha da önemli hale getirmektedir.

Bakır geri dönüşümü, hammadde üretimine göre %85 daha az enerji harcarken geri dönüştürme işlemi bakırın kalitesini etkilememektedir. Günümüzde dünya genelinde bakır arzının %30'u geri dönüşümden sağlanmakta olup çıkarılmış bakırın üçte ikisinin hala kullanılabilir durumda olması, bakırın uzun kullanım ömrü ve geri dönüştürülme potansiyelini göstermektedir. Güney Kore, hurda bakırı stratejik bir hammadde olarak tanımlarken Avrupa Birliği, OECD dışına hurda bakır ihracatını sınırlandırma kararı almıştır. Türkiye de bakırda dışa bağımlılığı azaltmak amacıyla geri dönüşüm oranlarını artırarak bu doğrultuda önemli bir adım atabilir.

Değişen altyapı, sanayi ve küresel ticaret koşullarında bakırın önemi giderek artmaktadır. Elektrifikasyon süreçleri hız kazandıkça bakırın enerji dönüşümündeki rolü daha da kritik hale gelmektedir. Türkiye'nin bakır tedarik zincirinde güvenliği sağlamak, ihracatın sürdürülebilirliğini artırmak ve katma değerli üretimi desteklemek amacıyla sektöre yönelik yatırımların artırılması gerekmektedir. Gelecek yıllarda da bakırın endüstriyel sürdürülebilirlik ve teknolojik gelişmelerin temel taşlarından biri olmaya devam edeceği açıktır. Bu nedenle ülkemizin bakır sektöründeki konumunu güçlendirmek ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uyum sağlamak, ekonomik gelişim açısından stratejik bir öncelik olarak değerlendirilmelidir.

Bakır Fiyatları

Metal fiyatları, özellikle bakır, küresel ekonomik aktivitenin öncü göstergeleri arasında önemli bir yere sahiptir. Bakır, sanayi üretiminden inşaat sektörüne, yenilenebilir enerji teknolojilerinden elektronik üretimine kadar birçok alanda yoğun olarak kullanıldığından, fiyatlarındaki değişimler dünya genelindeki ekonomik hareketlilik hakkında erken sinyaller verir. Bakır talebindeki artış veya azalma, üretim faaliyetlerindeki genişleme veya daralmalarla doğrudan ilişkilidir ve bu nedenle bakır fiyatları hem gelişmekte olan ekonomilerin sanayi büyümesi hem de gelişmiş ekonomilerin üretim ve inşaat sektörlerindeki ivmelenme açısından yakından izlenmektedir.

Kaynak: World Bank, Commodity Market Outlook, Kasım 2024

Fiyatlar ve endeks için her bir aylık veri noktası, önceki yılın aynı ayına göre değişimi ifade etmektedir.

Eylül ayının sonlarında Çin'de büyümeyi artırmak ve emlak sektörünü istikrara kavuşturmak amacıyla alınan politika önlemleri—para politikası gevşemesi, konut piyasasına destek ve hisse senedi piyasası için likidite enjeksiyonları gibi adımlar—metal fiyatlarında bir yükselişe yol açmıştır. Ancak Çin'de gelecekteki politika desteğinin boyutuna ilişkin belirsizlikler nedeniyle metal fiyatları tekrar düşüş göstermiştir. Daha önce, baz metal ve demir cevheri fiyatları 2024'ün üçüncü çeyreğinde, Çin'den beklenen ekonomik verilerin zayıf gelmesi, ABD'de büyümenin yavaşlama işaretleri ve Avrupa'da devam eden sanayi zayıflığı nedeniyle düşüşe geçmiştir.

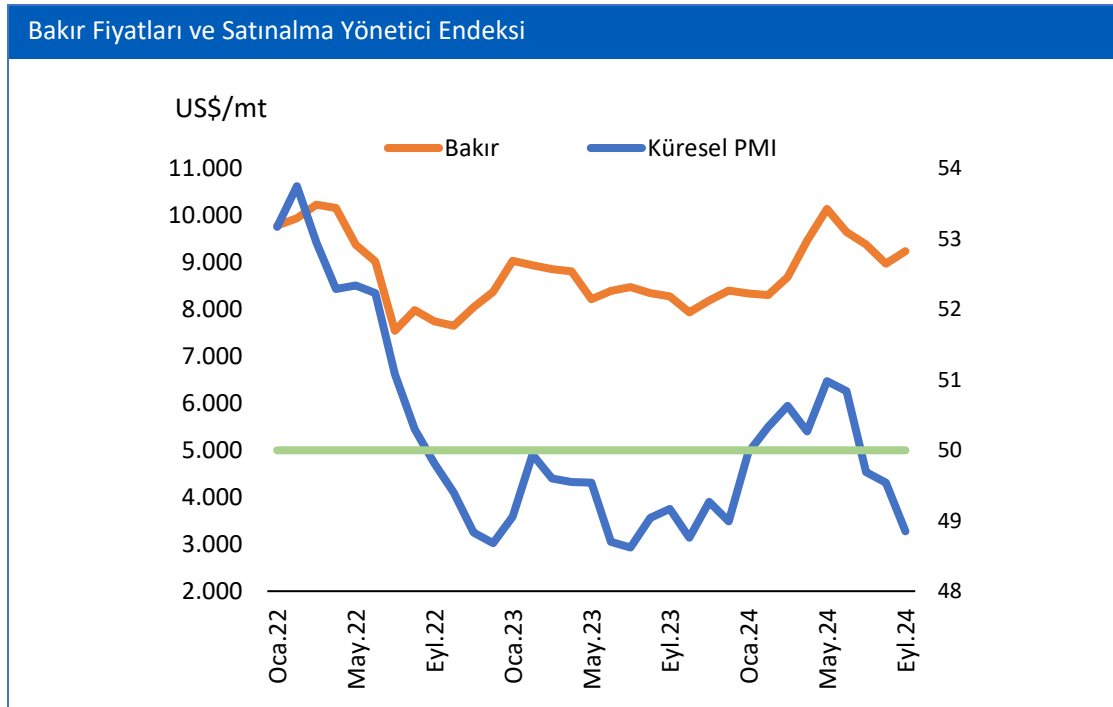
Dünya Bankası Kasım 2024 Bakır Fiyatları Tahmini

	Birim	2022	2023	2024t	2025t	2026t
Bakır Fiyatı	\$/mt	8822	8490	9250	9300	8500
Tahmini Bakır Fiyat Değişimi	%			8,9	0,5	-8,6
DB Nisan Tahminine Göre Sapma	\$/mt			350	500	

2024, 2025 ve 2026 değerleri tahminidir.

Bu gelişmeler, inşaat ve imalatta yoğun olarak kullanılan bakır ve demir cevheri gibi bazı metallerin fiyatlarında keskin düşümlere neden olmuştur. Baz metal fiyatlarının gelecek yıl istikrar kazanması, ardından 2026'da ise azalma yaşaması beklenmektedir. Bu öngörü, enerji dönüşümünden gelen talep artışının yanında istikrarlı arz büyümesinin de etkisini göstermesi ile desteklenmektedir.

Bakır fiyatları, 2024 yılının üçüncü çeyreğinde sanayi faaliyetlerindeki yavaşlama işaretleri nedeniyle %6 oranında düşüş göstermiştir. Çin'deki teşvik önlemleriyle kısa süreli fiyat artışları yaşansa da bu artışlar kalıcı olamamıştır. Mayıs ayı sonlarında fiyatları tarihî seviyelere yaklaştıran spekülasyon yükselişin ardından, başlıca üreticilerden gelen üretim artışları sayesinde arz endişeleri hafiflemiştir. Bu artışa, dünyanın en büyük bakır madenindeki işçi anlaşmazlıklarının çözülmesi sonrası Şili'nin katkıları da dahildir. Küresel bakır arzının, Afrika, Güney Amerika ve diğer bölgelerden gelen ek üretimle önümüzdeki yıllarda istikrarlı bir şekilde artması beklenmektedir. Çin'in emlak sektöründeki uzun süreli durgunluğa rağmen, küresel bakır talebinin de istikrarlı kalacağı öngörülmektedir. Bu durum, elektrikli araçlar, yenilenebilir enerji sistemleri ve şebeke altyapısı gibi enerji dönüşümü teknolojilerinin bakır yoğunluğunu yansıtmakta olup, talebi desteklemektedir. 2024 yılı sonunda %9 oranında bir artış öngörülmürken, 2025 yılında bakır fiyatlarının %1 oranında artış göstermesi beklenmektedir. 2026 yılında ise bakır fiyatlarının %9 oranında düşüş göstermesi öngörülmektedir.

Kaynak: World Bank, Commodity Market Outlook, Kasım 2024

Sol kolonda USD/milyon ton cinsinden fiyat, sağ kolon ise PMI endeks değerini belirtmektedir.

50 seviyesinde yeşil çizgiyle ifade edilmiş PMI değerinin üstünde kalınması artış beklentisini ifade etmektedir.